

Univerzita Karlova v Praze  
Přírodovědecká fakulta  
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Jana Jíchová

# **VNÍMANÍ STRACHU NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ**

PERCEPTION OF FEAR IN ŽIŽKOV AND JAROV

Diplomová práce

Praha 2009

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jana Temelová, Ph.D.

Ráda bych poděkovala své školitelce RNDr. Janě Temelové, Ph.D. za všechny rady a připomínky, které mě vždy posunuly vpřed, a za čas, který mi věnovala při psaní mé diplomové práce. Zároveň bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Danielu Čermákovi za poskytnutí důležitých dat a kontaktů, ing. Dušanu Machoňovi a všem strážníkům ze Žižkova za ochotu při rozhovorech a Grantové agentuře České republiky, konkrétně projektu č. 403/08/P168 „Proměny sociálního a fyzického prostředí ve vnitřním městě Prahy po roce 1990“. Nemenší dík patří mému příteli, rodině a všem, kteří mě podpořili při zpracování mé práce.

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením své školitelky RNDr. Jany Temelové, Ph.D., a že jsem uvedené zdroje dat a literatury řádně citovala.

Svoluji k zapůjčení této práce pro studijní účely a souhlasím s tím, aby byla řádně vedena v evidenci vypůjčovatelů.

V Praze dne 24. 8. 2009

.....

Jana Jíchová

## Obsah

SEZNAM OBRÁZKŮ.....	6
SEZNAM TABULEK.....	6
SEZNAM PŘÍLOH .....	7
ABSTRAKT .....	8
ABSTRACT .....	8
1 ÚVOD.....	9
2 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ.....	11
2.1 Geografie zločinu .....	11
2.1.1 Kriminalita .....	14
2.1.2 Příčiny a rizikové faktory .....	16
2.2 Strach ze zločinu .....	18
2.2.1 Strach a strach ze zločinu .....	18
2.2.2 Kritika konceptu strachu ze zločinu .....	22
2.2.3 Bezpečnost a fyzické a sociální prostředí.....	25
2.2.4 Bezpečnostní opatření .....	28
3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A OČEKÁVÁNÍ .....	31
3.1 Odlišnosti v pohledu na rizikovost a nebezpečnost míst.....	31
3.2 Odlišné vnímání strachu mezi pohlavími a různými věkovými skupinami.....	34
3.2.1 Odlišné vnímání podle pohlaví .....	35
3.2.2 Odlišné vnímání jednotlivých věkových skupin .....	37
3.3 Překryv míst trestných činů a míst strachu z nich .....	39
4 METODIKA VÝZKUMU A ZDROJE DAT.....	41
4.1 Analýza statistických dat.....	42
4.1.1 Druhy trestné činnosti.....	43
4.1.2 Hlavní aktéři na poli šetření kriminality v Česku.....	44
4.2 Dotazníkové šetření .....	46
4.2.1 Struktura dotazníku.....	47
4.2.2 Sběr dotazníků .....	47
4.2.3 Struktura respondentů.....	50
4.3 Rozhovory .....	51
5 LOKALITY ŽIŽKOV A JAROV.....	53
5.1 Poloha studované lokality .....	53
5.2 Historický vývoj Žižkova a Jarova.....	54
5.3 Fyzické prostředí.....	57
5.4 Sociální prostředí.....	60
5.5 Obraz Žižkova .....	64
6 KRIMINALITA NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ .....	68
6.1 Kriminalita po roce 1989 v Praze.....	68
6.2 Předchozí výzkumy v oblasti kriminality v Praze .....	72
6.2.1 Vnímání problémů obyvateli .....	72
6.2.2 Vnímání pocitu bezpečí v Praze .....	74
6.3 Kriminalita na Žižkově a Jarově .....	77

7	VNÍMÁNÍ STRACHU NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ.....	82
7.1	Problémy na Žižkově a Jarově z pohledu zástupců Městské policie a Policie ČR.....	82
7.2	Žižkov a Jarov z pohledu rezidentů.....	85
7.3	Vnímání bezpečnostních opatření na Žižkově a Jarově .....	90
7.4	Nebezpečná místa na Žižkově a Jarově.....	91
7.4.1	Okrsek č. 1 .....	92
7.4.2	Okrsek č. 2 .....	94
7.4.3	Okrsek č. 3 .....	96
7.4.4	Okrsek č. 4 .....	98
7.4.5	Okrsek č. 5 .....	100
7.4.6	Okrsek č. 6 .....	101
7.4.7	Okrsek č. 7 .....	103
7.4.8	Okrsek č. 8 .....	104
7.5	Shrnutí.....	106
8	ZÁVĚR .....	112
	SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ.....	115
	PŘÍLOHY.....	125

## SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK Č. 1: VYMEZENÍ MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ A MÍSTNÍCH ODDĚLENÍ POLICIE V PRAZE .....	45	
OBRÁZEK Č. 2: HRANICE MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 3.....	54	
OBRÁZEK Č. 3: ULIČNÍ SÍŤ DOLNÍHO ŽIŽKOVA	OBRÁZEK Č. 4: ULIČNÍ SÍŤ KOLEM NÁMĚSTÍ BARIKÁD .....	56
OBRÁZEK Č. 5: ULIČNÍ SÍŤ V ČÁSTI VINOHRAD NÁLEŽÍCÍ K PRAZE 3.....	56	
OBRÁZEK Č. 6: NÁMĚSTÍ V MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 3 .....	58	
OBRÁZEK Č. 7: ODLIŠNÉ LOKALITY V MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 3.....	59	
OBRÁZEK Č. 8: VÝVOJ POČTU OBYVATEL NA PRAZE 3 V LETECH 1997–2008 .....	61	
OBRÁZEK Č. 9: DŮM Č. P. 13 V ULICI VÍTA NEJEDLÉHO ANEB „BARÁK HRŮZY“ .....	63	
OBRÁZEK Č. 10: VNITŘEK DOMU Č. P. 13 V ULICI VÍTA NEJEDLÉHO .....	63	
OBRÁZEK Č. 11: PŘÍKLAD VEŘEJNÉHO MÍSTA NA PRAZE 3: VÍTKOV A JEZDECKÁ SOCHA JANA ŽIŽKY.....	65	
OBRÁZEK Č. 12: PŘÍKLAD MÍSTA PÉČE NA PRAZE 3: HOSPODA NA PARUKÁŘCE .....	65	
OBRÁZEK Č. 13: POČET TRESTNÝCH ČINŮ NA 1000 OBYVATEL V KRAJÍCH V ČESKU V ROCE 2007 .....	70	
OBRÁZEK Č. 14: VÝVOJ NÁSILNÉ KRIMINALITY NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY V LETECH 1990–2007 .....	71	
OBRÁZEK Č. 15: VÝVOJ KRÁDEŽÍ VLOUPÁNÍM NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY V LETECH 1990–2007 .....	72	
OBRÁZEK Č. 16: POLICEJNÍ OKRSKY NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ .....	92	
OBRÁZEK Č. 17: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 1 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	94	
OBRÁZEK Č. 18: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 2 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	96	
OBRÁZEK Č. 19: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 3 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	98	
OBRÁZEK Č. 20: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 4 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	99	
OBRÁZEK Č. 21: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 5 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	101	
OBRÁZEK Č. 22: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 6 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ .....	102	
OBRÁZEK Č. 23: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 7 Z POHLEDU STRÁŽNÍKA A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	104	
OBRÁZEK Č. 24: NEBEZPEČNÁ MÍSTA Z POHLEDU STRÁŽNÍKA Z OKRSKU Č. 8 A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ .....	106	
OBRÁZEK Č. 25: LOKALIZACE NEJRIZIKOVĚJŠÍCH MÍST NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ .....	107	
OBRÁZEK Č. 26: ZÁKOUTÍ DOLNÍHO ŽIŽKOVA I	OBRÁZEK Č. 27: ZÁKOUTÍ DOLNÍHO ŽIŽKOVA II .....	108
OBRÁZEK Č. 28: VÍTKOV OD KOSTNICKÉHO NÁMĚSTÍ	OBRÁZEK Č. 29: PARUKÁŘKA V NOCI .....	109
OBRÁZEK Č. 30: KOSTNICKÉ NÁMĚSTÍ.....	110	

## SEZNAM TABULEK

TABULKA Č. 1: HLAVNÍ ZDROJE DAT .....	42
TABULKA Č. 2: METODY SBĚRU DOTAZNÍKU A JEJICH ÚSPĚŠNOST .....	48
TABULKA Č. 3: VĚKOVÁ STRUKTURA OBYVATEL PRAHY 3 A RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ .....	50
TABULKA Č. 4: VÝHODY A NEVÝHODY TYPŮ BYDLENÍ .....	67
TABULKA Č. 5: SKUPINY OBYVATEL VYVOLÁVAJÍCÍ ZNEPOKOJENÍ PODLE RESPONDENTŮ VÝZKUMŮ V HL. M. PRAZE V LETECH 1997, 1999, 2004 A 2007 .....	75
TABULKA Č. 6: DESET MOP S NEJVYŠŠÍM POČTEM NÁSILNÝCH TRESTNÝCH ČINŮ NA 10 000 OBYVATEL V ROCE 2007 V PRAZE, POROVNÁNÍ S ROKEM 2006 A S MOP ŽIŽKOV A JAROV .....	78
TABULKA Č. 7: DESET MOP V PRAZE S NEJVYŠŠÍM POČTEM KRÁDEŽE VĚCÍ Z MOTOROVÝCH VOZIDEL V ROCE 2007, POROVNÁNÍ S ROKEM 2006 A S MOP ŽIŽKOV A JAROV .....	79
TABULKA Č. 8: POČET TRESTNÝCH ČINŮ V MOP JAROV A ŽIŽKOV V LETECH 1996 A 2006.....	80
TABULKA Č. 9: POCIT BEZPEČÍ RESPONDENTŮ V MÍSTĚ BYDLIŠTĚ VE DNE A V NOCI .....	85
TABULKA Č. 10: VĚKOVÁ STRUKTURA RESPONDENTŮ NECÍTÍCÍCH SE ZCELA BEZPEČNĚ V NOCI .....	86

TABULKA Č. 11: VNÍMÁNÍ ČTVRTI JAKO DOMOVA Z POHLEDU RESPONDENTŮ .....	86
TABULKA Č. 12: BEZPEČNOST ČTVRTI V RÁMCI PRAHY Z POHLEDU REZIDENTŮ .....	87
TABULKA Č. 13: VĚKOVÁ STRUKTURA RESPONDENTŮ VNÍMAJÍCÍCH SVOU ČTVRŤ JAKO NEBEZPEČNOU ČI SPÍŠE NEBEZPEČNOU .....	87
TABULKA Č. 14: VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTI ČTVRTI V OBLASTI KRIMINALITY .....	88
TABULKA Č. 15: SPECIFIČNOST ČTVRTI Z POHLEDU JEJÍCH OBYVATEL.....	88
TABULKA Č. 16: ZKUŠENOSTI RESPONDENTŮ Z JIMI OZNAČENÝCH NEBEZPEČNÝCH MÍST .....	89
TABULKA Č. 17: VĚKOVÁ STRUKTURA RESPONDENTŮ DOMNÍVAJÍCÍCH SE, ŽE SE BEZPEČNOST ZLEPŠILA .....	90
TABULKA Č. 18: SPOKOJENOST S PRACÍ MĚSTSKÉ POLICIE .....	91
TABULKA Č. 19: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 1 NA PRAZE 3 .....	93
TABULKA Č. 20: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 2 NA PRAZE 3 .....	95
TABULKA Č. 21: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 3 NA PRAZE 3 .....	97
TABULKA Č. 22: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 4 NA PRAZE 3 .....	99
TABULKA Č. 23: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 5 NA PRAZE 3 .....	100
TABULKA Č. 24: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 6 NA PRAZE 3 .....	102
TABULKA Č. 25: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 7 NA PRAZE 3 .....	104
TABULKA Č. 26: NEBEZPEČNÁ MÍSTA V OKRSKU Č. 8 NA PRAZE 3 .....	105
TABULKA Č. 27: NEJRIZIKOVĚJŠÍ MÍSTA NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ .....	107
TABULKA Č. 28: TYPOLOGIE RIZIKOVÝCH MÍST .....	109
TABULKA Č. 29: RIZIKOVÉ SKUPINY .....	111

## SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK .....	125
PŘÍLOHA Č. 2: OKRUHY OTÁZEK POUŽITÝCH PŘI ROZHOVORECH SE STRÁŽNÍKY MĚSTSKÉ POLICIE PRAHA 3 .....	127
PŘÍLOHA Č. 3: PŘEHLED „NEBEZPEČNÝCH“ MÍST NA ÚZEMÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 3 PODLE OBLASTNÍHO ŘEDITELE MĚSTSKÉ POLICIE PRAHA 3 .....	128

## ABSTRAKT

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je zjistit, jak obyvatelé Žižkova a Jarova vnímají své bydliště z hlediska potenciálně rizikových míst a bezpečnosti. Za tímto účelem bylo využito kombinace kvalitativních i kvantitativních metod: dotazníkové šetření, rozhovory a statistická analýza dat. Při výzkumech strachu ze zločinu se klade důraz na rozdílnost vnímání a prožívání muži a ženami a různými věkovými skupinami, což je reflektováno i v této práci. Dále je zaměřena na identifikování míst, která jsou častěji vnímána jako riziková, a důvodů, které k tomuto chápání vedou. Výzkum se také snaží odhalit, zda existuje překryv mezi místy s vyšším výskytem trestných činů a lokalitami, které obyvatelé vnímají jako nejnebezpečnější. Práce zároveň přibližuje téma strachu a strachu ze zločinu nebo možnosti vnímání prostředí. Výsledky prokázaly, že některá místa, například parky, opuštěné a zanedbané prostory, jsou vnímána jako riziková. Ukázaly také, že ženy a některé věkové skupiny vnímají strach silněji a že existuje překryv mezi místy s vyšším výskytem trestných činů a rizikově vnímanými oblastmi.

**Klíčová slova:** Žižkov, Jarov, strach ze zločinu, kriminalita, vnímání

## ABSTRACT

The main aim of this thesis is to discover how the inhabitants of Žižkov and Jarov perceive their place of residence in terms of the potentially risk places and safety. Following this aim the combination of qualitative and quantitative methods was used: questionnaire survey, interviews, statistical data analysis. The researches on fear of crime emphasize differentiation in the perception of fear by men and women and by various age groups, which is also reflected in this thesis. Further the focus is on identification of places which are often perceived as more hazardous and reasons which conduce to this perception. This research also tries to discover whether an overlap of places with higher incidence of crimes and localities which inhabitants perceive as the most hazardous exists. The thesis simultaneously brings closer the theme of fear and fear of crime, options to perceive living environment. The results proved that some localities, for example parks or deserted and deprived places, are perceived as hazardous. The research also pointed that women and some age groups strongly perceived the fear of crime and the overlap of places with higher incidence of crimes and localities perceived as dangerous exists.

**Keywords:** Žižkov, Jarov, fear, fear of crime, criminality, perception



# 1 ÚVOD

Strach ze zločinu a jeho vnímání a prožívání, bezpečnost, oběti trestných činů, fyzické prostředí a jeho vliv na pocit bezpečí, to je jen krátký výčet témat, která v zahraničí patří k často zkoumaným oblastem. V Česku se jim zatím pozornost do tak vysoké míry nevěnuje. Nelze říci, že u nás neprobíhají žádné výzkumy či se nepíší studie a články rozebírající kriminalitu a s ní související témata, ale z hlediska soustavnějšího zkoumání a zaměření se na specifické oblasti a tamější obyvatelstvo nenajdeme mnoho takových prací. Existují preventivní programy specializované na varování a ochranu dětí i starších občanů před kriminalitou, nejrůznější informační letáky, internetové stránky nebo poradny zaměřené tímto směrem. Tyto aktivity však nemusí být vždy podloženy předchozími výzkumy v příslušných lokalitách a většinou jen přebírají osvědčené metody z jiných míst, které ne vždy přinášejí úspěch při aplikaci v lokalitách s nestejným obyvatelstvem a často se zcela odlišnými problémy.

Kriminalita může výrazně zasáhnout do života každého člověka, ať už tím nejrazantnějším způsobem: když se dotýčný či někdo z jeho blízkého okolí stane obětí trestného činu, přes stejně nepříjemný zážitek, kdy je dotýčný očitým svědkem takového činu, až po „pasivní“ prožívání: když sleduje mediální prezentace některých případů. Ať chceme nebo nechceme, kriminalita působí na náš život, a tudíž nás může ovlivňovat i na ni navázaný strach.

Strach ze zločinu má vliv na řadu aspektů našeho života a obecně i na naši spokojenost se životem a s místem bydliště. Psychologicky může například také zmenšovat území, ve kterém jsme zvyklí se pohybovat, čímž nás uzavírá do prostoru omezeného, zvyšuje naši nejistotu a nedůvěru a ve svém důsledku může vést i k vážnějším problémům zdravotního (zejména psychického) charakteru. Strach ze zločinu by se proto neměl podceňovat a jeho zkoumání a následné aplikace výsledků do praxe mohou významně pomoci při prevenci bezpečnosti a předcházení negativním pocitům strachu obyvatel v místě bydliště.

Při výběru vhodné lokality pro zkoumání vnímání strachu jsem nemusela příliš dlouho váhat. Pocházím z Prahy a již v dětství jsem slýchávala, kam rozhodně nemám chodit (téměř ani ve dne), a proto byla volba poměrně jednoduchá. Za studovanou lokalitu jsem zvolila Prahu 3, Žižkov a Jarov, které mají v Praze tradiční „nálepku“ nebezpečné čtvrti. Zajímalo mě, jak vnímají svou lokalitu místní obyvatelé, jestli jim připadá bezpečnější či nebezpečnější než jiná místa (čtvrti) v Praze a také jestli stále ještě platí ono dávné úsloví: „Žižkovu a Libni, zdaleka se vyhni...“

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jak vnímají Žižkov a Jarov místní obyvatelé z hlediska potenciálně rizikových míst a bezpečnosti. Mým cílem tedy bylo odhalit místa, která jsou vnímána jako nebezpečná, a zjistit, proč jsou takto vnímána místními obyvateli a jak k tomu může přispívat jejich sociální či fyzické prostředí. Předpokládala jsem, že se bude lišit nejen pohled mužů a žen, ale vnímání se bude měnit i v průběhu života, tedy u lidí různých věkových skupin. Dále jsem zkoumala, zda dochází k překryvu mezi místy, která jsou obyvateli vnímána jako nebezpečná, a místy, kde skutečně dochází k trestným činům.

Práce je členěna do 8 kapitol. Po tomto úvodu následuje druhá kapitola věnující se teoretickému zarámování, důraz je kladen na koncept strachu ze zločinu (*fear of crime*), který považuji pro svou práci za stěžejní. V třetí kapitole podrobněji rozebírám výzkumné otázky a očekávání a jejich ukotvení a oporu v předešlých výzkumech (zejména zahraničních). Následující čtvrtá kapitola se zaměřuje na zdroje dat a metodiku, hlavní pozornost je kladena na dotazníkové šetření prováděné mezi obyvateli Prahy 3. Pátá a šestá kapitola se věnují Žižkovu a Jarovu. První z nich rozebírá kriminalitu v těchto lokalitách, kromě vývoje kriminality je zde analyzováno, jak Žižkov a Jarov dopadají při porovnání s jinými lokalitami z hlediska typů trestných činů a jejich četností. Druhá přibližuje sociální a fyzické charakteristiky studovaných oblastí, od polohy přes historický vývoj až po složení obyvatelstva a obraz Žižkova. Potom již následuje sedmá kapitola, která podrobněji hodnotí výsledky celého výzkumu, diskutuje zjištění z dotazníkového šetření a analýzy rozhovorů se strážníky, veliteli a dalšími důležitými aktéry v oblasti kriminality v Praze. V závěru práce shrnuji podstatné výsledky výzkumu, konkretizuji celkové závěry a navrhuji možnosti dalšího výzkumu na poli strachu ze zločinu.

## 2 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ

Stěžejním konceptem pro tuto práci je strach ze zločinu (*fear of crime*), který vznikl na základech behaviorální geografie, konkrétně geografie strachu a zločinu. Proto se první podkapitola [2.1 GEOGRAFIE ZLOČINU](#) věnuje nejdříve teoriím geografie zločinu, které lépe osvětlují základy konceptu strachu ze zločinu.

Až poté následuje podkapitola [2.2 STRACH ZE ZLOČINU](#) rozebírající již přímo koncept strachu ze zločinu. Důraz je kladen nejen na osvětlení odlišného chápání samotných pojmů **strach** a **strach ze zločinu**, na vývoj a rozvíjení konceptu, ale i na jeho oponenty a kritiky, na vliv sociálního a fyzického prostředí či roli bezpečnostních opatření a prevence ve vnímání strachu ze zločinu.

### 2.1 Geografie zločinu

Geografie zločinu (*Geography of crime*) čerpá z behaviorální geografie, která se rozvíjela ve 20. století zejména v reakci na „opomíjení role a důležitosti jednotlivce v rámci tehdejších probíhajících výzkumů, které byly založeny obzvláště na kvantitativních metodách“ (Johnston a kol. 2000, str. 42). Behaviorální geografie klade důraz na subjektivní složky, na vnímání, poznávání a zejména rozhodování jednotlivců. V jejích analýzách se začaly používat nové postupy a metody (známé jsou například mentální mapování či tzv. *time-geography*) a zároveň byl do některých výpočtů zahrnut prvek náhody či pravděpodobnosti (Johnston a kol. 2000).

Pro výzkum kriminality a kriminálního chování znamenalo používání nejrůznějších metod z behaviorální geografie výraznou změnu a posun. Tyto metody především umožnily lepší pochopení kriminálního chování, výsledky tohoto pozorování a výzkumu pak mohly být lépe aplikovány v kriminologické problematice a především praxi. Výrazně se tato změna projevila na výzkumu prostorového rozhodování jednotlivců. Lze oddělit dva směry: prvním je výzkum prostorového chování (*spatial behaviour*), který se rozvíjel zejména ve Spojených státech amerických, a druhým chování v prostoru (*behaviour in space*), jež je spojeno hlavně s Evropou (Rentgert 1989). Při výzkumu prostorového chování se studovaly procesy chování bez vlivu prostorových struktur, ve kterých se odehrávaly, hlavním předmětem výzkumu tak byl člověk „jako aktivní element v prostředí a ne jen element pouze reagující na fyzické a

sociální vlivy prostředí“ (Rentgert 1989, str. 163). Navazující koncepty zkoumaly, proč se člověk žijící v určitém sociálním, ekonomickém či fyzickém prostředí rozhodl spáchat nějaký zločin, nebo se používaly koncepty založené na vzdálenostech a směrech od místa bydliště pachatele k místu spáchaného zločinu (Rentgert 1989). Analýza chování v prostoru se zaměřila na vliv aktuálního chování na daném místě se specifickými prostorovými strukturami lokality. Příkladem tohoto pohledu je teorie příležitosti (*opportunity theory*), ve které je chování ovlivněno prostorovými možnostmi a omezeními pro uskutečnění zločinu (Mayhew a kol. 1976, cit. v Rentgert 1989, str. 169). Na základech obou těchto směrů později vznikly další teorie a koncepty, které jsou využitelné v geografii zločinu, patří sem analýza prostorových preferencí (*analyse of space preferences*), proces prostorového učení (*spatial learning processes*) nebo teorie volby (*choice theory*) (Rentgert 1989).

Využití nových metod a pohledů behaviorální geografie je zřejmé i u viktimologických studií, které se neobejdou bez výzkumů více zaměřených na dané jedince a jejich vztah k prostředí a okolí, na jejich vzájemné vazby a ovlivňování, na vztah ke společnosti, rodině či cizím lidem, i na analýzu chování jednotlivých aktérů trestných činů včetně zkoumání příčin tohoto chování.

Geografie zločinu představuje jeden z důležitých zdrojů pro studium konceptu strachu ze zločinu. Základním bodem výzkumu je vztah mezi zločinem, prostorem a společností, analyzují se zde jednotlivé komponenty, tedy zločiny, jejich pachatelé a možné efekty těchto zločinů. Kořeny výzkumů lze najít již v polovině 19. století u tzv. evropských „kartografických“ kriminalistů, kteří hledali spojení mezi regionálními vzorci zločinů a sociálním a fyzickým prostředím míst bydliště pachatelů (Johnston a kol. 2000, Evans a Herbert 1989).

Velký význam pro rozvoj geografie zločinu znamenala 20. léta 20. století a klíčový podíl na něm měla Chicagská škola. Někteří geografové patřící do této školy se ve výzkumech snažili mimo jiné aplikovat Burgessův koncentrický model, pomocí něhož pak zkoumali a analyzovali místa bydliště pachatelů. Další výzkumníci se zaměřovali na města<sup>1</sup>, kde usilovali o „lokalizování míst s vyšší kriminalitou a delikvencí v návaznosti na sociální indikátory urbánních podmínek“ (Herbert 1989, cit. v Evans a Herbert 1989, str. 2). Někteří zkoumali také různé skupiny pachatelů, například Shaw a McKays (1942, cit v Johnston a kol. 2000, str. 120) mapovali sídla mladistvých delikventů.

---

<sup>1</sup> Z tehdejších výzkumů mimo jiné vyplynulo, že ve Velké Británii často pachatelé bydleli ve vnitřních městech (Johnston a kol. 2000).

V rámci Chicagské školy také vznikla teorie sociální disorganizace (*social disorganisation*), která poukazuje na souvislost ekonomické deprivace, fyzického úpadku, vysoké migrace obyvatel a kulturní fragmentace právě s kriminalitou a kriminálním chováním (Johnston a kol. 2000). Ovšem tato teorie podcenila vztah mezi sousedstvím, širší společností a tzv. sousedskou sociální kontrolu (*social neighbourhood control*). Sousedská sociální kontrola probíhá na třech úrovních: primární – rodina, okruh přátel; patriarchální – škola, práce, volnočasové skupiny; a veřejné – veřejné organizace, například policie (Johnston a kol. 2000). V rámci těchto úrovní funguje jakási kontrola, ochrana okolí a i obyvatel. Někteří lidé se mohou podílet na ochraně ostatních třeba jen nepřímo, například svou přítomností venku na lavičce, vyhlížením z okna a podobně. Na různých geografických úrovních fungují jiné vztahy, s rostoucí úrovní klesá pevnost vazeb a osobních vztahů mezi lidmi a stoupá množství lidí do nich zapojených. Tyto vazby ovlivňují vztah k prostředí a komunitě, v případě jejich správného fungování mohou sloužit právě i jako částečná prevence před kriminalitou, nebo ji alespoň znesnadňují.

Další významný rozvoj nastal v 70. letech 20. století, kdy vzrostl počet výzkumů zabývajících se geografii strachu jak na národní, tak na lokální úrovni. V této době se také objevuje související koncept vysoce rizikového sousedství (*high-risk neighbourhood*), které lze podle Smith (1989) definovat jako „oblast s velkým podílem lidí s vyšším statusem, ale bez rodiny, s rasovou promíšeností a nejlevnějšími obecními pozemky“. Takové sousedství je častěji lokalizováno do oblastí vnitřních měst, zejména do nejchudších obecních pozemků v těchto oblastech, nebo také do oblastí periferií (Johnston a kol. 2000).

Kromě tohoto konceptu ve stejné době vznikla i hypotéza o vlivu životního stylu na míru rizika či ohrožení, podle níž existuje různá míra rizikovosti v závislosti na času a prostoru, velikosti domácnosti a časoprostorových aktivitách (např. Cullen a Phelps 1975, cit. v Tranter 1985, str. 148). Tato myšlenka pracuje s rozdílnou rizikovostí míst a času pro lidi s odlišným zázemím. V současné době na tuto hypotézu navazuje například Suau a Confer (2005), kteří mimo jiné ve svých výzkumech řeší rizikovost volnočasových aktivit.

V rámci studia geografie zločinu se výzkumníci dotkli i problematiky designu prostředí a jeho vztahu ke zločinu. Zkoumali vliv fyzických rysů vystavěného prostředí na možnosti páčání trestných činů a potenciál pro běžnou společenskou kontrolu, která by tyto možnosti omezovala. Jedním z nejvýznamnějších představitelů tohoto směru se stal Newman, který svými hypotézami o teritorialitě, hájitelnosti prostoru (*defensibility of space*) a architektonickém determinismu přispěl k otevření diskuse o vlivu prostředí na kriminalitu, o

nutnosti vhodného utváření architektonického prostředí ve městech (například Newman 1996). Více se vztahu fyzického prostředí a bezpečnosti věnuje kapitola [2.2.3 BEZPEČNOST A FYZICKÉ A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ](#).

Kromě tematického zaměření jsou velmi podstatné také metody výzkumu a zejména rozvoj technických možností. V tomto ohledu znamenala velký zlom možnost využití počítačů pro zpracovávání dat a vytváření kartografických podkladů (Herbert 1989). Počítačové zpracování postupně nejen zrychlovalo a zefektivňovalo práci s daty, ale také lépe ukazovalo prostorovou dimenzi kriminality a posléze znázorňovalo i vývoj v čase a prostoru, obzvláště po vzniku policejních registrů a propojení s nimi a dalšími dostupnými daty.

### 2.1.1 Kriminalita

Před samotným rozbořením kriminality je potřeba osvětlit termín **kriminalita**, respektive anglické slovo *crime*. Tento termín pochází z latinského slova *crīmen* (genitiv *criminis*), z kořenů latinského slova *cernō*, které znamená: „Já rozhoduji, dávám rozsudek,“ a řeckého slova *κρίνω* znamenajícího: „Já soudím“ (Holub a Lyer 1968). V původním smyslu znamená slovo *crīmen* obvinění, zločin, vinu (Oxford English Dictionary 1989, cit. v Bannister a Fyfe 2001, str. 808). Jak je vidět, kořeny tohoto slova se nevztahují pouze ke zločinu či vině, ale zároveň se váží na následující souzení, rozhodování.

V dřívějších dobách se přímo termín „kriminalita“ či „kriminologie“ nepoužíval, první použití pojmu **kriminologie** spadá do 19. století, do doby, kdy dochází k rozvoji a diferenciaci přírodních i společenských věd (Štablová 2008). Nicméně není možné tvrdit, že by kriminální chování jako takové neexistovalo. Navíc tehdy byl jako zločin chápán například i hřích, proto první zmínky o nejrůznějších proviněních a trestech nalezneme již v dávných mytologických příbězích či náboženských věroukách<sup>2</sup>. Již první civilizace si vytvořily kodexy práva, často společně pro občanské a trestní právo. Nejstarší dochované záznamy pocházejí od Sumerů, pak následuje proslulý Chammurapiho zákoník z Babylonie, nebo římské kodexy, které se šířily po celém římském impériu a zavdaly základ pro řadu dalších právních kodexů (Svoboda a kol. 1973).

Během staletí se ovšem pohled na jednotlivá provinění a „trestné činy“ měnil a výrazně se lišily i jim příslušné tresty. To, co v současné době nepovažujeme za tak závažné provinění,

---

<sup>2</sup> Za první provinění je v křesťanské věrouce považován prvotní hřích Adama a Evy a za prvotní trest jejich následné vyhnání z Ráje, tudíž z tohoto pohledu by byla historie zločinu poměrně dlouhá.

bylo dříve ve středověku tvrdě trestáno (například nevěra). V různých dobách a na různých místech představovaly některé zločiny větší hrozbu pro jedince, společnosti i vládu než tytéž zločiny jinde a jindy. Jackson a kol. (2001) uvádějí jako příklad Londýn na konci 70. let 20. století. V této době se zvedla přímo morální panika okolo lupičů ztělesněných mladými černochoy, kteří se stali „metaforou pro bourání sociálních pořádků a stability, prubířským kamenem pro rasové tlaky uvnitř bílé populace“ (Hall 1978, cit. v Jackson a kol. 2006, str. 2).

Lišila se také struktura trestné činnosti a postupem času se současně s vývojem společnosti vyvinuly i nové formy nezákonných činů. V tomto ohledu můžeme zmínit například hospodářskou kriminalitu, rozvoj internetového hackerství, drogovou problematiku či převádění nelegálních migrantů. Současně lze ale některé tyto „nové“ trestné činy vidět jen jako na podmínky přadaptované činy známé z předchozího vývoje společnosti: například překupnictví nebo převádění lidí za úplatu bezpochyby existovalo i v dřívějších dobách.

Vztah mezi kriminalitou (či trestnou činností) a člověkem lze vidět v několika rovinách: člověk může být pachatelem, obětí, soudcem (řešitelem problému či přímým účastníkem při procesu obžalování, trestního stíhání, či vykonavatelem rozsudku) nebo zcela nezávislou osobou. Ovšem být „zcela nezávislou osobou“ je v dnešním světě, který je přesycen informacemi publikovanými všemožnými sdělovacími prostředky, poměrně problematické a v podstatě téměř každý, kdo alespoň občas poslouchá rádio, sleduje televizi nebo čte denní tisk a jiné tiskoviny, je zapojen do velkých kauz propíraných v médiích (Vykopalová 2000, Buriánek 2001). A právě tím se člověk stává účastníkem těchto činů, které mohou být rozebírány až do nepříjemných detailů, a utváří si svůj názor na danou kauzu, který může, ale nemusí být v souladu s tzv. obecným názorem společnosti. Média byla viděna politiky ve Velké Británii v 90. letech 20. století jako hlavní zdroj nereálných a iracionálních strachů mezi obyvateli právě skrze vyhrocování a přílišné medializování některých kauz (Reiner a kol. 2000).

Média mají velmi silný vliv, který může mít pozitivní i negativní efekt. Informace z médií mohou fungovat jako prevence a osvěta, lidé pak kupříkladu mohou používat lepší bezpečnostní opatření, chovat se ostražitěji atd. Zároveň však tyto informace mohou sloužit i jako návod pro spáchání zločinu pro další jedince, podílet se na vzniku neadekvátního strachu až paniky (například Buriánek 2001, Kury a Zapletal 2002, Malíková 2007). Navíc, jak upozorňuje Vykopalová (2000, str. 231), strach může být „výsledkem konstrukcí a veřejného skandalizování a prezentace násilí masmédií, které je značně odlišné, účelové, výběrové a rozdílné od kriminality registrované i latentní“. Média zpravidla prezentují jen ty kauzy, které

jsou skandální a šokující. Jednou velkou aférou se zabýval třeba Curtis (2001, cit. v Jackson a kol. 2006, str. 2), jenž analyzoval novinové zprávy z konce 19. století týkající se tzv. Jacka Rozparovače. Podle jeho závěrů média přímo vystupňovala již tak vysokou úroveň veřejných obav ze zločinnosti zprávami, které o Jackovi Rozparovači a jeho vraždách informovaly (svou negativní roli sehrála i policie, která nebyla schopna ochránit veřejnost, a navíc rostla i méně závažná kriminalita nižších vrstev). Z kontextu je zřejmé, že lidé byli tímto případem naprosto fascinováni, jinak by těžko plnil titulní stránky všech novin po tak dlouhý čas. Jak je tedy vidět, vztah mezi člověkem a kriminalitou je (logicky) velmi silný a existuje i v případě nepřímého zapojení do trestných činů.

### 2.1.2 Příčiny a rizikové faktory

Ohledně příčin a rizikových faktorů, které se váží ke kriminalitě, nepanuje jednotná shoda a výzkumníci kladou odlišný důraz na jednotlivé faktory. Navíc je v některých případech problematické rozlišení mezi rizikovými faktory, příčinami a důsledky. Schneider (2000, cit. v Slánský 2008, str. 46) rozlišuje v současné kriminologii tři přístupy, a to sociostrukturální, socioprocesuální a viktimologicky orientované teorie. Sociostrukturální teorie vycházejí ze sociálních vztahů. Slánský (2008, str. 39) v tomto kontextu hovoří o teorii „sociální dezorganizace, tedy destrukce sociální kontroly, deziluze a dezorientace členů systému a úpadek interpersonálních kontaktů“. Tento stav pak přechází ve frustraci obyvatel a vede mimo jiné k deviantnímu a kriminálnímu chování (Slánský 2008). Socioprocesuální teorie směřují více k psychologii a využívají zejména motivačních a vývojových proměnných (Slánský 2008). Základ této teorie spočívá v chování se podle vzorů, které má dotyčná osoba ve svém okolí, což s sebou nese riziko chování podle vzorů s případným sociálním patologickým chováním (kriminalita, drogová a alkoholová závislost, násilí doma i na ulicích a podobně), které mohou mít výrazné negativní dopady na daného jedince. Zde Slánský (2008) zmiňuje nebezpečí tzv. *labelingu* a *life-span* teorie. V případě *labelingu* je pachatel označen za zločince a začíná se s touto rolí ztotožňovat, což může dále podporovat jeho kriminální chování. *Life-span* teorie se zabývají vztahem pachatele a jeho sociálního prostředí, na což má vliv i pachatelova osobnost, jeho rizikové životní situace jako nedostatek finančních prostředků, drogy, nebo účinek vzniklé aktuální situace, kterou prožívá. Viktimologicky orientované teorie spatřují příčiny u obětí a daných situací. Vliv má především jejich životní styl a také sociální role, tyto faktory do jisté míry ovlivňují míru rizika viktimizace (Slánský 2008).



Jak zmiňují Suau a Confer (2005), někteří výzkumníci se snaží najít odpovědi na otázky, „kdy“ a „kde“ se stávají trestné činy, aby mohli pochopit a předpovědět další chování pachatelů. Příkladem mohou být Cohen a Felson (1979), kteří vysvětlovali určité pravidelnosti v rozmístění kriminality a jejích obětí. Podle nich jsou nejpodstatnější tři komponenty: vhodná oběť, motivovaný útočník a nedostatek hlídačů k prevenci kriminality (Cohen a Felson 1979, cit. v Suau a Confer 2005, str. 273, Čírtková 1998, cit. v Slánský 2008, str. 40). Odlišný pohled má například Wiles (1988), který vidí přímý vztah kriminality s demografickými charakteristikami a také typy rezidencí (Wiles 1988, cit. v Suau a Confer 2005, str. 273).

Geografické informační systémy (dále jen GIS) se v zahraničí využívají jako běžné metody hodnocení kriminality, zejména ve Spojených státech amerických patří jejich využívání k obvyklým pomůckám při analýzách kriminality ve městech (Karban 2008). V roce 1996 věnoval Americký národní právní institut přes 15 milionů dolarů na založení výzkumného centra zaměřeného na mapování kriminality (Ireland 1998, cit. v Craglia a kol. 2000, str. 711). Vzhledem ke zkvalitňování geografických dat s detailem až na úroveň ulic a zlepšování možností v práci s mapami v elektronické podobě a také jejich širšího využívání a distribuce se zároveň začalo zvyšovat využívání GIS na lokálních úrovních samosprávy (Craglia 2000).

Výzkumníci Suau a Confer (2005) ve svém článku upozorňují na význam používání GIS, které jsou podle některých studií (například Ekblom 1988, cit. v Suau a Confer 2005, str. 273) klíčové k pochopení vazby mezi místem, sociálními podmínkami a kriminálními aktivitami. Mapují se místa zločinů a další geografické informace ve spojení s trestnou činností, což napomáhá zjišťování identity podezřelých nebo samotných pachatelů (Karban 2008). Ceccato a Haining (2005) pomocí GIS analyzovali a mapovali lokalizaci případů vandalismu ve městě Malmö ve Švédsku a propojili tuto databázi s různými sociálními faktory vázanými na daná místa (například demografické charakteristiky, socioekonomický status, rezidenční nestabilitu nebo etnickou segregaci a heterogenitu). Craglia a kol. (2000) rozebírají ve svém článku mapování pomocí GIS na lokální úrovni a také jejich propojování s různými databázemi a dalšími systémy.

V Česku se GIS ve spojitosti s geografii zločinu ještě ve vysoké míře nepoužívají. V posledních letech lze ale zaznamenat vzrůstající tendence využívání alespoň na některých pracovištích, ale spíše v teoretických univerzitních pracích než v přímé aplikaci do praxe. Příkladem může být Karban (2008), který ve své práci uvádí příklad využití metody prostorového shlukování, při které se na základě různých proměnných hledají nebezpečné oblasti (*hot spot areas*).

## 2.2 Strach ze zločinu

V rámci geografie strachu se studuje koncept strachu ze zločinu (*fear of crime*), který se začal podrobněji zkoumat zejména ve Spojených státech amerických od 60. let 20. století a později ve Velké Británii a dalších západoevropských zemích. Právě v 60. letech se stal tématem akademických výzkumů, politických studií a veřejných debat (Jackson a kol. 2006). Do tohoto období spadá změna v chápání tohoto konceptu. Strach ze zločinu začal být vnímán i jako sociální problém a nárůst zájmu o tuto problematiku na sebe nenechal dlouho čekat. K největšímu rozvoji pak došlo v devadesátých letech 20. století. Zatímco v roce 1996 existovalo přes dvě stě článků, monografií, knih atd. rozebírajících koncept strachu ze zločinu (Hale 1996, cit. v Bannister a Fyfe 2001, str. 808), už na přelomu století to bylo téměř 840 článků, které se zabývaly touto tematikou (Ditton a Farrall 2000, cit. v Bannister a Fyfe 2001, str. 808).

### 2.2.1 Strach a strach ze zločinu

Strach není ničím nově objeveným, naopak: provází lidstvo od počátků, ovšem jeho podrobné zkoumání, ať už příčin, průběhu, důsledků, nebo třeba vlivu na lidský organismus, se rozvíjelo až v posledních stoletích. O to později se také vyčlenila a začala být studována specifická kategorie strachu, a to strach ze zločinu (*fear of crime*).

Kromě pojmu **strach** existuje řada dalších slov, která mají podobný význam a bývají s ním i zaměňována. Patří mezi ně výrazy **úzkost**, **obava**, **stísněnost**, **pocit ohrožení**. Není zcela jednoduché definovat, v čem se liší, ale někteří odborníci se je snaží důsledně odlišovat a poukazují na jejich významové nuance (Nakonečný 2000).

Podle některých teorií lze strach vnímat jako reakci na aktuální ohrožení, kdežto úzkost jako reakci na očekávané ohrožení (Stuchlíková 2002, cit. v Malíková 2007, str. 9). Stuchlíková (2002, cit. tamtéž, str. 10) dále dodává, že zatímco strach bývá definován ve vztahu ke konkrétnímu ohrožujícímu objektu, u úzkosti se jedná spíše o emocionální vztah, kdy prožívající nemůže přesně říct, konkrétně čeho se bojí.

Někteří výzkumníci vnímají rozdílnost strachu a pocitu ohrožení, přičemž strach „zahrnuje kvalitu emocionální, iracionální a pocit ohrožení jako kognitivní soud založený na racionálním, byť subjektivním, úsudku jedince“ (Malíková 2007, str. 9). Ovšem jak dále uvádí Malíková (2007), ne všichni se drží tohoto vymezení, což může vést ke zkreslení výsledků výzkumů.

Nejproblematičtější je rozlišení mezi strachem a obavou. V Česku se touto problematikou zabývá kupříkladu Buriánek (2001), který zásadně mluví o konceptu obav ze zločinu, a ne strachu ze zločinu. Navíc podle jeho názoru „není pojem obav ještě dostatečně rozpracován a samotný Ferraro je jedním z mála autorů, kteří se nevyhýbají určité souvislosti mezi obavou (*fear*) a strachem (*anxiety*)“ (Buriánek 2001, str. 48).

Slovo strach znamená v překladu „těsno“ či „nátlak“, v řečtině se používá pro strach slovo *stenochoria*, což lze přeložit jako „úzký prostor“ (Malíková 2007). Oba významy tak mohou znamenat jakýsi pocit stísněnosti. Anglické slovo *fear* (strach) je odvozeno od staroanglického slova znamenajícího pohromu, nebezpečí (Oxford English Dictionary 1933, cit. v Portál 2005). První zaznamenané použití pojmu *fear* ve spojitosti s emocí strachu bylo nalezeno ve středověké práci z 13. století. Nejpravděpodobnějším důvodem pro změnu významu tohoto slova je existence příbuzného slovesa *frighten* (vyděsit, překvapit) ve staré angličtině (Wikipedia 2009).

Strach samozřejmě není pouze důsledek trestných činů (jak je zkoumán v této práci), ale patří mezi základní lidské emoce, které vznikly v průběhu evoluce jako procesy hodnocení životního významu situací, se kterými byla současně spojena i mobilizace energie (Nakonečný 2000, cit. v Malíková 2007, str. 7). Například podle Plhákové je vznik strachu vázán na nebezpečné situace, při nichž může být ohrožena sebezáchova či pocit duševní integrity (Plháková 2003, cit. v Malíková 2007, str. 7). Nakonečný chápe strach jako reakci na stávající nebo hrozící nebezpečí, přičemž vrozeně je podle něj strach reakcí na hrozbu bolesti a ztráty života (Nakonečný 2000, cit. v Malíková 2007, str. 8).

Obecně lze o strachu říct, že jeho intenzita se mění, od lehkého neklidu až po stav masivního prožitku strachu. Výsledkem může být vyhýbání se situacím, které mohou strach zvyšovat, nebo velmi obtížné překonávání těchto situací. Strach je přítomen nejen při vystavování se těmto rizikovým a obtížným situacím, které mohou v některých lidech vzbuzovat strach, ale i při očekávání či pomýšlení na takovou situaci (Silesia 2009). Velmi důležitou součástí těchto pohledů představuje fakt, že strach trvá pouze po dobu hrozícího nebezpečí (což ho odlišuje od úzkosti) a že může být přítomen i při očekávání nějaké situace. Tyto indikátory vystihují problematiku strachu ze zločinu: situace, kdy se lidé cíleně vyhýbají některým místům, dokonce jsou ochotni zvolit jinou delší trasu, jen aby se vyhnuli místům, která považují za zvláště nebezpečná.

Strach může být definován z různých hledisek: psychologického, sociologického, kriminologického atd. Jednotlivá stanoviska se mohou lišit, zejména z pohledu důrazu na složky strachu, na příčiny či důsledky, ale zároveň lze objevit i společné prvky pro některé typy.

Z pohledu psychologického zkoumal strach například Garofalo, který viděl psychologickou dimenzi strachu v „emocionální reakci, kterou lze popsat jako pocit nebezpečí či úzkosti“ (Garofalo 1981, cit. v McConnell 2009, str. 4). Friedberg (1983) rozlišuje z pohledu behaviorální psychologie tři různé druhy strachu: vrozený strach (*innate fear*), se kterým se člověk rodí, dospívající strach (*maturing fear*), který se dotváří během zrání a stárnutí lidí, a naučený strach (*learned fear*), který se liší podle životních zkušeností v daných prostředích, kde lidé žijí (Friedberg 1983, cit. v McConnell 2009, str. 4). Z tohoto pohledu je velmi důležité, v jakém prostředí člověk žije, protože právě jím je také utvářen a zároveň ono ovlivňuje jeho chování.

Z hlediska sociologického pohledu na strach lze zmínit názory Rogera Scrutona. Ten lidský strach chápe jako sociologický fenomén, který je výrazně ovlivněn kulturou, kulturní zkušeností a stává se dimenzí lidského společenského života (Scruton 1986, cit. v McConnell 2009, str. 5). Z tohoto pohledu pak strach ovlivňuje spokojenost lidí se životem, blaho (*well-being*).

Z pohledu biologického (či medicínského) existuje rovněž řada definic. Strach vyvolává komplex změn ve fungování těla, který upozorňuje na potenciální nebezpečí (Ferraro a LaGrange 1987, cit. v McConnell 2009, str. 4). Podobně definuje strach i Hynčík (2007), který se domnívá, že na strach lze nahlížet jako na „emoční a tělesnou odpověď na rozpoznatelné nebezpečí, která trvá pouze po dobu hrozícího nebezpečí“. Z pohledu medicínského lze pohlížet na strach i v kontextu sportu, jak uvádí Irving (2002), strach je součástí vzrušení ve sportu a volném čase a varuje nás před vznikající hrozbou (aktuální nebo předpokládanou). Medicínský pohled klade důraz také na procesy, které v těle probíhají během vyvolání reakce. V této souvislosti lze hovořit o adrenalinu, hormonu, který se začne v těle více produkovat, což ovlivňuje nejen chod těla, ale také pocity, vnímání. S prožíváním strachu je spojeno například zvýšení krevního tlaku, zrychlení tepu, případně i chvění, zblednutí a podobně (např. Malíková 2007).

Strach ze zločinu je specifickým druhem strachu, na který se v různých dobách hledělo odlišně, a lze proto najít různé definice a různé úhly pohledu. Například Brantinghamovi

(1995) tento termín chápou ve smyslu „strachu z napadení, z fyzické újmy, z obtěžování, které narušuje důstojnost“ (Brantingham a Brantingham 1995, cit. v Malíková 2007, str. 8).

Výzkumu strachu ze zločinu se věnovali Bannister a Fyfe, kteří shrnuli dosavadní názory a výzkumy v článku *Introduction: Fear and the City* (Bannister a Fyfe 2001). Mezi prvními zmiňují vysvětlení tohoto sousloví v Short Dictionary of Oxford English takto: „pocit bolesti nebo nejistoty zapříčiněný pocitem hrozícího nebezpečí a jako stav úzkosti vyplývající z obav o bezpečnost lidí či věcí“ (Bannister a Fyfe 2001, str. 808). Tyto pocity se podle Smithe (1989) ukazují jako stav neustálého či občasného neklidu (Smith 1989, cit. v Bannister a Fyfe 2001, str. 808). Podstatné v tomto chápání strachu je vnímání škály možných emocí, které mohou nastat, a jejich případné odlišnosti v povaze, intenzitě nebo trvání. Vykopalová (2000, str. 231), jež používá i termín „strach z kriminality“, jej definuje následovně: „vnímání ohrožení osobní bezpečnosti v souvislosti s přímou i nepřímou zkušeností s viktimizací, se způsobem prezentace násilí v masmédiích, s charakterem a případnými viktimogenními rysy lokality bydliště a samozřejmě i s osobnostními charakteristikami respondenta“. Tato definice upozorňuje mimo jiné i na důležitost vlivu nejen samotných trestných činů, ale například prezentace násilí v masmédiích, na vliv místa bydliště nebo osoby respondenta<sup>3</sup>.

Tématem této práce je strach vázaný na potenciální či uskutečněný trestný čin. Rozlišení mezi strachem, který je založen na předchozí špatné zkušenosti i možné vazbě k určitému místu, a strachem, který je založen na subjektivním vnímání a není ničím konkrétním podložený, je velmi důležitou součástí práce. Dotazník proto obsahuje otázky zaměřené na vnímání lokality bydliště respondenty, na místa, která dotazovaným nepříjdou bezpečná či se jim přímo vyhýbají.

Nejčastěji jsou používány tři základní teoretické koncepty, které se snaží objasnit strach ze zločinu. Jejich základní popis zmiňují mimo jiné Bannister a Fyfe (2001), již rozlišují tři základní způsoby vzniku strachu: 1. jako výsledek viktimizace, 2. jako tezi sociální kontroly a 3. jako environmentalistickou teorii.

V prvním konceptu tvoří základ skutečnost, že u mužů existuje větší riziko viktimizace, ale zároveň se bojí méně než ženy (viktimizační paradox). Existuje poměrně dost konceptů, které se snaží tento paradox vysvětlit, patří mezi ně například hypotéza zranitelnosti, koncept *power control* a podobně. Tyto koncepty jsou podrobněji popisovány při vysvětlování

---

<sup>3</sup> Vykopalová rovněž poukazuje na možnost extrémních případů, kdy tento strach vede až k „vyhýbavému chování, změně kvality života či až sociální izolaci jedince“ (Vykopalová 2000, str. 231).

výzkumné otázky zaměřené na odlišné vnímání strachu podle pohlaví (podkapitola [3.2.1 ODLIŠNÉ VNÍMÁNÍ PODLE POHLAVÍ](#)). Tato rozdílnost v teoretických rizicích kriminality pro muže a ženy se prokazuje také v odlišném využití urbánního prostoru jednotlivými sociálními a věkovými skupinami.

Teze sociální kontroly je založena na vztahu sociálních podmínek života a strachu ze zločinu, který je determinován v závislosti na individuální schopnosti kontrolovat svůj vlastní život a chování a aktivity ostatních. Lidé jsou bojácnější kvůli neschopnosti (nemožnosti) ochránit či umět si poradit s riziky viktimizace. V této souvislosti zmiňují autoři (Bannister a Fyfe 2001, str. 809) také názor Bennetta (1990) na propojení (či zapříčinění) strachu ze zločinu a úpadku role a vlivu tradiční komunity, která se projevuje špatnou organizací komunity a slabými vazbami mezi sousedy (viz také kapitola [2.1 GEOGRAFIE ZLOČINU](#)). Z tohoto pohledu lze hovořit i o ztrátě zájmu o dění u sousedů, ztrátě sousedské pospolitosti a růstu nezájmu v komunitách (což se samozřejmě zdaleka nedá aplikovat na všechny komunity).

Environmentalistická teorie se zaměřuje na pochopení prožívání a interpretování urbánního prostoru lidmi. Tato teorie je více než předchozí koncepty založena na individuálním vnímání, které je ovlivňováno například „sociálními a fyzickými charakteristikami okolí nebo známostí místa pro dotyčného člověka“ (Bannister a Fyfe 2001, str. 809). V rámci těchto představ každý člověk vnímá prostředí a uvažuje o pravděpodobnostech nebezpečí a rizik na jednotlivých místech.

Boers (2003) uvádí podobné rozdělení, nicméně označované jako perspektivy. První dvě perspektivy (viktimizace a sociální kontrola) se shodují, ale místo environmentální používá perspektivu sociálního problému, kterou pak vztahuje na společenskou úroveň. Klade velký důraz na roli masmédií, která vzhledem k tendenci uvádět většinou senzační případy, jež zaujmou, nemusí vytvářet zcela reálný obraz o zločinu. U viktimizační perspektivy vidí Boers (2003) smysl mimo jiné právě ve snižování příležitostí vedoucích k viktimizaci, u perspektivy sociální kontroly poukazuje na růst osobní nejistoty a ztráty vazeb na sousedy.

## **2.2.2 Kritika konceptu strachu ze zločinu**

Koncept strachu ze zločinu bývá v zahraničí hojně využíván, přesto však má i řady odpůrců. Kritici se v zásadě shodují v tom, že se nejedná o nový koncept, ale spíš o nové pojmenování již známého a zkoumaného tématu. Mezi tyto kritiky patří například Pearson. Podle něj existoval tzv. *respectable fear* v každé generaci, ale až ke konci minulého století se tento

pojem protlačil pod novým názvem strach ze zločinu (*fear of crime*) a ustavil se jako součást západního pocitu úzkosti (Pearson 1983, cit. v Irving 2002, str. 4). Týkal se některých sociálních skupin a chování (například delikventní a kriminální mládež), které pak v podstatě představovaly upozornění společnosti, že její bezpečnost a morální síla je ohrožena (Pearson 1983, cit. v Jackson a kol. 2006, str. 3).

Pearson (1983, cit. v Irving 2002, str. 4) vysvětluje oblibu konceptu strachu ze zločinu v politice tím, že se v zájmu společnosti odehrávaly akce vedoucí i ke kontroverzním cílům a dříve nepodporovaným záměrům. Příklady z nedávné doby mohou být i nestandardní bezpečnostní opatření v letadlech a prohlídky na letištích, kontroverzní je i používání biometrických znaků v cestovních pasech, ale také zátahy proti nejrozličnějším skupinám obyvatelstva. Obdobně podle Irvinga (2002, str. 10) se na semináři *Police Foundation* dospělo ke konsensu, že se koncept strachu ze zločinu pomalu stává absurdním a udržují ho při životě pouze výzkumníci, politici, státní úředníci a policie.

Stanko (1995, str. 47) uvádí řadu kritiků tohoto konceptu, mimo jiné jsou to Crawford a kol. (1990), Gibbs a kol. (1987), nebo Williams a kol. (1991), kteří kritizovali zejména způsob konstrukce konceptu. Právě Williams a kol. (1991) se v jednom ze svých článků podrobněji věnují problematickým oblastem konceptu strachu ze zločinu a neopomíjejí ani problematiku četnosti různých způsobů operacionalizace, které se věnovali Warr (1984), Dubow a kol. (1979), nebo Ferraro a LaGrange (1987) (cit. ve Williams a kol. 2000, str. 3), nebo problém specifikace, kdy různé trestné činy znamenají pro potenciální oběť různou intenzitu strachu a některé způsoby měření pro ně ani nejsou vhodné. Jak ukazují dřívější výzkumy, osobní trestné činy jako například napadení, znásilnění či loupež považuje řada lidí za nejnebezpečnější. Dále z nich vyplynulo, že některé skupiny obyvatel mají proporcionálně vyšší strach z některých trestných činů než v obecné rovině z trestných činů, například ženy ze znásilnění (Ortega a Myles 1987, Newburn a Stanko 1994, Gilchrist a kol. 1998, McCoy a kol. 1996, cit. v Williams a kol. 2000).

Na závěr se Williams a kol. (2000) věnují i rozboru metodologických problémů, od volby vhodných proměnných přes validitu, shodu (či spíše neshodu) nad užívanou terminologií až po užívání vhodného měření, vhodných otázek ve výzkumu. Rozebírají také samotnou spolehlivost výzkumu. Všechny zmiňované oblasti jsou často používány odlišně či nesprávně, což může vést nejen k chybným výsledkům a dezinterpretacím, ale ve svých důsledcích také k využití nevyhovujících opatření.

Rozborem možných problémů konceptu strachu ze zločinu se ve své práci zabývala i Malíková (2007), která obdobně poukazuje již na rozdílné uchopení samotného pojmu strach ze zločinu, které může vést k rozporuplným a nejednotným výsledkům různých výzkumů. Mesh a Fishman (1998, cit. v Malíková 2007, str. 27) rozlišují tři základní způsoby konceptualizace strachu ze zločinu: odhadování pravděpodobnosti, že se respondent stane obětí trestného činu, dále srovnání zločinu s dalšími sociálními problémy, a až třetí způsob řeší skutečně subjektivní strach ze zločinu. Objevuje se tu znovu problém s nevhodnou formulací některých otázek či dokonce snahy analyzovat strach na základě jedné jediné otázky (Malíková 2007, Williams a kol. 2000). Například Hepburn a Monti (1979, cit. v Williams a kol. 2000, str. 5) mohou představovat příklad nevhodného přístupu, když při svém výzkumu náctiletých použili jako měřítko strachu ze zločinu zmínku, že „někdo ti ve škole možná ublížil, otravoval tě či rušil“. Hlavní kritiku směřují Williams a kol. (2000, str. 5) na fakt, že „tento průzkum postrádá hodnocení majetkových trestných činů, a to i přes to, že se autoři odvolávají na průzkum veřejného mínění, který ukázal, že většina dotazovaných se stala obětí spíše některého typu majetkového trestného činu či utrpěla věcnou škodu ve škole, než obavami o svou osobní bezpečnost“. Otázka, která bývá často pokládána, zní (případně s malými obměnami): „Jak bezpečně se cítíte ve Vašem okolí, když jdete sami v noci?“ (Kennedy a Krahn 1984, cit. v Williams a kol. 2000, str. 4–5, Malíková 2007, str. 27). Takto formulovaná otázka pak postrádá ono potřebné zaměření na zločin, a jak uvádí Williams a kol. (2000, str. 5), „lidé se mohou obávat útoku psa, sražení autem, nebo se jednoduše bojí tmy“.

Ferraro a LaGrange (1985, cit. ve Williams a kol. 2000, str. 6) při revizi literatury z let 1971–1984 věnované konceptu strachu ze zločinu zjistili, že minimálně 28 studií použilo právě pouze jednopoložkový indikátor k měření strachu ze zločinu<sup>4</sup>. Tento způsob měření strachu ze zločinu takřka není reliabilní, a jak doplňují Williams a kol. (2000, str. 6), „... chyby v měření se snižují s rostoucím počtem položek, a proto více reliabilní měření lze najít mezi vícepoložkovými mírami a váhami“. Řadě problémů se lze vyhnout dobře zvolenými otázkami či podotázkami upřesňujícími a usměrňujícími dotazy.

---

<sup>4</sup> Bohužel neuvádějí, kolik studií měřilo strach ze zločinu na základě více otázek.



### 2.2.3 Bezpečnost a fyzické a sociální prostředí

Někteří autoři upozorňují, že samotný strach ze zločinu může být stejně podstatný a představovat stejně velký problém jako kriminální činy samotné, může se například významně podílet na snižování kvality života (Öhman a Simonsen 2003). Velmi důležitým se z tohoto hlediska jeví i prostorový rozměr problému strachu a Öhman a Simonsen (2003) vidí řešení i v širších úpravách fyzického prostředí, vhodné volbě designu atd.<sup>5</sup>

Vztah mezi strachem ze zločinu a fyzickým prostředím by neměl být podceňován. Může být totiž navíc ovlivňován celou řadou politických a ekonomických podmínek (jako přestavba Paříže). Na důležitost fyzického prostředí odkazuje řada výzkumníků, mimo jiné Koskela (1999), Öhman a Simonsen (2003), Ellin (1996), z českých pak například Schmeidler (2000, 2002).

Rovněž sociální prostředí má na strach z kriminality zásadní vliv, velkou měrou se podílí na pocitu jistoty a bezpečí nejen ve veřejných prostorách a v komunitách. Kromě kriminality je nezbytné zmínit i další patologické jevy, které mají vliv na bezpečnost. Patří mezi ně například nejrůznější deviantní chování, prostituce, sociální konflikty, občanské nepokoje nebo vandalismus (Schmeidler 2000, 2002). Tyto jevy mohou výrazně ovlivňovat každodenní život nebo vnímání jednotlivých oblastí. Vykopalová upozorňuje, že strach ze zločinu nemusí být vázán na skutečné kriminální události, ale například i na přítomnost hluku, vandalismus nebo alkoholismus na veřejných místech (Vykopalová 2000).

Někteří výzkumníci si kladou otázku, zda používané koncepty a výzkumy opravdu směřují ke zjištění skutečného vnímání strachu ze zločinu a příčin k němu vedoucích. Podle Hala (1996, str. 84) vedou možná spíše „ke zjištění různých jiných atributů, které mohou být lépe charakterizovány jako nebezpečí v moderním žití/bydlení, kvalita života, vnímání zmatku nebo urbánní neklid“. Při bližším prozkoumání podobností jednotlivých konceptů je jisté, že všechny mají základ v urbánním prostředí, stejně jako v samotné kriminalitě. Například v preindustriálním městě fungovaly hradby, zdi a brány jako symbol bezpečí a ochrany, ale zároveň umožňovaly inkluzi a exkluzi (McLaughlin a Municie 2000, cit. v Bannister a Fyfe 2001, str. 810). Jejich funkce však tkvěla také v ochraně zisků z ekonomických aktivit uvnitř ve městě. S touto myšlenkou polemizuje Marcuse (1997), který vidí ve stavbě hradeb také

---

<sup>5</sup> Obecně chápou problém strachu ze zločinu jako širší koncept, který není vázán pouze na jednotlivce, ale i na celou společnost a urbánní design.

paradoxně vytváření strachu. Tuto ideu je možné převést i do současnosti. Pro některé lidi představují opevněná bydlení za branou, pod ochranou kamerových systémů a hlídačů bezpečný život. Jiní v něm naopak vidí život v kleci, který spíše vede k rostoucí nedůvěře a strachu z okolí, pěstovaný už od malička u dětí, které jsou zvyklé hrát si za plotem, kam nikdo nesmí.

Změna nastala až v době bourání hradeb a rozsáhlých přestaveb, a byla to změna i z hlediska vnímání strachu či pocitů strachu. Jak poukazují Bannister a Fyfe (2001), také Haussmannova přestavba Paříže měla za cíl přemístit a rozdělit možná existující nebezpečí v podobě přílišné koncentrace revoltujících. Naopak v postmoderním městě lze nákupní střediska nebo gentrifikované enklávy vnímat jako novodobá „centra bezpečí a ochrany“, alespoň z pohledů jejich obyvatel. Toto téma rozebírá ve své knize *Postmodern Urbanism* i Ellin (1996), který poukazuje na dva úhly pohledu, jimiž mohou být vnímány nejen zmiňované ohrazené rezidenční oblasti či přímo *gated communities*, ale také nejrůznější bezpečnostní kamery a jiné kontrolní mechanismy. Na jednu stranu svým obyvatelům patrně dávají větší pocit bezpečí, na druhou stranu mohou naopak zintenzivňovat jejich strach zvyšováním paranoie a nedůvěry (Ellin 1996, cit. v Johnston a kol. 2000, str. 122).

Prostředí ovlivňuje řada fyzických charakteristik, patří mezi ně například znečištění, hluk, nekvalitní prostředí, monotónnost nebo vizuální degradace. Vliv charakteru fyzického prostředí prokázal například Newmanův výzkum (1972, cit. v Schmeidler 2000, str. 2), ve kterém se ukázalo, že budovy s chybnými architektonickými vlastnostmi prokazovaly vyšší četnost kriminálních činů. I z tohoto důvodu mohou zejména dříve vystavěná sídliště s neadekvátním architektonickým řešením patřit mezi místa s vyšším rizikem kriminality (Schmeidler 2000). Nevhodnost prefabrikovaných bloků sídlišť rozebírá Schmeidler (2000, 2001), který poukazuje na anonymitu, nevyhovující prostředí, ale také zpřetrhání vazeb a sociálních sítí, země nikoho v okolí, ke které lidé nemají vztah, a bývá proto terčem vandalizmu a podobně. Jako konkrétní příklady rizikových prostor uvádí Schmeidler (2000, 2002) nepřehledné vchody, haly, výtahy, schodiště, podzemní garáže nebo schody.

Ze společenských vlivů se často zmiňují přelidnění, sociální izolace, špatné podmínky, kdy podle výzkumů představují centra měst oblasti „s vyšším výskytem lidí trpících duševními chorobami, sociální dezorganizací, množstvím osob žijících osaměle bez rodinných vazeb, s rozpadlými domácnostmi, s množstvím jedinců s alkoholismem a jinými problémy“ (Schmeidler 2000, str. 2).

Vliv sociálního prostředí na strach ze zločinu rozebírá na příkladu urbanizace Keller (1997). Podle něj (1997, cit. v Schmeidler 2002, str. 29) „přispěla k rozbití tradičních komunit a vytvořila prostor pro setkávání neznámých, rozvoj komunikace umožnil všem dokonale se seznámit s rolí cizince. Vytvořily se prostory s extrémně nízkou sociální kontrolou, ohniska patologie“. Tím se dostáváme znovu k problematice rozpadu komunit, soudržnosti a také zájmu o okolí, který vyvolal i velký příliv nových lidí (i již zmiňovaných cizinců), zvýšená koncentrace lidí, rozrůstání měst a podobně. V každém případě ale stoupla anonymita, izolovanost lidí, rodin a odcizení se, od něhož je jen krůček k nezájmu o ostatní, což může vést právě k nejrůznějším patologickým jevům (viz také kapitola [2.1 GEOGRAFIE ZLOČINU](#) a [2.2.1 STRACH A STRACH ZE ZLOČINU](#)). Schmeidler (2002, str. 29) dodává, že v některých oblastech může být nárůst kriminality způsoben „nedostatečnou kapacitou nabídek zaměstnání, trávení volného času nebo nedostatkem služeb“.

Obraz místa a jeho vnímání jsou pro sociální prostředí důležitými součástmi daného místa. Skrze ně se k němu dá vztahovat, utváří a pozměňuje názor každého člověka a ovlivňuje ho. Vztah k místu je pak důležitý pro chování a pocity každého člověka, a tedy i pro pocit bezpečí a domova.

Velmi zajímavou koncepci pro pochopení vnímání míst má podle Vávry (2003) geograf čínského původu Tuan, který místo vidí „jako kombinaci vnímání místa v rámci společnosti a vnímání identity v prostorovém umístění“ (Tuan 1974, cit. ve Vávra 2003, str. 5). Podstatnou součástí tohoto konceptu jsou symboly důležitosti míst, interakce mezi člověkem a místem a takzvaná místa péče (*fields of care*), jež jsou výsledkem tohoto vztahu, projevuje se tu tak i emocionální vztah lidí k daným místům, který jim dává onu „sílu“ (Vávra 2003).

Kromě míst péče, která jsou spíše nenápadná, neurčená pro cizince, ale pro osobnější vztah, a mohou patřit k určité komunitě, Tuan (1974, cit. ve Vávra 2003, str. 9) rozlišuje ještě veřejné symboly (*public symbols*), které většinou patří mezi místa výrazná, oficiální a snadno poutající vizuální zájem. Jako příklady těchto míst uvádí veřejnou zahradu, pomník, veřejné prostranství, posvátné místo či monumentální architekturu, jako místa péče park, domov, obchod, hospůdku, roh ulice nebo tržiště.

Tuan (1974, cit. ve Vávra 2003, str. 7) tvrdí, že o místě se dá říci, že má ducha či zvláštnost, kterou mohou vnímat pouze lidé, ale bohužel moderní člověk tuto schopnost již do jisté míry ztratil a zvolil jednoduššího *genia loci*. Tuan (1974, cit. ve Vávra 2003, str. 7) tento koncept chápe spíše jako atmosféru daného místa, tajemno místa, což vyžaduje daleko méně osobního vztahu než například vztah k místům péče.

Koncept *genia loci* nejvíce rozvedl Norberg-Schulz (1994) ve stejnojmenné knize, ovšem kořeny tohoto sousloví lze nalézt již v antickém Římě: znamenají ochranného ducha člověka či místa (Pásková a Zelenka 2002, Kundera 1998). Šípek (2001, cit. v Kognitivní server 2008) ho popisuje jako „atmosféru či ducha“ daného místa a podle něj velmi záleží na prožívání této atmosféry lidmi.

V *geniu loci* se mísí hmatatelné i nehmatatelné projevy historie i současnosti, ale bez duševní účasti vnímatele by neměl žádný efekt a pro onoho člověka by tento pojem existoval pouze v průvodci, knize či prostřednictvím ostatních, vnitřně by ho však necítil (Pásková, Zelenka 2002, Kundera 1998). Člověk musí tato místa prožít, pustit je k sobě, propojit se s nimi, až poté vzniká velmi silné sepětí člověka a místa, které může být natolik silné a intenzivní, že je takto vnímáno řadou následujících generací (Broulík 2006). Tyto názory se odlišují od Tuanovy koncepce popsané Vávrou (2003), respektive přesahují jeho vymezení *genia loci* až spíše k místům péče. Zde je vidět, že existuje více vymezení a různých pohledů nejen na koncept *genia loci*, ale obecně na vnímání míst.

#### 2.2.4 Bezpečnostní opatření

Existuje mnoho bezpečnostních opatření, která jsou využívána jako preventivní nástroje při snaze snížit kriminalitu a strach lidí. Mezi ně patří nejrozumnější preventivní programy ve školách, ale také určené pro starší občany, stále populárnější začínají být kamerové systémy, bezpečnostní agentury a podobně. Velký význam, který bývá často podceňován, má samotné plánování, design budov a celého prostředí (Schmeidler 2002).

Kamerové systémy, které jsou využívány samozřejmě i v Česku (v poslední době ve vzrůstajícím množství), se dostaly mezi důležitá témata, o nichž se více mluví. V podstatě existují dvě skupiny lidí s rozdílnými názory, vynecháme-li skupinu lidí nerozhodnutých či nestarajících se o tento problém. První skupina zastává názor, že kamerové systémy zvyšují bezpečnost, protože kontrolují potenciálně nebezpečná místa, čímž snižují příležitosti k trestným činům. Druhá skupina se domnívá, že kamerové systémy jsou výrazným zásahem do soukromí lidí a je nepříjemné, když si nikdo nemůže být jistý, kdy a kde se ocitne „pod dohledem“ kamer a lidí, kteří je obsluhují (například Schmeidler 2000, 2002). Jak podotýká Borgula (2006), již Listina základních práv a svobod zaručuje dvě práva, která se mohou jevit

jako protichůdná v případě kamerových systémů, a to právo na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnost jejího soukromí<sup>6</sup>.

Touto tematikou se ve svých výzkumech zabývaly i Koskela a Pain (2000). V ulicích Helsinek je potřeba povolení k demonstracím, společenským akcím či prodávání rukodělných výrobků, ale ne pro dohled kamer (Koskela a Pain 2000). Stejně tak Öhman a Simonsen (2003) zdůrazňují, že důležité je také, kdo se dívá těmito kamerami, co se s nahrávkami těchto kamer děje a podobně. Zejména ženy se necítí dobře pod dohledem kamer, i proto, že není jisté, kdo se dívá (Koskela a Pain 2000).

Z výsledků výzkumů zároveň není zcela zřejmé, jaký má zavedení kamerových systémů vliv na snížení kriminality. Mezi výzkumníky panuje jistá shoda, že nějaký pozitivní vliv kamer patrně bude, například Flusty (1994, cit. v Öhman a Simonsen 2003, str. 284), Fyfe a Bannister (1998), Takala (1998, cit v Öhman a Simonsen 2003, str. 287). Řada z nich zároveň podotýká, že případné snížení kriminality v oblasti kamer může mít i jiné příčiny. Například Schmeidler (2000, 2002), který se také krátce zmiňuje o významu a přínosu kamer a poukazuje na snížení kriminality ve sledovaných lokalitách, připouští, že se může jednat o přemístění kriminality do jiných odlehlejších a nesledovaných lokalit.

Öhman a Simonsen (2003, str. 287) poukazují na odlišné výsledky výzkumů účinků kamer. V některých oblastech došlo ke snížení kriminality, což uvádí Tilley 1993, nebo Fyfe a Bannister 1996 (obé cit. v Öhman a Simonsen 2003, str. 287). Podle studií Poynera 1992 a Browna 1995 (cit. tamtéž, str. 287) došlo ke snížení kriminality nejen v daných oblastech, ale také v oblastech přilehlých. Ve výzkumech Fyfe a Bannistera 1996 a Browna 1995 (cit. tamtéž, str. 287) došlo ke snížení počtu jen některých typů trestné činnosti, například krádeží aut nebo loupeží. Zcela odlišné výsledky měl výzkum v Joensuu, kde došlo ke zvýšení kriminality ve studované oblasti (Koskela 2001, tamtéž, str. 287).

K rovněž rozporupným výsledkům dospěli i Gill a Spriggs (2007), kteří ve svém výzkumu odhalili, že například na majetkovou kriminalitu mají kamerové systémy větší účinek než na trestné činy proti člověku a že záleží i na umístění a typu kamer, na tom, zda o nich lidé vědí a podobně. Lze tedy říct, že na některé oblasti může mít kamerový systém pozitivní vliv, nicméně záleží na okolnostech, daném prostředí a lidech a samozřejmě i na dalších opatřeních.

---

<sup>6</sup> Tato práva patří pod článek 7, odstavec 1 Listiny základních práv a svobod (Borgula 2006).

Podle Schmeidlera (2000) spočívá jeden ze způsobů, jak zlepšit pocity bezpečí, ve vytvoření tzv. očí na ulici. Tyto oči na ulici představují okna, pracovní místa a další aktivity orientované směrem k rizikovějším místům. Tím jsou místa kontrolována a situace pro případné kriminální činy se znesnadní. Tyto změny je nezbytné sladit s veřejným osvětlením nebo zelení v daných místech. Dále by se podle Schmeidlera (2000) měl omezit počet nejednoznačných míst, tedy takových, která „nikomu nepatří“ (schodiště, suterény a podobné prostory). O tyto ničí prostory se nikdo nestará, pokud by k nim ale měli lidé vztah, více by si jich všímali a věnovali se jim, přestaly by být nebezpečnými prostory.

Jak bylo uvedeno v podkapitole [2.2.3 BEZPEČNOST A FYZICKÉ A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ](#), na pocit bezpečí mají vzhled, prostředí a design míst výrazný vliv. Schmeidler (2002) poukazuje na základě výsledků výzkumu Newmana (1996), že je nezbytná přehlednost veřejných prostor, ulic a budov, stejně jako vchodů, hal a chodeb. Velmi důležitá – na což poukazuje kromě Schmeidlera (2002) i Gehl (2000) – je identifikace obyvatel s místem svého bydliště, pocit identity a jistoty vede k většímu zájmu o své okolí, o které pak více pečují a zároveň je kontrolují. Zde je vhodné připomenout i myšlenky Jane Jacobs (1961, cit. v Schmeidler 2002, str. 32): „Je důležité si uvědomit, že veřejná bezpečnost není dána primárně policií, jakkoliv je policie důležitá. Je dána standardy chování a udržována spleťtí, většinou nevědomou sítí veřejné dobrovolné kontroly mezi lidmi navzájem. Žádné množství policistů nemůže udržet civilizaci tam, kde normální vzájemné vztahy skončily v kolapsu...“

Výzkum ve Velké Británii (The City of Liverpool 2008) zkoumal rozdílné vnímání kriminality a strachu na jednotlivých hierarchických úrovních. Podle výsledků tohoto výzkumu měli na národní úrovni lidé často pocit, že se úroveň kriminality v jejich lokalitě zvýšila (68 %), na regionální úrovni (například v Liverpoolu) lidé považovali za důležitou součást příjemného prostředí pro život právě nízkou úroveň kriminality. V tomto výzkumu byly na úrovni města za nejdůležitější faktory pro snížení strachu ze zločinu považovány: přítomnost policie (81,5 %), pouliční osvětlení (80,2 %) a systémy uzavřených televizních okruhů (tzv. *closed-circuit television cameras*). V podstatě shodné preventivní kroky jsou zmiňovány v *The Dictionary of Human Geography* (Johnston a kol. 2000), kde je však na pomyslném prvním místě sousedská či vnitrobloková kontrola, pak pouliční osvětlení a na závěr zmiňované užívání systému uzavřených televizních okruhů.

### 3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A OČEKÁVÁNÍ

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, **jak Žižkov vnímají jeho obyvatelé z hlediska potenciálně rizikových míst a bezpečnosti**. Z tohoto cíle vyplynuly tři výzkumné otázky:

- Lze na území Žižkova identifikovat místa, která jsou častěji vnímána jako riziková a nebezpečná? Mají na takové vnímání těchto míst vliv i další okolnosti, například denní či noční doba, podmínky osvětlení daného místa, typ prostředí, množství lidí?
- Je bezpečnost a vnímání strachu odlišně prožíváno a vnímáno ženami a muži? Lze pozorovat odlišnosti ve vnímání bezpečnosti a strachu i v různých věkových skupinách?
- Lze najít překryv mezi místy trestných činů a lokalitami, kde mají lidé nejčastěji strach a přijdou jim nejméně bezpečná?

K těmto výzkumným otázkám se vážou očekávání, která podrobně rozebírají následující podkapitoly, a to včetně jejich opory v předchozích výzkumech, nejen zahraničních, ale i českých.

#### 3.1 Odlišnosti v pohledu na rizikovost a nebezpečnost míst

První očekávání se váže na výzkumnou otázku, zda některá místa mohou být vnímána jako rizikovější a nebezpečnější a zda na to mají vliv i další okolnosti (například osvětlení nebo denní doba). Na základě předchozích výzkumů se dá očekávat, že mezi místa, která jsou vnímána jako rizikovější, budou na území Žižkova patřit **parky, místa s vysokou koncentrací hospod, barů a heren, místa, kde se nepohybuje mnoho lidí a zároveň patří mezi opuštěnější a zanedbanější oblasti**. Mezi doprovodné faktory, které budou mít negativní vliv na vnímání bezpečnosti těchto míst, bude patřit **zanedbané fyzické prostředí, špatné osvětlení a také noční doba**.

Toto očekávání se opírá zejména o výsledky výzkumů ze zahraničí v posledních letech (např. Gordon a Riger 1989, Koskela 1999, Koskela a Pain 2000 nebo Suau a Confer 2005), nicméně i v Česku se tomuto tématu věnuje několik autorů. Příkladem může být Schmeidler (například 2000, 2002), který se zabývá vlivem prostředí a architektury na člověka a jeho vnímání prostředí. Z některých prací, na které navazuje nebo z nich cituje, vyplynulo, že ulice v centrech měst vykazují největší četnosti patologických jevů a kriminálních činů, například

vysoké četnosti nejtěžší kriminality, vražd, sebevražd, užívání drog, alkoholismu, loupeží, znásilnění, napadení, delikvence mladistvých a relativně vysoká je i úmrtnost dětí<sup>7</sup> (McHarg 1969, cit. v Schmeidler 2002, str. 29). Podle podobných výzkumů, které popsal Whyte ve své studii Street Corner Society, se rovněž prostituce rozvíjí zejména v centrálních částech měst, v oblastech s vysokou četností kriminality a sociálních problémů (Whyte 1981, cit. v Schmeidler 2002, str. 29).

Ke konkrétním Schmeidlerovým pracím patří jeho případová studie města Hodonín, kde zkoumal názory a postoje tamějšího obyvatelstva k bezpečnosti a strachu<sup>8</sup>. Obyvatelé Hodonína byli dotazováni například na spokojenost s podmínkami k životu, negativní jevy v Hodoníně, ohroženost trestnými činy, své zkušenosti jako obětí trestných činů, vlastní opatření proti kriminalitě, na návrhy opatření. Z výsledků (publikováno mimo jiné v Schmeidler 2002) vyplynulo, že k trestným činům nebo deliktům, se kterými přišli respondenti výzkumu do styku, došlo v centru města i na jeho okrajích (krádeže a rvačky na diskotékách, na sídlišti JV, na Bažantnicích). Za potenciálně nebezpečné lokality respondenti považovali kromě centra města nádraží a jeho okolí, koupaliště, parky (u zimního stadionu a za OA Hodonín), nedostatečně osvětlené oblasti, Mírové náměstí, průchod k tržnici, okolí hospody Morava a zarostlá místa. Z těchto výsledků vyplývá, že lidé vnímali nebezpečněji parky, opuštěnější či fluktuující místa (nádraží, koupaliště), nepřehledné oblasti (místa zarostlá či špatně osvětlená). Také respondenti výzkumu na sídlišti Kateřinky v Opavě uváděli, že se vyhýbají opuštěným a neosvětleným místům a také nepřehledným užším prostorům mezi domy (Srb a kol. 2008). Obdobně respondenti výzkumu na sídlišti Kročehlavy v Kladně se vyhýbají zdevastovaným či opuštěným a neosvětleným místům, zejména kvůli možné přítomnosti narkomanů nebo hlučné mládeže a nepořádku (Temelová a kol. 2007).

Jedním z již zmiňovaných prostorů, které mohou být vnímány jako rizikovější, jsou parky. Tomuto specifickému prostoru se věnovali například Suau a Confer (2005), jejichž článek se zaměřuje na rozbor kriminality v parcích v Hainesville ve Spojených státech amerických. Z výsledků tohoto výzkumu ovšem vyplynulo, že většina respondentů se cítila v parcích relativně bezpečně (pouze několik parků bylo považováno za rizikové). Podle závěrů studie

---

<sup>7</sup> Tento fakt bývá známkou nedostatečné rodičovské péče. Podle policejních statistik patří Žižkov mezi oblasti s nejvyšším počtem zjištěného činu zanedbání povinné výživy.

<sup>8</sup> Výzkum byl dotován i GA103/99/1596 Ulice v urbanistické struktuře.



Gordona a Riger (1989) patří parky mezi obávaná místa, v jejich výzkumu jsou druhým nejobávanějším prostorem ve městech, hned po ulicích a alejích. Výzkumy na sídlišti Kročehlavy v Kladně (Temelová a kol. 2007) i na sídlišti Kateřinky v Opavě (Srb a kol. 2008) rovněž prokázaly, že parky a případně přilehlé lesy jsou vnímány jako nebezpečná místa, zejména z důvodů shlukování se hlučné mládeže, přítomnosti narkomanů nebo bezdomovců. Z výzkumů Koskela (1999) vyplynulo, že parky a městské lesy jsou považovány za potenciálně nebezpečné, přičemž rizikovější situace nastává, pokud je noc nebo pokud je tato oblast opuštěná. Mezi faktory, které se podílejí na vnímání parků jako nebezpečných prostor, patří mládež shlukující se na takovýchto místech, tma nebo opuštěnost prostor (Gordon a Riger 1989).

Z práce autorek Koskela a Pain (2000), které zkoumaly vnímání strachu mezi ženami žijícími v Edinburghu a Helsinkách, vyplynula rovněž řada zajímavých poznatků. V otázce, zda jsou v okolí nějaká místa, kterých se ženy obávají, byly často zmiňovány lesy, parky, rekreační místa, zastávky, podchody, tunely, mosty nebo sklepy. Za obávaná místa byla považována kontrastní prostředí: otevřené (O) x uzavřené (U), prázdné (P) x zaplněné (Z). Příklady prostor, které byly uvedeny v odpovědích, jsou: O+P = náměstí, parky; O+Z = nádraží, obchodní centra; U+P = podchody, slepé ulice, schodiště, některé typy parků; U+Z = restaurace, některé tunely, nákupní centra, podzemní stanice (Koskela a Pain 2000). Rovněž z dalších výzkumů Koskela (1999) vyplynulo, že za nejnebezpečnější prostory jsou považovány uzavřené prostory, například podzemí, tunely nebo slepé uličky

Z výzkumu prováděného na sídlišti Kročehlavy v Kladně (Temelová a kol. 2007) vyplynulo, že řada lidí považuje za nebezpečná místa ta, která se nachází v blízkosti hospod, heren a barů. Za hlavní důvody respondenti uváděli zejména opilé muže, podivná individua, nepřízpůsobivé občany, rušení nočního klidu nebo nepořádek. K obdobným výsledkům dospěl i výzkum sídliště Kateřinky v Opavě (Srb a kol. 2008), kde rovněž okolí hospod, heren a barů patřilo mezi obávaná místa, kterým se raději respondenti výzkumu ve večerních hodinách vyhýbají. I zde bylo nejčastěji uváděno, že důvodem jsou zejména opilí lidé, kteří mohou být někdy agresivní, a rušení nočního klidu.

Významnou roli při vnímání strachu má osvětlení daných míst. V Edinburghu právě špatné osvětlení zvyšovalo strach z kriminality, zejména ze sexuálního obtěžování (Koskela a Pain 2000). Strach dále podporovaly kromě tmy i izolace a opuštěnost (Kelly 1986, Warr 1990, Wekerle a Whitzman 1995 nebo Valentine 1990, vše cit. v Koskela a Pain 2000, str. 272).

Osvětlení hrálo svou roli i v již zmiňovaných výzkumech Suaua a Confera (2000) v parcích. Autoři identifikovali dva faktory, které považují za důležité a ovlivňující vnímání bezpečnosti. Jsou jimi nedostatečné osvětlení a „nedostatek adekvátního právního zastřešení“. Vyzdvihnutí těchto dvou faktorů od ostatních potenciálních faktorů je opodstatněno tím, že byly mezi respondenty nejčastěji zmiňované a byl na ně kladen vyšší důraz (Suau a Confer 2005). Podle Suaua a Confera (2005) mohou mít na změny v lokalitách vliv i jiné okolnosti, které se odehrály ve stejnou dobu a nezávisle, například se mohla pozměnit struktura trestné činnosti, proto je obtížné stanovit vliv různých okolností.

Jeden z výzkumů zaměřených na roli osvětlení proběhl také v oblasti Wandsworth v Londýně. Zde bylo v rámci přeosvětlovacího programu vyměněno 3500 světel a zkoumal se zde rozdíl mezi úrovní kriminality rok před výměnou a rok po ní (Atkins a kol. 1991). Z výsledků výzkumu (Atkins a kol. 1991) vyplynulo, že 70 % typů kriminálního chování bylo ovlivněno výměnou světel, dalších 25 % částečně a 5 % vůbec, k rychlejšímu poklesu došlo u některých typů kriminálních činů páchaných v noci. Ovšem změna osvětlení byla na některých místech doplněna také policejní kontrolou, která možná měla větší efekt než osvětlení. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že se obecně sice pocit bezpečí nezvýšil, ale například u žen se zlepšilo vnímání bezpečnosti, pokud šly někam samotné (Atkins a kol. 1991)<sup>9</sup>.

### 3.2 Odlišné vnímání strachu mezi pohlavími a různými věkovými skupinami

Druhé i třetí očekávání se váže na druhou výzkumnou otázku, která zjišťuje, zda existuje odlišné vnímání strachu mezi muži a ženami a mezi jednotlivými věkovými skupinami. Na základě předchozích, zejména zahraničních výzkumů, lze vycházet z předpokladu, že: **ženy budou bojácnější než muži, pokud půjde o pocit bezpečí v místě bydliště**. Stejně tak budou patrné rozdíly mezi respondenty z různých věkových skupin, **bojácnější budou lidé z nejmladších a nejstarších věkových skupin**.

---

<sup>9</sup> V rámci tohoto výzkumu proběhlo ve dvou vlnách dotazníkové šetření (ve zkoumané oblasti a v oblasti kontrolní). Jak sami výzkumníci podotýkali, je obtížné kvantifikovat strach z kriminality, navíc pro různé typy kriminálního chování (Atkins a kol. 1991). Z dalších výsledků výzkumu například vyplynulo, že se starší ženy méně bály přepadení či krádeže aut, ale měly více strach ze škod na autech způsobených vandaly. Nebylo prokázáno zlepšení pocitu bezpečí doma či během dne.

Obě očekávání jsou opřena o výzkumy, šetření a názory zahraničních výzkumníků, kteří tuto problematiku zkoumali nejen z pohledu odlišností mezi pohlavími a různými věkovými skupinami, ale také podle typů míst, rasy a dalších nejen sociálních charakteristik. Mezi ně patří i Pain (2001), která se podrobně věnovala zkoumání rozdílů ve vnímání strachu jak mezi pohlavími a věkovými skupinami, tak například mezi jednotlivými rasami. Ovšem sama upozorňuje, že výsledky nelze zcela generalizovat a jednotlivé zkoumané skupiny (například ženy, starší občané, etnické minority) nejsou homogenními skupinami. Je nezbytné vzít v úvahu, že strach ze zločinu je ovlivněn celou řadou dalších faktorů, nejen věkem nebo pohlavím, podle Pain (2001) mezi ně patří například sociální status, příjem, místo bydliště, sexuální orientace, tělesné či mentální znevýhodnění nebo předchozí zkušenosti jakožto oběti trestného činu.

### 3.2.1 Odlišné vnímání podle pohlaví

Pain (2001) poukazuje, že dříve existovala řada stereotypů, vztahujících se na odlišné vnímání a prožívání strachu. Mezi tyto stereotypy patřilo, že ženy se bojí mnohonásobně více než muži, kteří se nebojí takřka vůbec. Ženám byla přisuzována velmi zranitelná a pasivní role obětí (Pain 2001)<sup>10</sup>. Až později bylo rozpoznáno, že muži dávají svůj strach najevo odlišnými způsoby, tudíž nelze říci, že by se vůbec nebáli, navíc se strach u nich liší šíří, podobou, důsledky a také vztahem k aktuálním rizikům (Pain 1991, cit. v Malíková 2007, str. 25–26). Ačkoliv se tedy ženy podle výsledků výzkumů bojí více než muži, nejsou mezi oběma skupinami tak výrazné rozdíly, jak se dříve předpokládalo (Pain 2001). Jak podotýkají Clemente a Kleiman (1977, cit. v Stanko 1995, str. 47), muži strach částečně maskují, jelikož „image a jazyk maskulinity ho neuznává“.

Rozdílnost ve vnímání a prožívání prostoru mezi muži a ženami byla potvrzena jak geografy, tak psychology (Mathews 1986, Herman a Siegel 1978, cit. v Kitchin 1996, str. 273). Poukazovali přitom na řadu příčin, mimo jiné biologické odlišnosti, vliv sociálního statusu, kultury, vzdělání či také na rozdíl ve schopnosti zodpovídat na otázky a přemýšlet o geografickém prostoru (Kitchin 1996, str. 273).

Na rozdílnost v interakci s prostorem mezi muži a ženami poukazují Pain (1991) a Koskela (1990), podle nich je právě ženská interakce v prostoru limitována skrze strach ze zločinu (cit. v Kitchin 1996, str. 274). Podle Rose (1993, cit. v Kitchin 1996, str. 274) jsou hranice ženských

---

<sup>10</sup> Již z výsledků First British Crime Survey vyplynula tato nerovnováha mezi větší obavou žen a starších lidí, ale jejich menší pravděpodobností stát se obětí trestného činu (tzv. viktimizační paradox, viz dále) (Pain 2001).

každodenních aktivit strukturovány očekáváním společnosti o tom, kde ženy budou a co tam budou dělat.

Konceptem, který se zaměřuje na rozdílnost ve strachu mezi muži a ženami, je tzv. viktimizační paradox. Tento paradox spočívá ve zjištění, že ačkoliv jsou ženy bojácnější než muži, jsou častěji oběťmi kriminálních činů muži (Hale 1996, cit. v Fetchenhauer a Buunk 2005, str. 96). Fetchenhauer a Buunk (2005) shrnují různé koncepty, které se snaží tento paradox vysvětlit. Jedním z nich je evoluční pohled, který je založen na existujících genetických rozdílech a socializačním procesu odlišném pro obě pohlaví. Podle něj mezi muži panuje vyšší intenzita soutěživosti, limitujícím faktorem je zde totiž „přístup k ženě v reprodukčním věku“. Výsledkem je pak větší riskování i vyšší kriminalita mezi muži (v rolích pachatelů i obětí).

Další zmiňované koncepty nejsou založeny na evoluční bázi, patří mezi ně hypotéza zranitelnosti/bezbrannosti (*vulnerability hypothesis*<sup>11</sup>), která předpokládá, že ženy jsou zranitelnější, fyzicky slabší a méně schopné se ubránit (Fetchenhauer a Buunk 2005, Baur 2007). Podle Valentine (1989) jsou ženy bázlivější z důvodu „pocitu fyzického ohrožení/zranitelnosti ze strany mužů, zvláště v případě znásilnění a sexuálně motivovaných vražd, a vědomí závažnosti a děsivosti této zkušenosti“ (Valentine 1989, cit. v Schneider a kol., 2002, str. 1).

Koncept *power control* patří mezi další koncepty zabývající se rozdíly ve vnímání mezi muži a ženami. Hraje v něm významnou roli typ rodiny a sociálních statusů otce a matky ve společnosti. Tuto teorii podporuje i historický vývoj, v dřívějších dobách to byli zejména muži, kteří působili ve veřejné sféře, kdežto ženy byly „odsunuty“ do privátní domácí sféry (Bynum 1992, Duncan 1996, Valentine 1992, Rich 1986, vše cit. v Schneider a kol. 2002, str. 1). Z tohoto vyhoštění z veřejné sféry pak může plynout nedůvěra a strach z těchto prostor „ovládaných“ muži. Gardner (1995, cit. v Pain 2001, str. 903) poukazuje na to, že veřejný prostor je místem, kde mají muži větší práva než ženy, tudíž jsou tam ženy častěji vystaveny například sexuálnímu harašení a mají větší strach z násilí mužů.

Výzkum z Liverpoolu (The City of Liverpool 2008), se zaměřil mimo jiné také na rozdíly ve vnímání strachu mezi ženami a muži. Z výsledků vyplynulo, že 32 % žen a 9 % mužů se necítilo bezpečně právě kvůli tomu, že jsou ženy či muži. Podobně se ukázalo, že 36 % lidí ve

---

<sup>11</sup> Tato hypotéza se neváže pouze na ženy, ale také na starší lidi a skupiny s nižším sociálně-ekonomickým statusem (Bauer 2007).

věku 16–18 let a 32 % z těch, kteří byli starší 65 let, se necítilo bezpečně kvůli svému věku. Rozdíly mezi muži a ženami byly znatelné i v pocitech bezpečí navečer a večer v centru města, kde se muži cítili bezpečněji. Ženy ve věku 19–25 let představovaly nejbojácnější věkovou skupinu (obdobně jako v předchozím výzkumu). V rámci tohoto výzkumu se porovnával podíl lidí, kteří se báli, že budou obětí trestného činu, a kteří skutečně byli obětí trestného činu (29,8 % ku 10,7 %). Z těch, kteří se obávali, že se stanou obětí trestného činu, se jich 74,3 % obávalo krádeže, přepadení nebo loupeže. Z obecnějších pocitů a názorů vyplynulo, že se lidé cítí bezpečněji doma v bytě než mimo tento prostor a že se tento pocit mění v závislosti na čase. Například během večera se cítí doma v bytě bezpečně téměř polovina respondentů, kdežto venku jen pětina. Nejčastějším udávaným důvodem byly skupinky mladých lidí, které se potulovaly v okolí, dále pak špatné pouliční osvětlení. Podle 43 % respondentů by se zvýšila bezpečnost, pokud by se zlepšila úroveň policejních služeb, značná část respondentů by uvítala zlepšení výše uvedených příkladů, tedy snížení počtu mladých lidí potulujících se v okolí či kvalitnější osvětlení (The City of Liverpool 2008).

V článku Fetchenhauera a Buunka (2005) je zmiňován i výzkum v německé Bochumi, kde byl porovnáván podíl výrazně bázlivých mužů a žen ve třech letech (1975, 1986, 1998). Zatímco podíl mužů byl ve všech třech letech poměrně stabilní (8,0 %, 7,3 % a 8,8 %), podíl žen se poměrně výrazně snížil (36,8 %, 30,0 %, 24,2 %), nicméně stále zůstal téměř trojnásobný v porovnání s podílem extrémně bázlivých mužů (Schwind a kol. 2001, cit. v Fetchenhauer a Buunk 2005, str. 111).

Na specifickou skupinu se ve svém výzkumu zaměřili Fetchenhauer a Buunk (2005), kteří zkoumali strach studentů středních škol v Nizozemsku. Z tohoto výzkumu vyšlo najevo, že ženy (dívky) jsou bojácnější takřka v jakékoliv situaci, každá zvláštní akce je jimi posuzována podezřeleji a také častěji předpokládají, že právě ony se stanou obětí nějakého trestného činu (Fetchenhauer a Buunk 2005).

Na základě výše zmíněných výzkumů se dá předpokládat, nejen že ženy budou bázlivější než muži, ale že tomu tak bude i v různých věkových kategoriích.

### **3.2.2 Odlišné vnímání jednotlivých věkových skupin**

Obdobně jako existuje stereotyp ohledně žen a jejich prožívání strachu ze zločinu, také se předpokládá, že některé věkové skupiny jsou výrazně bázlivější než jiné. Dříve bylo považováno za jednoznačné, že starší lidé bývají častěji obětí trestných činů a častěji také mívají strach z trestných činů (například Clemente a Kleiman 1977, Ortega a Myles 1987, cit.

v Baur 2007, str. 2), nicméně některé výzkumy dokazují, že existují i opačné situace (Pain 2001). Výsledky těchto výzkumů naznačují, že starší lidé se nebojí více než ostatní věkové skupiny, a dále, že u mladších lidí existuje větší pravděpodobnost, že se stanou obětí trestného činu (například Ferraro 1995, Midwinter 1990, cit. v Pain 2001, str. 900). Podle Mirrleese-Blacka a kol. (1998, cit. v Pain 2001, str. 908) mají lidé ve věku 16–24 let čtyřnásobně větší pravděpodobnost, že budou oloupeni, než lidé starší 65 let. Z výsledků výzkumů Watsona ve Velké Británii vyplývá, že osoby starší 60 let tvoří: 2 % obětí násilí, 1 % obětí znásilnění a neslušného chování, 23 % z žen-obětí a 7 % z mužů-obětí loupeže (Watson 1996, cit. v Pain 2001, str. 908). Opětovně lze vidět paradox, kdy se starší lidé obávají výrazně více než mladší lidé, ale zároveň je u nich daleko méně pravděpodobné, že se stanou obětí trestného činu (Fokkema a kol. 1996). Nízkou pravděpodobnost, že se starší lidé stanou obětí trestného činu, lze vysvětlit řadou důvodů. Mezi nejčastěji uváděné patří frekventované vyhýbání se riskantním situacím a setkáním s případnými útočníky, například nechozením do klubů a hospod večer, či nevycházením ven ve večerních hodinách, případně nižší zájem samotných útočníků o starší osoby, které nebývají tak často objektem znásilnění, či se nepředpokládá, že by u sebe nosili hodnotnější věci nebo větší obnosy peněz (Clarke 1985, van Dijk a Steinmetz 1983, cit. v Fokkema a kol. 1996, str. 355).

Také z analýzy tří výzkumů v Austrálii a na Novém Zélandě, kterou prováděl Baur (2007), vzešly velmi zajímavé výsledky, které se týkaly zejména nejstarších věkových kategorií. Ve výzkumu se zjišťovalo, jak bezpečně se lidé cítí ve třech různých situacích ve dne a v noci (sami doma, sami venku, když se v okolí pohybují další lidé, a sami v prostředcích veřejné dopravy, kterou cestují další lidé). Lidé starší 65 let se ze všech věkových skupin nejvíce báli venku sami, při porovnávání zbylých dvou situací byly výsledky vyrovnanější. Obdobně pokud bylo vybráno šest různých typů zločinu a respondenti byli dotázáni na to, jak se jednotlivých typů bojí, patřily nejstarší věkové skupiny k těm nejméně znepokojeným (Baur 2007). K podobným výsledkům se dospělo na Novém Zélandě, kde se starší lidé některých typů trestných činů obávali nejméně (Baur 2007).

V rámci zkoumání důvodů vystěhovávání starších lidí z velkých center se zjistilo, že kromě růstu dopravy, příchodu řady cizinců a různých skupin hraje značnou roli i kriminalita a strach s ní spojený (Fokkema a kol. 1996). Například v Amsterdamu se v centrálních částech starší lidé cítí méně bezpečně než mladší lidé, navíc postupně vzrostl pocit strachu starších osob i při pohybu v okolí bydliště, v sousedství. Dále se zjistilo, že existuje rozdílné vnímání pocitů strachu v rámci starších lidí. Zatímco z věkové skupiny 55–64 let 71 % osob opouští své bydliště večer, tak z věkové skupiny 65–74 let je to již jen 45 % a z osob starších 75 let pouze

23 % (Fokkema a kol. 1996). Samozřejmě výsledky se také váží na další proměnné, starší lidé nemají tolik důvodů chodit po večerech ven, záleží na jejich zdravotním stavu, osamělosti a dalších faktorech, jako vztahy se sousedy, počet krádeží v okolí (Fokkema a kol. 1996).

Z českých výzkumů se zvýšený strach starších věkových skupin prokázal při socioekonomické analýze sídliště Kročehlavy v Kladně (Temelová a kol. 2007). Z výzkumu vyplynulo, že někteří z dotázaných, a to zejména ženy a starší lidé (důchodci), výrazně omezují vycházení z domu ve večerních hodinách, případně se vybavují ochrannými pomůckami, uváděn byl například revolver, nebo i šroubovák (Temelová a kol. 1997).

Rovněž Moore a Sheperd (2007) poukazují na souvislost typu trestného činu, věku a strachu. Z jejich výzkumu vyplynulo, že u majetkových činů se nejvíce bojí věková skupina 40–60 let, poté skupiny do 40 let a nejméně skupiny nad 60 let, ale u násilných trestných činů se zdaleka nejvíce bojí věková skupina 16–25 let, poté se strach výrazně snižuje (Moore a Sheperd 2007, cit. v Baur 2007, str. 3). Obdobně Warr (1984, cit. v Baur 2007, str. 3) zkoumal strach z různých trestných činů u jednotlivých věkových skupin a výraznější rozdíly našel jen u některých typů trestných činů.

Nutno ovšem podotknout, že existuje řada nejasností a problémů při porovnávání jednotlivých výzkumů, například nestejné věkové kategorie, odlišné definice lidí, kteří jsou považováni za starší (Baur 2007), stejně jako se liší toto měřítko v různých zemích, ale i v různých dobách (měnící se naděje dožití, sociální podmínky, lékařská péče, mentalita lidí, přístup ke stáří, ale i k dětem atd.).

### 3.3 Překryv míst trestných činů a míst strachu z nich

Poslední očekávání se váže k poslední výzkumné otázce, která se ptá, zda lze najít překryv mezi místy trestných činů a lokalitami, které respondenti vnímají jako rizikovější či nebezpečnější. Toto očekávání tedy předpokládá, že **respondenti budou zmiňovat obdobná místa, která zmínili i zástupci Městské policie či Policie ČR jako místa trestných činů.**

Do kontextu problematiky míst patří tzv. prostorový paradox (*spatial paradox*), který se váže na odlišné vnímání prostorů z hlediska subjektivního nebezpečí a reálné nebezpečnosti prostorů. Pain (2001) zmiňuje, že ačkoliv se většina fyzického a sexuálního násilí odehrává v soukromých prostorech (například doma), většina žen se více bojí na veřejných místech. Výzkumníci hlásící se k feministické geografii tento koncept doplňují několika vysvětleními. Podle nich jsou ženy dezinformovány o místech, která mohou představovat nebezpečí, skrze

rodiny, školní systém a média (Hammer a Saunders 1984, Valentine 1989, cit. v Pain 2001, str. 903). Tyto dezinformace podporují strach na veřejných místech, většina žen si je vědoma, že domácí násilí je běžnější než útok cizího člověka, ale přesto má toto vědomí jen malý vliv na jejich strach ze zločinu, zejména pokud nemají předchozí zkušenosti s domácím násilím (například Pawson a Banks 1993, Pain 1997, cit. v Pain 2001, str. 903).

Posledního očekávání se týká i paradox obav (strachu). Podle tohoto konceptu, který zmiňuje Buriánek (2004, str. 48) „nejvíce obav vykazují ti respondenti, kteří nežijí na místech se zvýšenou kriminalitou a u kterých je riziko viktimizace pod hladinou průměru“. Buriánek (2001, str. 95) zároveň odkazuje na výzkumy Sessara (1997 a 2001), Skogana (1986), Ferrara (1995) nebo Boerse a kol. (1997), kteří potvrzují tyto výsledky.



## 4 METODIKA VÝZKUMU A ZDROJE DAT

Pro výzkumné účely této práce bylo využito kvalitativních i kvantitativních metod a několika zdrojů dat. Důvodem pro kombinaci kvalitativních a kvantitativních metod byla snaha podchytit objektivní data o výskytu trestných činů i subjektivní pohledy týkající se kriminality a strachu ze zločinu.

Mezi základní zdroje dat zpracované kvantitativními metodami patří statistické výkazy kriminality z Policejního prezidia ČR, které poskytla Policie ČR Praha – správa hlavního města Prahy<sup>12</sup>. Umožňují porovnat stupeň kriminality na úrovni jednotlivých místních oddělení policie, a tedy i posoudit postavení Žižkova a Jarova z hlediska kriminality v celé Praze. Dále bylo čerpáno z dostupných statistik Českého statistického úřadu, využita byla zejména data týkající se obyvatelstva městské části Prahy 3 (věková struktura, vzdělanostní struktura apod.). Průběhu analýzy statistických dat je věnována podkapitola [4.1 ANALÝZA STATISTICKÝCH DAT](#).

Do kvalitativních metod lze zahrnout dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory, které představují nejvýznamnější zdroj dat pro celou studii, zejména v kontextu výzkumných otázek a očekávání.

Dotazníkové šetření proběhlo mezi obyvateli Prahy 3 ve dvou vlnách, při nichž byly využity různé techniky sběru. Konstrukcí dotazníku, jeho strukturou a způsoby sběru se zabývá podkapitola [4.2 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ](#). Rozhovory se zástupci Městské policie a Policie ČR a dalšími aktéry v oblasti kriminality jsou diskutovány v další podkapitole [4.3 ROZHOVORY](#). Řešená témata v rozhovorech zohledňovala role, které aktéři z pohledu kriminality (vyšetřovatelé, analytici apod.). Tabulka č. 1 zobrazuje přehled všech nejdůležitějších zdrojů dat, které byly v práci použity.

---

<sup>12</sup> Data byla původně obstarávána jako podklad k potřebě Útvaru územního rozvoje Hlavního města Prahy Mgr. et Mgr. Danielem Čermákem.

**Tabulka č. 1: Hlavní zdroje dat**

Zdroj	Typ dat	Účel
Statistické výkazy z Policejního prezidia ČR z let 1996, 2005, 2006 a 2007	data za kriminalitu (druhy trestných činů) v místních oddělení policie v Praze	porovnání kriminality na území jednotlivých místních oddělení policie, postavení studovaných lokalit v rámci Prahy
Sčítání lidí, domů a bytů 2001	věkové, národnostní a vzdělanostní struktury obyvatel hl. m. Prahy a Prahy 3	analýza sociálního prostředí lokalit, podklady pro porovnání kriminality
Statistická ročenka hl. m. Prahy - 2008	věková struktura a vývoj počtu obyvatel na Praze 3, stěhování obyvatelstva v Praze	analýza sociálního prostředí lokalit, podklady pro porovnání kriminality
International Business and Research Service (2004, 2007)	vnímání rizik spojených s kriminalitou v Praze, názory na práci Policie ČR a Městské policie, diferenciací mezi věkovými skupinami, muži a ženami a obyvateli jednotlivých správních obvodů	analýza pocitu bezpečí v Praze, porovnání s výsledky dotazníkového šetření

#### 4.1 Analýza statistických dat

Ze statistických dat jsou nejdůležitějším zdrojem výkazy kriminality z Policejního prezidia, které se podařilo zajistit z let 1996, 2005, 2006 a 2007. V práci jsou využita zejména data z let 1996 a 2006, případně 2007, která slouží především k porovnání kriminality v oblastech místních oddělení policie (dále jen MOP) Žitkova a Jarova s ostatními odděleními v Praze a ke zhodnocení, které trestné činy patří mezi početnější ve studované oblasti a mohly by tedy znamenat zvýšené riziko pro obyvatele. Při porovnání byl zohledněn počet obyvatel a jiné charakteristiky v závislosti na typu trestného činu a exponované populaci.

Na získávání dat za kriminalitu se podílela řada členů katedry sociální geografie a regionálního rozvoje, ale i jeden pracovník Sociologického ústavu (Mgr. et Mgr. D. Čermák). Podařilo se jim získat celkové výkazy kriminality za jednotlivé MOP Prahy, ovšem bez detailu za konkrétní místa trestných činů, která by byla vhodnější pro porovnávání a analýzu. Při sběru dat se vyskytla mnohá omezení, nedorozumění, či na chybějící podklady. Výrazné omezení představovala ochrana osobních dat nebo zákon o zachování mlčenlivosti. Jako nedorozumění pak lze označit jistotu některých úředníků, že existují data s detailem za konkrétní místa trestných činů, a následné zjištění, že data buď neexistují v elektronické podobě, nebo do nich nelze nahlížet. Příkladem chybějících pokladů je nejednoznačnost v rozdělení samotných MOP: neexistovala mapa rozdělení působnosti oddělení, pouze slovní popisy hranic, které se ovšem v několika případech překrývaly, či naopak existovala místa, jež nebyla zahrnuta do působnosti žádného MOP. Problémy byly vyřešeny přiřazením sporných

míst k některým MOP a vznikem mapy s rozdělením působnosti jednotlivých MOP v rámci Prahy.

Ve výkazech Policejního prezidia ČR jsou trestné činy (dále jen TČ) řazeny do skupin podle druhu, podrobněji viz následující podkapitola [4.1.1 DRUHY TRESTNÉ ČINNOSTI](#). Ke každému druhu trestné činnosti existují upřesnění a detaily: počet zjištěných TČ, počet objasněných a dodatečně objasněných TČ, počet TČ spáchaných pod vlivem alkoholu, počet TČ a počet stíhaných a vyšetřovaných osob ve zvláštních skupinách, a to u recidivistů, dětí, mladistvých a mládeže<sup>13</sup> celkem, a na závěr jsou uvedeny škody a uhrazené množství peněz.

Dále byly použity dostupné statistiky z Českého statistického úřadu, například bilance obyvatel jednotlivých městských částí Prahy (z let 1996–2006), bilance obyvatel jednotlivých katastrálních území v Hlavním městě Praze (z let 2001–2006), nebo věkové, vzdělanostní a národnostní struktury obyvatel Prahy a Prahy 3 (SLDB 2001). Tato data byla zpracována běžnými statistickými metodami (pro lepší porovnávání byla využita relativní vyjádření).

#### 4.1.1 Druhy trestné činnosti

Trestné činy se od sebe výrazně odlišují svou závažností a dopadem na zúčastněné a okolí, rozdíl jasně ozřejmí příklad: srovnání účinku kapesní krádeže, přepadení a podvodu. Zatímco při kapesní krádeži se oběť nemusí dostat do styku s pachatelem, který ji přímo neohrožuje, v případě přepadení dochází k přímému střetnutí, hrozbě a k daleko silnějšímu prožitku pro oběť. Ani u podvodu nemusí dojít k osobnímu střetu a jedná se zde spíše o újmu na majetku. Proto je nezbytné rozlišovat jednotlivé druhy trestné činnosti, a to i při porovnávání různých lokalit.

Dále je nutné vztahovat počty trestných činů k exponované populaci či zdroji (např. počet znásilnění spíše k počtu žen než mužů, počet vyloupených bytů k počtu bytů v dané lokalitě, zanedbání povinné výživy k počtu dětí), neboť tento postup lépe vypovídá o skutečném stavu.

Následující rozdělení trestných činů je využíváno ve výkazech kriminality z Policejního prezidia ČR.

---

<sup>13</sup> Pod termínem mládež jsou pro účely policejních statistik zahrnuty osoby do 17 let. V rámci této skupiny lze vyčlenit děti (osoby do 14 let) a mladistvé (od 15 do 17 let).

První skupina – násilné činy – zahrnuje únosy, loupeže, rvačky nebo braní rukojmí, speciální podskupinou jsou vraždy. Druhou skupinu představují mravnostní činy: sem se řadí trestné činy jako znásilnění, ohrožování mravnosti, kuplířství nebo pohlavní zneužívání. Majetkové činy jsou zahrnuty do třetí skupiny. Patří sem dva rozsáhlé typy krádeží – vloupáním (členěno podle vloupání do nejrůznějších typů objektů) a prosté (například kapesní, jízdních kol, domácího zvířectva nebo v bytech), a také činy jako podvod nebo zpronevěra. Další dvě skupiny mají spíše obecnější názvy: ostatní kriminální činy a zbývající kriminalita. První z nich zahrnuje například výtržnictví, šíření toxikománie, žhářství nebo ohrožení životního prostředí, do druhé patří nejrůznější typy nehod, týrání zvířat, zanedbání povinné výživy nebo šíření poplašné správy. Poslední velkou skupinou jsou hospodářské činy, například zatažení věci, ochrana měny, úplatkářství, krácení daně nebo neoprávněné držení platební karty. Zvláštní postavení mají vojenské trestné činy a trestné činy proti ústavnímu zřízení.

Určité trestné činy mohou ukazovat na problémy ve studovaných lokalitách. Jako příklady lze uvést: velký počet trestných činů spojených s výtržnictvím a sprejerstvím může znamenat neřešené problémy s mládeží, zvýšený počet přepadení a loupeží může vyplývat například z rizikového fyzického prostředí a jeho špatně zvoleného architektonického řešení, zvýšený výskyt zanedbání povinné výživy pak třeba na více sociálně slabších skupin v dané lokalitě. Tato data mohou lépe dokreslit celkový obraz lokality nejen z hlediska kriminality, ale i sociálního a fyzického prostředí.

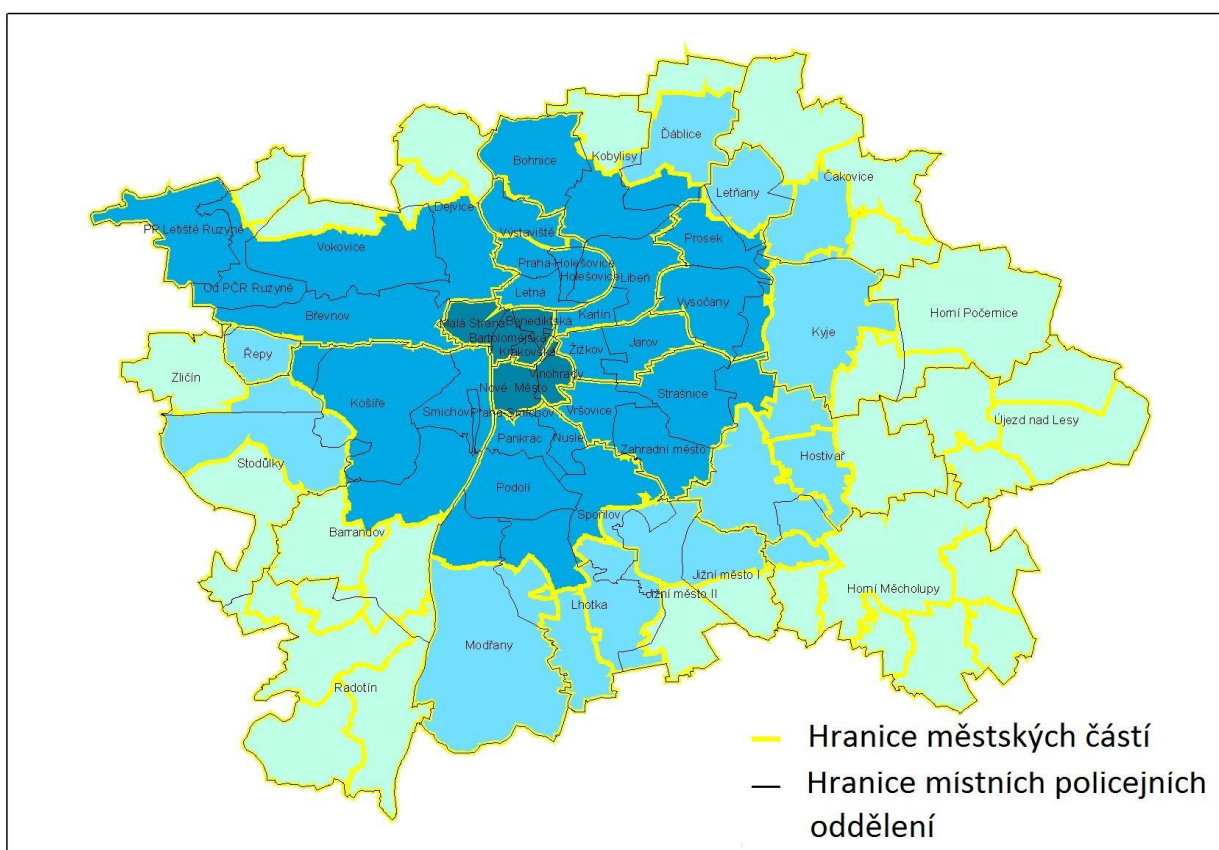
#### **4.1.2 Hlavní aktéři na poli šetření kriminality v Česku**

Mezi hlavní aktéry na poli kriminality se řadí Policie ČR a Městská policie, které se liší nejen svými pravomocemi, ale i zaměřením své činnosti a účasti na řešení trestných činů či přestupků. Zatímco Městská policie řeší zejména přestupky, závažnější trestné činy jsou postupovány Policií ČR, která je dále vyšetřuje. Společně se podílejí na speciálních akcích a kontrolách, například při různých společenských událostech a demonstracích, návštěvách význačných osobností, dříve při fotbalových utkáních. Spolupracují také při hledání zmizelých osob, zjišťování totožnosti a předávají si informace o rizikových místech a osobách.

U Městské policie je každá oblast (v Praze odpovídající struktuře městských čtvrtí) rozdělena na okrsky, ke kterým náleží konkrétní strážníci. Výhodou je, že strážníci konají hlídkovou činnost jen ve svých okrscích, a tudíž si k nim lépe utvářejí vztah a po určitém čase už znají specifičnost míst, některé místní obyvatele a problémy.

Praha je pro Policii ČR rozdělena na 4 kvadranty, které se dále dělí na již zmiňovaná místní oddělení policie (MOP). Toto rozdělení se ve většině případů nekryje s městskými částmi a neexistuje tu žádná skladebnost MOP do městských částí (Praha 3 je v tomto ohledu téměř výjimkou), z čehož vyplývá řada problémů. Za všechny lze jmenovat obtížnost porovnávání s daty podle jiného vymezení. Obrázek č. 1 znázorňuje odlišné vymezení městských částí a MOP.

**Obrázek č. 1: Vymezení městských částí a místních oddělení policie v Praze**



Zdroj: Daniel Čermák

V roce 2007 bylo v Praze celkem 51 MOP, sledovanou oblast Prahy 3 tvoří MOP Žižkov a MOP Jarov. MOP jsou v řadě případů (patrně kromě Prahy 1) větší než okrsky Městské policie, proto i vztah policistů k jejich lokalitě nebude tak blízký.

Zkoumáním kriminality a hledáním hlubších souvislostí se v Česku zabývá Institut pro kriminologii a sociální prevenci, který byl založen roku 1960 pod názvem Výzkumný ústav kriminologický, k přejmenování došlo až v roce 1990. Za své hlavní úkoly považuje jednak

„zkoumání projevů a příčin kriminality a s ní sdružených sociálně patologických jevů a prognózování vývoje kriminality“, dále provádí „výzkumné, studijní a analytické činnosti v oblasti práva a justice“, a také se zabývá „otázkami trestní politiky a kontroly zločinnosti...“ (IKSP 2008). Navíc shromažďuje a archivuje články a monografie týkající se nejen kriminologie, ale i souvisejících témat.

## 4.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření představuje základ celého výzkumu, proto bylo nutné věnovat jeho přípravě patřičnou pozornost. Při konstrukci dotazníku byly zohledněny cíle, výzkumné otázky i předpokládané hypotézy, aby každá položená otázka měla svůj význam při pozdější analýze.

Cílem dotazníkového šetření bylo nejen pokrýt studované území (Prahu 3), ale zejména místní obyvatelstvo, které se pohybuje venku a užívá daný prostor. Jednalo se o tzv. výběr na základě dostupnosti (Hendl 2004) kombinovaný s kvótním výběrem založeným na struktuře obyvatelstva Prahy 3 podle pohlaví a věku k 31. 12. 2005 (zdroj bilance obyvatelstva z ČSÚ).

Před samotným dotazníkovým šetřením byl proveden předvýzkum, jehož cílem bývá, jak zmiňuje například Disman (2007, str. 122), „testování nástrojů, které mají být ve výzkumu použity“. Cílem předvýzkumu bylo objevit případné nejednoznačnosti ve formulacích otázek, možné doplnění a upřesnění otázek či nepřesných formulací apod.

Předvýzkum proběhl v květnu roku 2008, osloveno bylo 10 lidí a na základě jejich reakcí byly problematické pasáže obměněny, upraveny či vynechány. Jako příklad vynechání lze uvést otázku na to, co respondenti chápou pod úslovím „cítit se někde doma“. Hlavním účelem mělo být, aby si lidé uvědomili, co si pod tímto úslovím představují. Na ni pak navazovala otázka, která zjišťovala, jestli se ve své čtvrti cítí respondent doma. Nakonec byl první dotaz vynechán, protože odpověď na něj byla obtížná, a zůstala pouze následná otázka, zda se ve své čtvrti cítí doma. Dále byly některé dotazy přeformulovány (z příliš sugestivních otázek na neutrálnější), byly použity srozumitelnější formulace (např. místo: „Žijete v rodině se závislými dětmi?“ bylo použito: „Žijete v rodině s dětmi do 15 let?“). Příloha č. 1 obsahuje výsledný oboustranný dotazník.

#### 4.2.1 Struktura dotazníku

Dotazník se skládá z dvanácti hlavních otázek, šesti podotázek a osmi identifikačních údajů. Z celkových osmnácti otázek patří deset mezi tzv. otevřené otázky, zbylých osm mezi tzv. uzavřené otázky (výběr z předem daných možností). Velmi častou je kombinace, kdy po uzavřené otázce následuje otázka otevřená, která má blíže specifikovat názor respondenta.

Několik prvních otázek je věnováno stabilitě v místě bydliště (otázky 1–4 v dotazníku, například jak dlouho zde dotyčný žije nebo zda se chce přestěhovat), dále pokračují dotazy na vnímání bezpečnosti v místě bydliště (otázky 5–9 v dotazníku, například zda se respondent cítí v místě bydliště bezpečně, kterým místům se vyhýbá či zda má osobní špatné zkušenosti z vyjmenovaných nebezpečných míst). Poslední část otázek se zabývá vnímanou pozicí čtvrti respondenta z hlediska bezpečnosti v Praze a spokojeností s prací Městské policie (otázky 10–12a v dotazníku, například zda se respondenti domnívají, že se zlepšila bezpečnost v místě jejich bydliště, jak vnímají práci Městské policie či jak by se mohla zlepšit).

Co se týká identifikačních údajů, respondenti byli tázáni na pohlaví, věk, vzdělání, ekonomickou aktivitu, počet členů domácnosti, zda žijí v rodině s dětmi do 15 let a jaké je jejich bydliště<sup>14</sup>. Sekce otázek v dotazníku byla zakončena prostorem pro případné poznámky a komentáře respondentů.

#### 4.2.2 Sběr dotazníků

Při distribuci dotazníku bylo zvoleno několik metod. Nejvýznamněji se na počtu získaných dotazníků podílela tazatelská činnost ve studované lokalitě, dále využití místních vytipovaných institucí a posledním způsobem byla tzv. metoda sněhové koule (*snowball sampling*). Tabulka č. 2 zobrazuje úspěšnost jednotlivých metod sběru dotazníků.

---

<sup>14</sup> Bydliště bylo vyžadováno včetně čísla popisného. Pokud někdo nechtěl uvést celou adresu, měl možnost napsat ulici, ve které bydlí, a nejbližší ulici, která ji křížuje.

**Tabulka č. 2: Metody sběru dotazníku a jejich úspěšnost**

Metoda	Místa sběru	Počet dotazníků	Podíl ze všech získaných dotazníků (%)
Tazatelská činnost	vytipované lokality na Praze 3	71	48,6
Vytipované instituce	základní a střední školy	28	19,2
	volnočasová centra a sdružení	13	8,9
	městské knihovny	5	3,4
Metoda sněhové koule	přes známé rezidenty	19	13,0
	rozeslání přes e-mail	10	6,8

Tazatelská činnost v terénu probíhala ve dvou fázích, první se uskutečnila v červnu a srpnu roku 2008 a druhá v květnu a červnu roku 2009. Na roli tazatele se v obou fázích šetření podílela autorka diplomové práce, na druhé fázi se významnou měrou podílel student placený v rámci grantu na projekt Proměny sociálního a fyzického prostředí ve vnitřním městě Prahy po roce 1990. Dotazování probíhalo na předem vytipovaných místech v Praze 3 (Vítkov, Židovské pece, Náměstí Jiřího z Poděbrad, Olšanské náměstí a Parukářka, stanice Želivského, sídliště Jarov a Krejčířek). Tato místa byla volena tak, aby relativně rovnoměrně pokryla studované území s důrazem na spádové oblasti (náměstí Jiřího z Poděbrad, Želivského, Olšanské náměstí), ale i na místa odpočinku (Vítkov, Parukářka, Židovské pece, Krejčířek).

Bylo nutné podchytit obyvatelstvo, které se pohybuje venku a skutečně užívá sledovaný prostor, proto byli respondenti oslovováni zejména na ulicích, náměstích, v parcích. Zatímco v první fázi výzkumu byl dotazován každý procházející, pokud zrovna nebyl veden rozhovor s jiným respondentem, pak vzhledem k podceněnému podílu mužských respondentů se tazatelé v druhé fázi zaměřili zejména na ně.

Kromě tazatelských míst měla výrazný vliv i doba sběru dotazníků. V odlišnou dobu se v lokalitě pohybují lidé různých věkových kategorií a pohlaví, proto bylo nezbytné například zachytit v pozdějších odpoledních či večerních hodinách ty jedince, kteří byli přes den v práci.



Sběr probíhal zejména v pracovních dnech, pouze jednou o víkendu (s velmi malým úspěchem). Byla snaha pokrýt většinu fází dne, tedy ráno, dopoledne, odpoledne i navečer.

Tazatelská činnost přináší několik výhod. Je to například okamžitá návratnost dotazníků, čímž se redukuje možnost ztracení dotazníků, či jejich nevyplnění po převzetí nebo špatné pochopení otázky. Mezi další výhody patří možnost zaměřit se na určité skupiny obyvatel (například v případě podcenění některých skupin), snížit pravděpodobnost přeskokování otázek a obecně dotazník nedokončit. Nevýhodou může být nepokrytí všech skupin obyvatelstva (nejen věkově či podle pohlaví, ale třeba z hlediska názorů), časová náročnost a možnou nevýhodou může být i ovlivnění osobou tazatele, například jeho nedůvěryhodné chování.

Dalším způsobem sběru byla distribuce dotazníků přes instituce působící na Praze 3. Výhodou je větší důvěryhodnost dotazníku, když je umístěn či rozdáván ve známých institucích, dále v možném širším přístupu potenciálních respondentů. Nevýhodou mohou být osoby dotazník rozdávající či upozorňující na něj (zejména jejich nedůvěryhodnost, nesympatičnost a možný nezájem o dotazník) a zejména nízká návratnost. Osloveny byly všechny školy působící na území Prahy 3, volnočasová centra a kluby a sdružení zabývající se lokalitou a lidmi na Praze 3.

Z nejrůznějších institucí, které se podílely na sběru dotazníku, byla nejúspěšnější škola na Náměstí Jiřího z Poděbrad (celkem dvacet osm dotazníků), dále Klub přátel Žižkova (devět dotazníků), Městská knihovna (pět dotazníků) a centrum Ulita (čtyři dotazníky). Centrum Trojka již bylo přesyceno jinými dotazníkovými šetřeními, proto neumožnilo distribuci dotazníků ve svých prostorách.

Pouze výše zmíněná škola na Náměstí Jiřího z Poděbrad ze všech škol na území Prahy 3 měla jako jediná zájem podílet se na distribuci dotazníků věnovaných problematice strachu a bezpečnosti. Dotazníky byly posílány prostřednictvím žáků rodičům, návratnost byla relativně nízká (okolo 14 %), což bylo zapříčiněno i tím, že se škola nachází na hranici Prahy 3 a Prahy 2 a mnoho žáků pochází z Prahy 2. V městských knihovnách a centru Ulita byly dotazníky umístěny k pultům a stolům, kde prochází více lidí. Původní plán vyvěsit otázky přímo na webové stránky Městské části Praha 3 nevyšel z důvodu nezájmu Městské části.

Obecně lze konstatovat, že daleko úspěšnější bylo dotazování se přímo na ulici než sbírání dotazníků prostřednictvím institucí. Úspěšnost této distribuce ovlivnila řada okolností, například ochota tamějších zaměstnanců upozorňovat na dotazník, viditelnost jeho umístění,

zejména pak ale potenciální respondenti, jejich časový přes, ochota vyplnit a zanechat dotazník u někoho neznámého v instituci, kterou navštívil, všímavost a podobně. Výjimku představuje Klub přátel Žižkova, kde byly dotazníky rozdány před přednáškou, tudíž měli lidé dost času na vyplnění a zároveň i znali osobně člověka, který jim dotazníky rozdával.

Metoda sněhové koule nepřinesla očekávané výsledky, pomocí tohoto způsobu bylo získáno dvacet devět dotazníků (deset z nich posláním e-mailem a dalších devatenáct posláním dotazníků prostřednictvím známých rezidentů na Praze 3). Ovšem při zpětném pohledu nebyl tento výsledek výraznou překážkou, protože neposkytoval jistotu územního pokrytí studované oblasti, stejně jako pokrytí všech skupin obyvatelstva a skutečných uživatelů prostoru. Při užití této metody rovněž nebylo jisté, kdo ve skutečnosti vyplnil dotazník, zda to nebyla například celá rodina (Disman 2007).

#### 4.2.3 Struktura respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 146 respondentů pocházejících z Prahy 3. Tento vzorek odpovídal svou věkovou strukturou rozložení obyvatel Prahy 3 (blíže viz tabulka č. 3). Odchylky ve věkové struktuře jsou způsobeny zejména větší ochotou lidí ve věku 25–39 let vyplňovat dotazníky. Podobný nepoměr mezi respondenty je u počtu mužů a žen. Ačkoliv je na Praze 3 podíl mužů a žen 47,5 ku 52,5 %, dotazníkového šetření se zúčastnilo pouze 40,4 % mužů. Důvodem je větší ochota žen vyplnit dotazník, ale patrně i větší zájem o toto téma. Zejména u žen na mateřské dovolené je také snadnější zastihnout je během dne.

**Tabulka č. 3: Věková struktura obyvatel Prahy 3 a respondentů dotazníkového šetření**

Věková skupina	Obyvatelé MČ Praha 3 (%)*		Respondenti dotazníkového šetření(%)**	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy
15-24	13,2	11,4	13,6	11,5
25-39	32,2	26,9	33,9	28,7
40-54	22,9	21,0	22,0	20,7
55-69	20,8	22,0	20,3	21,8
70+	10,9	18,7	10,2	17,2
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Statistická ročenka hl. m. Prahy (2008), dotazníkové šetření

\* Data za obyvatelstvo Prahy 3 jsou z roku 2008, kdy byl celkový počet obyvatel 63 453.

\*\* Celkový počet respondentů byl 146.

Vzdělanostní struktura dotázaných se výrazně odlišuje od průměru Prahy 3. Ve větší míře jsou v dotazníkovém šetření zastoupeni jak lidé se základním vzděláním, tak lidé s vysokoškolským vzděláním, naopak výrazně nižší podíl je lidí se středoškolským vzděláním bez maturity. V dotazníkovém šetření byli zastoupeni lidé ekonomicky aktivní, studenti, důchodci, ženy na mateřské dovolené i nezaměstnaní.

#### 4.3 Rozhovory

Kromě dotazníkového šetření mezi obyvateli Prahy 3 byly důležitým zdrojem informací také rozhovory s místními zástupci Městské policie i Policie ČR a dalšími aktéry z oblasti kriminality. U Městské policie se jednalo o rozhovor s ředitelem obvodního ředitelství Prahy 3 ing. Dušanem Machoněm, se zástupkyní pro okrskáře mgr. Miroslavou Pytlíkovou a s jedním strážníkem z každého okrsku, kterých je na Praze 3 osm. Z důvodu dlouhodobé nemoci chyběl zástupce okrsku č. 5, ke kterému nakonec poskytla informace mgr. Miroslava Pytlíková. Rozhovory se strážníky proběhly ve dnech 28. a 29. dubna 2008 a 5. a 6. května 2008, rozhovor s jejich velitelem dne 10. dubna 2008. U Policie ČR se konal pouze jeden rozhovor, a to s nadporučíkem Petrem Toušem dne 21. května 2008.

Z hlediska metody vedení rozhovoru se ve všech případech jednalo o polostrukturované rozhovory, kdy byly předem připraveny okruhy témat, ale nepostupovalo se striktně podle otázek. Tento způsob rozhovoru poskytuje větší prostor oběma zúčastněným stranám, tedy dotazovanému i tazateli, lze při něm zjistit i mnoho dalších důležitých informací, které by v případě strukturovaného rozhovoru nemusely být zachyceny, a umožňuje plynulé přechody od tématu k tématu podle aktuální situace. Tento způsob ovšem klade vyšší nároky na tazatele, vyžaduje od něj pohotovost a pozornost, aby nebyly opomenuty některé otázky a témata.

Při rozhovorech se strážníky MP patřily mezi probírané okruhy témat (viz Příloha č. 2) mimo jiné rozdílnost Jarova a Žižkova, vývoj kriminality na území Prahy 3, nejčastější problémy a potenciálně problémová místa v okrscích jednotlivých strážníků, typy pachatelů (recidivisté) nebo spolupráce s Policií ČR. S ředitelem obvodního ředitelství Prahy 3 a nadporučíkem Policie ČR na Žižkově se probírala podobná témata, většinou ale obecněji zaměřená a s důrazem i na budoucí vývoj, připravované změny a zlepšení.

Kromě rozhovorů s policejními zástupci proběhly ještě dva rozhovory. Prvním z nich byl rozhovor s pracovnící Institutu kriminologie a sociální prevence PhDr. Alenou Marešovou,

kteřá poskytla řadu zajímavých a relevantních informací týkajících se zejména hodnocení kriminality, dostupných šetření a výzkumů a dalších sociálně patologických jevů (vandalismus, výtržnictví atd.). Znovu se jednalo o polostrukturovaný rozhovor, důležité okruhy témat byly podobné jako při rozhovorech se zástupci Policie ČR a Městské policie (dostupná šetření a výzkumy, problematika sociálně patologických jevů), ale důraz byl kladen i na hodnocení vlivu prostředí nebo role strážníků.

Poslední rozhovor proběhl s paní Jiřinou Polaneckou, předsedkyní Klubu přátel Žižkova, který sdružuje nejen obyvatele Žižkova, již mají zájem o tuto oblast zájem. Činnost klubu spočívá v pořádání přednášek a vycházek zejména do oblasti Žižkova. Paní Polanecká rozdala několik dotazníků na přednáškách o historii Žižkova, ale také poskytla na základě vlastních zkušeností i zkušeností účastníků klubových aktivit podrobnější informace týkající se problematiky bezpečnosti starších osob na území Žižkova.

## 5 LOKALITY ŽIŽKOV A JAROV

Praha je velmi různorodé město, které se skládá z mnoha rozdílných částí s odlišným vývojem. V této kapitole je kladen důraz na jedinečnost a zvláštnost Žižkova a Jarova, počínaje jejich polohou ([5.1 POLOHA STUDOVANÉ LOKALITY](#)), která představovala důležitý faktor pro rozvoj této oblasti a je rozebíraná zejména v následující podkapitole zabývající se historickým vývojem ([5.2 HISTORICKÝ VÝVOJ ŽIŽKOVA A JAROVA](#)). Další podkapitoly ([5.3 FYZICKÉ PROSTŘEDÍ](#) a [5.4 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ](#)) se zaměřují na představení fyzické a sociální prostředí studované lokality, které se výraznou měrou podílí nejen na utváření života každého člověka, ale také na vnímání bezpečnosti v místě bydliště. Poslední podkapitola ([5.5 OBRAZ ŽIŽKOVA](#)) rozebírá vnímání a obraz Žižkova v myslích lidí i dobových textů, a jak se během času proměňovaly. Jako jeden z možných pohledů na vnímání míst je uváděn Tuanův koncept veřejných míst a míst péče, nebo malý výzkum Petra Bakaláře.

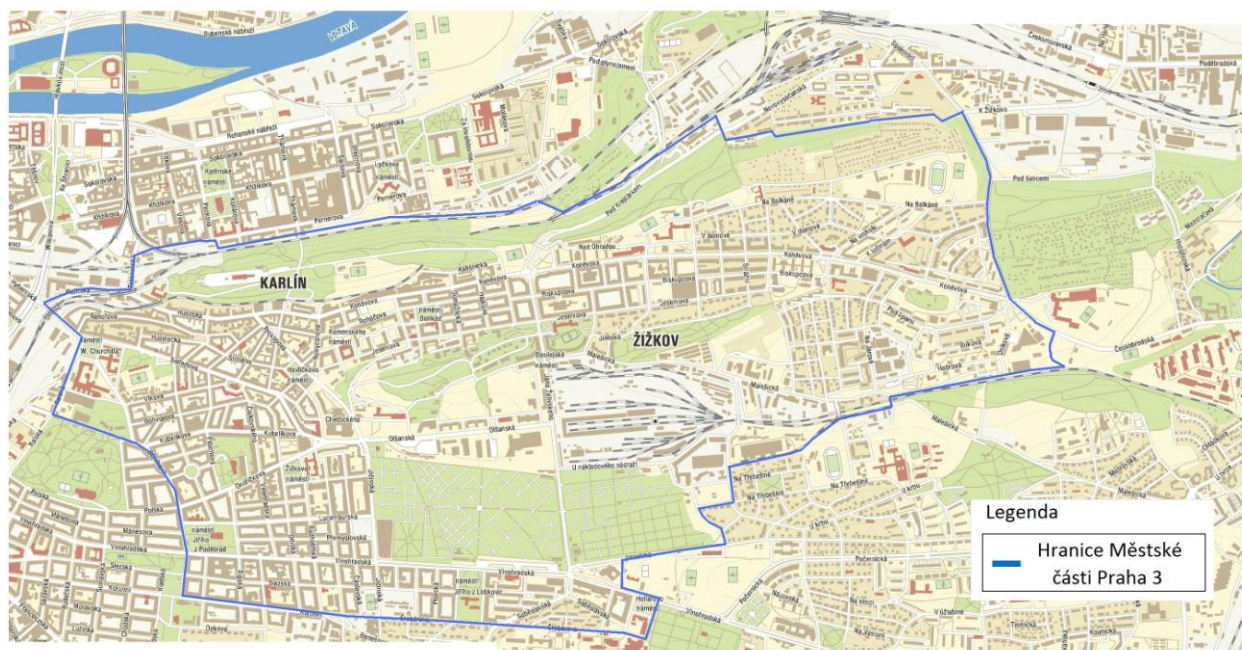
### 5.1 Poloha studované lokality

Žižkov a Jarov tvoří Městskou část Praha 3, jejíž součástí je i malá oblast Vinohrad. Studovaná lokalita se nachází v tzv. vnitřním městě. Navazuje na historické jádro Prahy, ale svým charakterem se od něj značně liší. Leží ve velmi výhodné poloze vzhledem k centru, se kterým je dobře dopravně propojena.

Prahu 3 lze vymezit podle různého členění, které se shodou okolností téměř překrývá, což je výhodou pro přepočty vázané na toto území. Až na drobné odchylky mají obdobné hranice správní celky, městská část a malé policejní obvody, proto je dostatečné uvést jedno vymezení (obrázek č. 2). Ne všechny hranice s okolními čtvrtěmi jsou zřetelné jako severní předěl s Karlínem a Libní v podobě vrchu Vítkova. Rozeznatelné jsou i hranice s Vysočany a Hrdlořezy na severu a severovýchodě (zahrádkářské osady Na Balkáně a Na Krejčárku) a s Malešicemi na jihovýchodě (plochy zeleně). Další oddělení se nedají tak snadno rozlišit, například hranice s Novým Městem a Vinohrady na jihu nebo se Strašnicemi na jihovýchodě prochází kompaktní rezidenční zástavbou, což znesnadňuje jasné rozdělení. Hrůza (1989, str. 209) k ohraničení Žižkova a Jarova doplňuje: „Kromě místních obyvatel je pro většinu Pražanů Žižkovem především pás podél Husitské a Kalininovy třídy. Málokdo si uvědomí, že

ve skutečnosti sahá Žižkov až téměř k Jiřího náměstí a na Flóře a u Olšanských hřbitovů je jeho hranicí Vinohradská třída."<sup>15</sup>

Obrázek č. 2: Hranice Městské části Praha 3



Zdroj: Magistrát hl. m. Prahy

Výraznou vizuální hranici představovala železniční trať, která přímo oddělovala oblast Žižkova a Jarova od původní Prahy (severní hranice). Obdobně již zmiňovaný Vítkov tvoří významnou, tentokrát přírodní bariéru, za kterou (respektive na které) se rozvíjel předměstský život.

## 5.2 Historický vývoj Žižkova a Jarova

Během vývoje Prahy došlo k několika významným událostem, které ovlivnily pozdější rozvoj Žižkova. Mezi ty nejvýznamnější patřilo založení vinic, rozdělení Vinohrad a připojení oblasti k Praze.

Rozhodnutím císaře Karla IV. z 16. února 1358 byly osázeny stráně v okruhu tří mil okolo Prahy vinicemi (Augusta 2007). V souvislosti s tímto rozhodnutím získali místní obyvatelé privilegia, například nemuseli platit některé daně nebo se zavedlo zvláštní právo „hor viničních“. V průběhu dalších let a v některých obdobích, zvláště během častých válečných

<sup>15</sup> Kalininova třída byla po roce 1989 přejmenována na Seifertovu ulici.

událostí, se vinice dostaly do velmi špatného stavu a řada majitelů je pak proměňovala na zahrady a pole (Augusta 2007). Zároveň vyvstal problém začlenění této dosud relativně samostatné části. Nakonec byly usedlosti v této lokalitě administrativně spojeny pod názvem Vinohrady<sup>16</sup>.

Vinohrady tehdy existovaly dvojí, tzv. Královské Vinohrady I., což je dnešní Žižkov, a Královské Vinohrady II., dnešní Vinohrady. Ačkoliv vývoj těchto dvou čtvrtí spolu úzce souvisel, ale další rozvoj a i současný stav se velmi liší. Po dělení původních Vinohrad v roce 1875 získal budoucí Žižkov o něco větší část, nicméně se nejednalo o příliš vhodné území. Hrůza (1989, str. 207) k tomu dodává: „Severní svah i odříznutí od města náspsy železniční tratě a plochou nádraží předurčily počáteční láci pozemků na spekulativní, méně hodnotné stavění. Obydlí si zde hledalo dělnictvo ze sousedních průmyslových předměstí Karlína a Libně, kde již nebylo dosti místa pro stavbu domů”.

Oblast Královských Vinohrad I. byla přejmenována na Žižkov v roce 1877, o čtyři roky později byla povýšena na město a jejím prvním starostou se stal Karel Hartig<sup>17</sup>. Původně se Žižkov měl jmenovat Rudolfov podle rakouského korunního prince a následníka trůnu, což však tamější obyvatelé odmítli. Rakousko-Uhersko to nakonec akceptovalo, a tak byla lokalita pojmenována Žižkov (Augusta 2007).

K největšímu rozvoji Žižkova došlo v 19. století, kdy se stal nejdříve velmi lidnatým samostatným městem a posléze velmi lidnatým pražským předměstím<sup>18</sup>. Výstavba se rozvíjela zejména podél tehdejších hlavních silnic Vídeňské (dnešní Koněvova) a Horské (dnešní Husitská), kde se realizovaly stavby až k vrchu svatého Kříže, druhou osou se stala Olšanská a Táboritská ulice. Kolem roku 1865 vznikla i pravidelná šachovnicová síť ulic kolem dnešního Komenského náměstí. Toto uspořádání je značně odlišné od uliční sítě v okolí, hned za tratí, kde jsou křivolaké prudké uličky. Je zde sice téměř nemožné najít pravé úhly,

---

<sup>16</sup> Od roku 1867 Královské Vinohrady (Augusta 2007).

<sup>17</sup> Karel Hartig byl mimo jiné jedním z iniciátorů petice za přejmenování této lokality na Žižkov, byl také známým budovatelem a vlastencem, který pojmenoval řadu ulic, domů a veřejných prostranství podle slavných Čechů, zejména osobností spojených s husitstvím (Augusta 1998, 2007).

<sup>18</sup> Na Žižkově bydlelo okolo 20 tisíc lidí ve 350 domech, což znamenalo, že ho kromě Prahy předstihoval v počtu obyvatel jen Smíchov, Plzeň, Liberec a patrně Budějovice (Augusta 2007).



ale lze postřehnout principy trojúhelníků<sup>19</sup>. Obrázky č. 3, 4 a 5 dokládají rozdílné typy uličních sítí v jednotlivých oblastech Prahy 3.

**Obrázek č. 3: Uliční síť Dolního Žižkova**



Zdroj: Magistrát hl. m. Prahy

**Obrázek č. 4: Uliční síť kolem náměstí Barikád**



Zdroj: Magistrát hl. m. Prahy

**Obrázek č. 5: Uliční síť v části Vinohrad náleží k Praze 3**



Zdroj: Magistrát hl. m. Prahy

Stavební rozvoj neprobíhal na území Žižkova podle kvalitních plánů. Například Hrůza (1989, str. 209) stav popisuje následovně: „Žižkovský plán bývá uváděn jako nejhorší příklad urbanistických řešení pražských předměstí druhé půle 19. století." Vliv mělo i omezené množství stavebního místa a vzdálenost hradeb (do daných vzdáleností od hradeb se smělo volně stavět, ale od určité vzdálenosti se již nesmělo), nové domky vznikaly převážně nahodile a ve velmi vysoké hustotě. Často mezi domy chyběly klasické dvorky, ulice mezi nimi byly velmi úzké, křivolaké a mnohdy i prudké (některé charakteristiky jsou patrné v uliční síti dodnes, viz obrázky výše).

O prudkém rozvinutí stavebního ruchu svědčí také počet nově postavených činžovních domů, mezi lety 1870–1975 jich přibýlo 240. Řada nově vzniklých staveb však nebyla postavena kvalitně, a proto v této oblasti hrozily sesuvy půdy a zhroucení domů. Navíc ke konci století, kdy stále rostl počet obyvatel a již nebyly k dispozici vhodné pozemky na stavbu, se stavební ruch rozšířil i na zdejší velmi strmé svahy.

<sup>19</sup> Jak podotýká Vavřík v Knize o Praze 3, jsou tyto části Žižkova jsou koncipovány na principu trojúhelníků, příkladem jsou ulice Milíčova, Cimburkova a Chlumova (Vavřík 1998).



Na Žižkově nevzniklo mnoho průmyslových podniků (jako například na Smíchově či v Karlíně), což bylo zapříčiněno zejména problémy se zásobováním vodou, nerovným terénem a spekulací bytovou výstavbou (Hrůza 1989). Dalším zastavováním pozemků postupně mizela zeleň, nakonec zůstala jen na zcela nezastavitelných pozemcích, například na svazích Vítkova či na Židovských pecích.

Ačkoliv myšlenky na spojení s Prahou existovaly již před první světovou válkou, Žižkov se stal její součástí až ve 20. letech 20. století. Bylo to zejména z důvodů obav ze zvýšení daní a poplatků, jež myšlenky na připojení převážily (Augusta 1998). Ještě na konci 19. století patřil Žižkov mezi největší česká města, o čemž svědčí například názvy tamějších dvanácti náměstí. V jejich pojmenování lze najít nejen ohlas české minulosti a s nimi spojených velkých osobností, ale i historii nedávnou, často poplatnou aktuální době a politické situaci (Augusta 2007)<sup>20</sup>.

Změna nastala až po vzniku samostatné Československé republiky a ustavení Prahy jako hlavního města. 1. 1. 1922 vstoupil v platnost zákon o Velké Praze, ve kterém Žižkov podobně jako řada dalších okolních měst, obcí či předměstí spadal pod Prahu. Spolu s Malešicemi a Hrdlořezy byl zahrnut pod Prahu XI., což se opakovalo i po novém dělení v roce 1949. Teprve v roce 1960 se stal společně s částí bývalých Královských Vinohrad součástí Prahy 3 (Augusta 2007).

### 5.3 Fyzické prostředí

Fyzické prostředí stejně jako sociální prostředí ovlivňuje život a spokojenost každého člověka. Hodnocení fyzického prostředí se zaměřuje na uliční síť studované lokality, typ a stáří budov, prostranství, náměstí a další veřejné prostory a jejich fyzický stav.

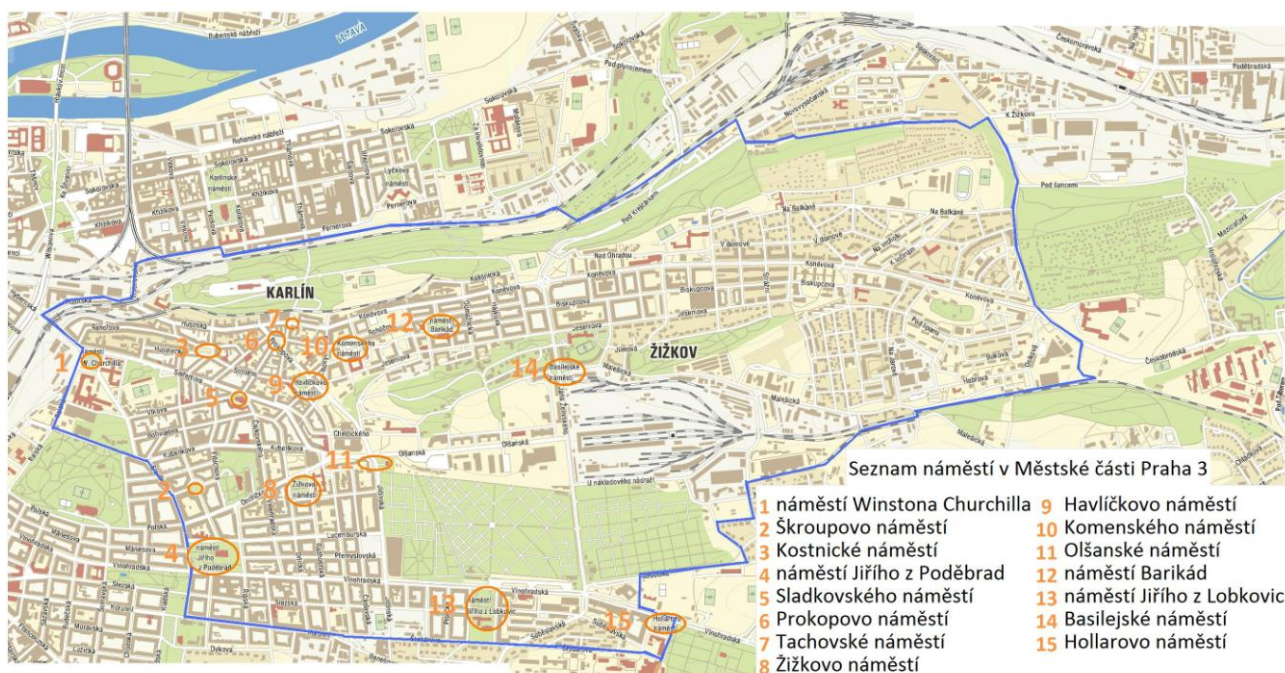
Prostředí Žižkova je silně ovlivněno svou polohou mezi Vinohrady a Vítkovem. Obdobně má vliv na vnímání člověka a jeho život již dříve popsaná složitá uliční síť, architektura domů, ale i umístění jednotlivých důležitějších staveb (kostely, radnice, školy a podobně) a veřejných prostranství (obrázek č. 6). Vývoj Žižkova neprobíhal jednotně, rozvoj se nekoncentroval do jedné oblasti a v rámci území vzniklo několik center s různými funkcemi. Jedním z center bylo

---

<sup>20</sup> Mezi náměstí, která byla pojmenována podle slavných historických osobností či míst, patří Žižkovo, Kostnické, Prokopovo či Havlíčkovo. Další náměstí se pojmenovávala či přejmenovávala podle doby a aktuální politické situace, například náměstí Barikád, náměstí Winstona Churchilla nebo i Škroupovo náměstí, které se původně jmenovalo Smetanovo, v době Protektorátu Sukovo, poté znovu Smetanovo a teprve od roku 1947 Škroupovo (Augusta 2007).

Havlíčkovo náměstí (s radnicí a školou), Sladkovského náměstí (s kostelem svatého Prokopa a gymnáziem), Kostnické náměstí (s nedalekým divadlem, současným Divadlem Jára Cimrmana), Prokopovo náměstí (sloužící jako centrum obchodu) nebo náměstí Barikád a Komenského náměstí (na obou dvou se nalézají další školy) (Augusta 1998).

Obrázek č. 6: Náměstí v Městské části Praha 3

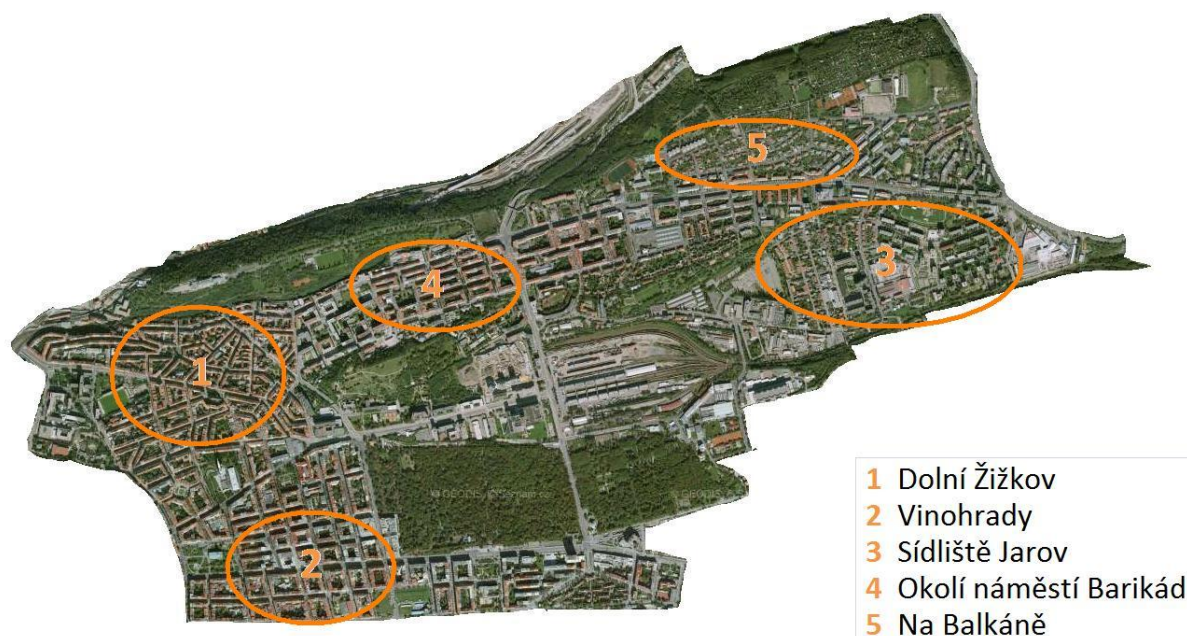


Zdroj: Magistrát hl. m. Prahy

Nejednotný vývoj dokládá i počet menších, na první pohled ne tak výrazných náměstíček a prostranství, ať už jsou to například Škroupovo a Sladkovského náměstí, nebo Havlíčkovo či Prokopovo náměstí. Prostor je zejména v oblasti takzvaného Dolního Žižkova členěn až složitě a nepřehledně, orientaci v této oblasti dříve usnadňovaly rohové domy, které byly zdůrazněny věžemi, zdobeny sochami či obrazy v omítce (Augusta 1998). Obrázek č. 6 rovněž vypovídá o velmi rozdílné struktuře oblastí Žižkova a Jarova, zatímco na Žižkově (a ve vinohradské části) je mnoho menších i větších náměstí, tak v oblasti Jarova a okolí žádná nejsou.

Oblast Městské části Praha 3 lze rozdělit na několik lokalit, které se odlišují nejen fyzickými charakteristikami, ale v detailnějším pohledu i některými sociálními charakteristikami. Odlišné lokality jsou patrné z leteckého snímku (obrázek č. 7), patří mezi ně takzvaný Dolní Žižkov, část přilehlá k Vinohradům, sídliště Jarov, okolí náměstí Barikád a oblast Na Balkáně.

Obrázek č. 7: Odlišné lokality v Městské části Praha 3



Zdroj: GEODIS, seznam.mapy.cz

Dolní Žižkov (případně Starý či Spodní Žižkov, jak bývá oblast různě nazývána), jak ho popisuje mimo jiné Novotná (2008), byla původně čtvrť dělnického až chudinského charakteru s převahou činžovních domů z přelomu 19. a 20. století, mezi kterými byly v 50. letech 20. století vystavěny unifikované cihlové domy. Tuto lokalitu lze přibližně vymezit ulicemi Husitská, Prokopova, Táboritská, Kubelíkova, U Rajske zahrady a částí Seifertovy ulice. Dolní Žižkov bývá považován za nejnebezpečnější a nejobávanější oblast, ve které se koncentruje velké množství hospod, heren a barů, prostředí je neupravené a uliční síť není šachovnicová, ale spíše se podobá trojúhelníkové (Augusta 1998).

Vinohradská část leží na jih od Dolního Žižkova, je od něj odlišitelná zejména pravidelnější strukturou, širšími ulicemi, výrazně nižším počtem hospod a heren a také upravenějším prostředím. Lokalitu lze vymezit Kubelíkovou ulicí až k hranici městské části, k ulicím Korunní a Vinohradská, východní okraj lokality tvoří Olšanské hřbitovy.

Sídliště Jarov vzniklo v průběhu 60. let 20. století na základech části kolonie Jarov postavené v roce 1912 podle anglického vzoru zahradního města (Erb 2004). Posléze byly Družstvem Jarov během první republiky postaveny další domy, kupříkladu podél dnešní Koněvovy třídy (Erb 2004). Název Jarov je původně pomístním jménem a je spojován i s ulicí Pod Jarovem, která vznikla a byla osídlena roku 1925. Sídliště Jarov se řadí mezi starší panelová sídliště,

neleží na okraji města, ale v městské zástavbě. Jeho fyzický stav se postupně zhoršuje, obdobně jako jeho sociální vybavenost (například chátrající a nevhodně uspořádaná dětská hřiště).

Náměstí Barikád a jeho okolí má pravidelnou šachovnicovou strukturu a jsou tu zřetelné revitalizační procesy probíhající od 90. let 20. století. Tématu obnovy se ve své diplomové práci Srovnávací analýza revitalizace Náměstí Barikád a Jánského vršku věnovala například Hrychová (2000). V současné době tato oblast prochází další výraznou přeměnou, na Parukářce se dostavují nové domy na úpatí Vrchu svatého Kříže.

Oblast Na Balkáně a v okolí Krejčárku se výrazně odlišuje typem zástavby, převažují zde rodinné domky a několikapatrové samostatně stojící domy, ke kterým náleží zahrady. Tato oblast je jednak oddělená Koněvovou ulicí, také na ni navazuje zahrádkářská kolonie a rozsáhlý park.

Velké změny jsou plánovány i pro oblast bývalého Nákladového nádraží Žižkov. Již dříve existovaly projekty na nové využití těchto rozsáhlých prostor, ale patrně chyběly finance a dostatečně atraktivní a účelné návrhy. V roce 2008 byl schválen návrh na demolici této oblasti a vystavění nového bulváru. Podle Portálu města Prahy (2009) by se mělo začít stavět již příští rok v části, kterou vlastní Discovery Group. Na jejich pozemku bude stát obchodně-komerční centrum s obytnou zónou. Nejdříve se plánuje výstavba komerčních objektů, obchodního centra a hotelového komplexu, v další fázi vzniknou kancelářské objekty a dvě budovy o maximálně 12 patrech a s 250 byty. Zbylou větší část vlastní společná firma Českých drah a developera Sekyra Group Žižkov Station Development a menší pozemky i radnice Prahy 3. Plánem je zastavět dané území a včlenit ho do Žižkova, momentálně jsou zpracovávány realizační studie, datum zahájení výstavby zatím nebylo určeno.

## 5.4 Sociální prostředí

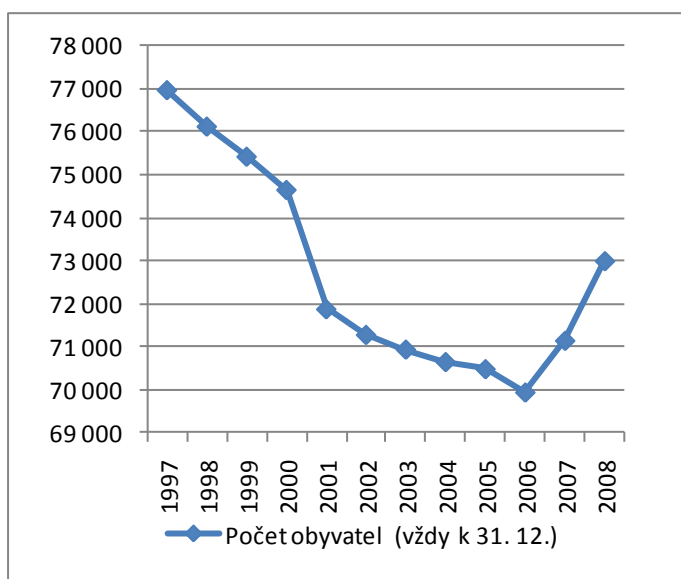
Hodnocení sociálního prostředí je obecně složitější, jelikož se váže i na hůře uchopitelné a nesnadně kvantifikovatelné ukazatele. Mělo by se dotýkat i vztahů v rodině a mezi obyvateli, životních a pracovních podmínek, nezanedbatelné jsou i vlivy patologických jevů nebo bezpečnost v lokalitě. Tato data ovšem není možné získat bez hlubšího výzkumu ve studované lokalitě, proto se zde diskuze sociálního prostředí soustřeďuje na stručný rozbor základních demografických a sociálních charakteristik (vývoje počtu obyvatel a k němu se



váží měr porodnosti a úmrtnosti a stavu migrace, struktury podle věku, ekonomickou aktivitu, vzdělanostní strukturu apod.).

Z výsledků Sčítání lidí, domů a bytů vyplývá, že se počet obyvatel Prahy 3 postupně snižoval, výrazný pokles o necelých 18 % nastal mezi lety 1970 a 1980. Z dat z ČSÚ (2009a) je patrné (obrázek č. 8), že se počet obyvatel snižoval až do roku 2006, kdy klesl pod 70 tisíc obyvatel. Poté počet začal stoupat a na konci roku 2008 přesáhl hodnotu z roku 2001. Velký vliv na tento vývoj měly obě složky populačního růstu, v posledních letech výrazněji stěhování. V roce 2007 činil přírůstek stěhováním 1371 a o rok později 1902 obyvatel, přitom až do roku 2002 se z Prahy 3 více lidí vystěhovalo, než přistěhovalo. Z hlediska přirozené reprodukce byl v Praze 3 ve studovaném období stálý úbytek, ale zatímco mezi lety 1997 a 2003 se pohyboval okolo –400 až –500, tak v roce 2008 už byl pouze –51. Pozitivní vývoj v počtu stěhování je ovlivněn i dokončeným počtem bytů, který se zejména v letech 2006 a 2007 zvýšil téměř na dvojnásobek oproti předchozím letům (ČSÚ 2009a).

**Obrázek č. 8: Vývoj počtu obyvatel na Praze 3 v letech 1997–2008**



Zdroj: Statistická ročenka hl. m. Prahy – 2008

Index stáří je na Praze 3 v porovnání s celopražským průměrem velmi vysoký, připadá zde 163 lidí starších 65 let na 100 obyvatel 0–14 let, v celopražském průměru je index pouze 126,9 (ČSÚ 2009b). Praha 3 tak patří mezi správní obvody (dále jen SO) Prahy s nejvyššími indexy stáří, vyšších hodnot dosahují pouze Praha 4, 6 a 10, srovnatelných Praha 2 (ČSÚ 2009b). Z pohledu struktury vystěhovalých je ve všech městských částech zřejmý vyšší podíl dětské složky i lidí starších 65 let v obou sledovaných letech, než tomu je u struktury

přistěhovaných. Na rozdíl od struktury přistěhovaných není vidět tak zřetelný rozdíl mezi SO 1–10 a 11–22.

Z výsledků SLDB (2001) je zřejmé, že se vzdělanostní struktura Prahy 3, obdobně jako téměř u celé Prahy, výrazně zlepšila. Podíl jednotlivých vzdělanostních skupin na Praze 3 se téměř shoduje podíly u hl. m. Prahy, rozdíly jsou v desetinách procenta (největší rozdíl lze najít u vysokoškolsky vzdělaných lidí, který má hl. m. Praha o 0,5 % vyšší). Nejzřetelnější změnou od roku 1991 je růst podílu obyvatel se středoškolským vzděláním s maturitou (35,3 %) a zároveň pokles podílu obyvatel, kteří mají pouze základní vzdělání (14,8 %). Zlepšením je rovněž nárůst vysokoškolsky vzdělaných osob (18,3 %). Z dat vyplývá, že ačkoliv se do roku 2001 zvýšil počet vzdělanějších žen, rozdíl mezi nimi a muži stále přetrvává.

Rovněž u národnostní struktury na Praze 3 došlo ke změnám, které ale byly částečně způsobeny negativní kampaní kolem ochrany osobních dat těsně před Sčítáním lidí, domů a bytů v roce 2001 (2,8 % obyvatel tuto položku nevyplnilo). Mezi lety 1991 a 2001 se jak v Praze, tak na Praze 3 výrazně snížil podíl osob s českou národností (z 97,5 % na 92,2 %). Klesl také podíl moravské národnosti (z 0,6 % na 0,2 %) i slovenské národnosti (ze 1,7 % na 1,3 %), která není na Praze 3 zastoupena tolik jako v hl. m. Praze (1,6 %). Obdobně k romské národnosti se přihlásilo pouze 0,1 % obyvatel Prahy 3 (tedy 110 lidí oproti 380 v roce 1991), tento údaj nepůsobí příliš věrohodně vzhledem k tomu, že v této lokalitě je početná komunita Romů. Z hl. m. Prahy jich na Praze 3 žije 17 % (podle dostupných statistik).

Praha 3 se postupem času mění, ale ne všechny části procházejí obnovou a změnami jako zmíněná Parukářka a náměstí Barikád nebo samostatné budovy jako Palác Flora nebo Churchill Square. I přes rekonstrukce některých domů zůstává například Dolní Žižkov stále zanedbanější a nepřístupnější než sousední lokality. Původně v této lokalitě existovalo několik domů, kterým se přezdívalo „baráky hrůzy“. První z nich se nacházel v ulici Roháčova (č. p. 107), koncentrovala se tam řada neplatičů ze sociálně slabších vrstev, mimo jiné i Romové. Řešením se ukázalo vystěhování neplatičů a naopak nastěhování strážníků do uvolněných bytů (Novotná 2008, Machoň 2008). Situace v Roháčově 107 se zlepšila, nicméně někteří bývalí obyvatelé, zejména Romové, se přestěhovali do druhého baráku hrůzy, a to do domu v ulici Víta Nejedlého (č. p. 13). Tento dům již dříve obývala řada sociálně slabších občanů a jejich počet se po vystěhování neplatičů z Roháčovy 107 ještě zvýšil. Velmi často se v tomto domě řešily problémy s veřejným pořádkem, například rušení nočního klidu nebo znečišťování veřejného prostranství (Machoň 2008). Jak dokládají fotografie (obrázky č. 9 a 10) ani v domě a jeho blízkém okolí se nedá mluvit o pořádku. Údajně před ním ani nestávala

auta, protože se jejich majitelé obávali, co by na ně z domu mohlo spadnout (Machoň 2008). V roce 2007 ale nastala změna, dům byl i s nájemníky prodán firmě Kavalen, ovšem s prodejem je spojena řada otazníků a podivných okolností<sup>21</sup>, navíc o necelý rok později se dům znovu nabízel k prodeji, už však za dvojnásobnou sumu (Občanský zpravodaj Prahy 3 2008).

**Obrázek č. 9: Dům č. p. 13 v ulici Víta Nejedlého aneb „barák hrůzy“**



Foto: Ludvík Hradílek

**Obrázek č. 10: Vnitřek domu č. p. 13 v ulici Víta Nejedlého**



Zdroj: Ludvík Hradílek

---

<sup>21</sup> Na podivné okolnosti upozornil mimo jiné Pražský deník (Boháčová 2007a, 2007b, 2008) a Občanský zpravodaj Prahy 3 (2008), objevila se i reportáž v Občanském judu, Lidových novinách (Nováková 2007) nebo na ČT24 (Sojka 2007).

## 5.5 Obraz Žižkova

O některých oblastech v Praze si během jejich vývoje vytvářeli lidé obrázek, podle kterého je pak vždy vnímali. Postupem času tento obrázek vstoupil do podvědomí řady dalších lidí a lokalita dostala „nálepku“. Ačkoliv důvody pro označení dané lokality mohly již pominout, případně platily jen pro její malou část a ne pro celou oblast, nálepka či obraz o lokalitě se často udržel. Jako příklad lze uvést vnímání čtvrtí jako Karlín a Holešovice, na které se dlouho hledělo pouze jako na průmyslové čtvrti (stavělo se tam nejvíce továren a do dnešní doby některé zůstaly zachovány, ale již s jinou funkcí), nebo Vinohrady a Ořechovka asociovaly luxusnější rezidenční lokality. I Žižkov patří mezi zaškatulkované oblasti, navázala se k němu nálepka nebezpečí, řada lidí by do této lokality v noci nikdy nešla a v některých částech se ani ve dne necítí zcela bezpečně. Tento kontrast ještě umocňují sousední rezidenční Vinohrady, které již od 90. let 20. století procházejí gentrifikací, jejich obyvateli jsou ve vyšší míře, než je tomu v jiných lokalitách, cizinci a fyzické prostředí vzbuzuje zcela jiný dojem než sousední Žižkov (Sýkora 1993).

Pro každého člověka může Žižkov představovat a symbolizovat něco jiného. Smyslem této podkapitoly je nastínit některé obrazy, tváře a pocity, které Žižkov může vzbuzovat.

Při zvolení metody Tuana (více viz podkapitola [2.2.3 BEZPEČNOST A FYZICKÉ A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ](#)) je potřeba zaměřit se jednak na veřejná místa, která dotvářejí atmosféru zkoumané lokality a jsou určena i pro cizince či obecněji „nemístní“, a dále na místa péče, která mají osobnější význam a týkají se převážně místních obyvatel. Hledání míst péče představuje obtížnější problém, protože pro každého člověka mohou existovat jiná osobní místa. V případě zvolení kategorií, které užíval Tuan (1974, cit. v Vávra 2003, str. 9), lze některá místa péče navrhnout.

Mezi veřejná místa patří Vítkov se sochou Jana Žižky (obrázek č. 11), Mahlerovy sady s televizním vysílačem a přilehlým židovským hřbitovem, Stadion FC Viktoria Žižkov, náměstí Jiřího z Poděbrad s kostelem Nejsvětějšího srdce Páně, Olšanské hřbitovy, Židovské hřbitovy a podobně. Žižkovské hospůdky je možné vzhledem k jejich proslulosti a oblíbenosti přiřadit nejen k místům péče, ale i k veřejným místům, obdobně je tomu u Divadla Jára Cimrmana a nedaleké hospůdky Na Mýtince. Osobnější ráz a tedy blíže k místům péče mohou mít Krejčířka či Parukářka a zejména místní hospoda (obrázek č. 12), o kterou se vedou dlouholeté spory, oblast Balkánu a místní zahrádkářská osada, Nákladové nádraží Žižkov a řada nevelkých míst (od rohu ulice přes strom v zarostlé zahradě, patník na náměstí, upravenou zahrádku před domem až po lavičku v parku).



**Obrázek č. 11: Příklad veřejného místa na Praze 3: Vítkov a jezdecká socha Jana Žižky**



Foto: Petr Jedinák

**Obrázek č. 12: Příklad místa péče na Praze 3: Hospoda Na Parukářce**



Foto: Michaela Poláková

K dokreslení obrázku o Žižkově mohou posloužit i výsledky menšího výzkumu, ve kterém Bakalář (2006) zkoumal vnímání a hodnocení 10 pražských čtvrtí<sup>22</sup>. V porovnání s ostatními částmi, které byly hodnoceny, Žižkov sice dosáhl horšího hodnocení než Malá Strana, Staré Město, Dejvice a Letná, ale naopak lepšího než Bohnice, Smíchov, Karlín, Háje nebo

---

<sup>22</sup> Respondentů tohoto průzkumu bylo zhruba 50, podle jejich odpovědí pak byly vytvořeny popisy deseti míst (volné asociace, škála sympatií, škála a prvky maskulinity či feminity, klíčová slova). Tento průzkum je zde uváděn pro dokreslení atmosféry Žižkova a možnosti jeho vnímání.

Holešovice. Z klíčových slov se u Žižkova častěji opakovalo pivo a cikáni<sup>23</sup>. Zajímavou součástí tohoto výzkumu bylo zkoumání maskulinity či feminity dané lokality. Z maskulinních prvků se objevily například kopaná, dělný lid, Jan Žižka a památník Národního písemnictví, Nákladové nádraží Žižkov, vysílač, Viktorka, areál s autobazarem či cikánští frajeři. Z femininních pak nedělní obědy, Chmelnice, oblast kolem Židovských pecí, vzpomínky na zaniklou slávu Žižkova či budova odborů.

Na oblast Žižkova se váže či vázala řada replik a přízvisek, mezi ně patří: Žižkovská svobodná republika, proletářský Žižkov, Žižkovu a Libni zdaleka se vyhni, nebo již zmiňovaný fenomén žižkovských hospůdek, Járy Cimrmana a Jaroslava Haška se Švejkem. Populární se staly i knihy Zdeňka Šestáka (*Jak žil Žižkov před sto lety* a *Jak hřešil Žižkov před sto lety*), které dokreslují atmosféru a život Žižkova během 19. a první poloviny 20. století. Žižkovskou svobodnou republiku zmiňuje ve své knize *Psychologický průvodce Prahou* i Petr Bakalář (2006), když odkazuje na situaci svědčící o určité stále trvající svébytnosti Žižkova. Místní radní jako první v Praze začali vyvěšovat tibetské vlajky na den nezávislosti Tibetu, za což si, jak uvádí Bakalář (2006), vysloužili protest čínské ambasády a v novinách se poté objevily palcové titulky Žižkov proti Číně.

Známa je i rivalita Žižkova se sousedními Vinohrady, které bývají považovány spíše za luxusní část Prahy s rezidenční funkcí, kdežto Žižkovu zůstala dělnicko-živnostenská historie s obrazem levných hospod a nebezpečí (Šesták 2005, Augusta 1998). Právě odlišné vnímání lokalit souvisí i s tzv. dobrou adresou. Pod tímto termínem si lze představit místa, která z různých důvodů patří mezi atraktivní lokality. Ovšem velmi důležitý je úhel pohledu, tedy zda se tato lokalita porovnává a hodnotí z hlediska rezidenčního, ekonomického, kulturního, politického a podobně.

V této práci lze považovat za nejpodstatnější pohled na dobrou adresu v kontextu rezidenční atraktivity. Jeden z přehledů představuje firma SKANSKA (2009), která rozlišuje lokality s dobrou adresou podle umístění a typu budovy. Kategorie, které používá, jsou: historická zástavba, vilová zástavba a rodinné domky, lokality v okolí Prahy a nová zástavba. U jednotlivých kategorií jsou vyjmenovány příklady lokalit a výhody a nevýhody tohoto bydlení. Jak uvádí tabulka č. 4, jediná lokalita z Prahy 3, která se objevila v tomto výčtu, je Parukářka, kde momentálně probíhají výrazné přeměny, zejména stavby moderních budov na severním i východním okraji oblasti.

---

<sup>23</sup> Pro porovnání například u Dejvic byla nejčastější konečná metra, Kulaťák, škola, u Karlína povodně, cikáni, divadlo, u Letné fotbal, Stalin, nebo u Starého Města minulost, turisté, orloj.

**Tabulka č. 4: Výhody a nevýhody typů bydlení**

Kategorie	Příklad lokality	Výhody	Nevýhody
Historická zástavba	Malá Strana, Staré Město, Josefov, Vinohrady	prestižní adresa, staré cihlové domy, rozlehlé místnosti s vysokými stropy, dopravní spojení	obtížné parkování, množství turistů
Vilová zástavba a rodinné domky	Ořechovka, Hanspaulka, Hřebenky, Střešovice, Baba, Barrandov	klidné bydlení, parkování, více zeleně, prestižní adresa	slabší síť obchodů a služeb, horší spojení MHD, větší problémy s bytovými zloději
Okolí Prahy	Černošice, Jevany, Úvaly, Říčany	klidné prostředí, menší provoz, více zeleně, kvalitní ovzduší	závislost na hromadné dopravě či autech, větší problémy s bytovými zloději
Nová zástavba	Trója, Parukářka, Strahov, Zvonařka	zcela nové domy, vysoký standard bydlení, stálá ostraha, parkování	vysoká pořizovací cena, drahý provoz za nadstandard

Zdroj: SKANSKA (2009)

## 6 KRIMINALITA NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ

Kriminalita představuje složitý mechanismus, který ovlivňuje řada faktorů a který naopak řadu faktorů ovlivňuje. Mnoho jich bylo zmíněno v kapitole [2.1.2 PŘÍČINY A RIZIKOVÉ FAKTORY](#), zde bude podrobněji rozebírána kriminalita ve studované lokalitě Žižkova a Jarova, zejména v porovnání se zbylými pražskými lokalitami (podkapitola [6.3 KRIMINALITA NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ](#)). Pro srovnání slouží především podklady z Policejního prezidia ČR, vývoj kriminality je porovnáván za místní oddělení policie v Praze. Samotnému porovnání předchází dvě podkapitoly věnující se vývoji a stavu kriminality v Praze a výzkumům v oblasti kriminality a pocitů bezpečí ([6.1 KRIMINALITA PO ROCE 1989 V PRAZE](#) a [6.2 PŘEDCHOZÍ VÝZKUMY V OBLASTI KRIMINALITY V PRAZE](#)).

### 6.1 Kriminalita po roce 1989 v Praze

V rámci této práce bude analyzován a popisován vývoj kriminality v Hl. m. Praze s důrazem na situaci po revolučním roce 1989, který znamenal výrazný předěl nejen v oblasti politické a sociální, ale i na poli kriminality. Od tohoto roku se počet většiny trestných činů výrazně zvýšil. Významný podíl na tomto vývoji mělo vyhlášení amnestie tehdejším prezidentem Václavem Havlem, které znamenalo kromě zrušení trestu smrti také propouštění vězňů. Po jejich propuštění následoval prudký nárůst kriminality, výrazně stoupaly zejména počty loupeží, vloupání nebo vykrádání aut (Exner 2008). Zhruba do tří let se situace zklidnila a nárůst kriminality se podařilo nejen zastavit, ale následovně i snížit, zejména protože se opět povedlo vychytat skutečné „kriminálníky“ (Exner 2008).

Velmi výrazně se porevoluční vývoj projevil v hlavním městě, jako příklad lze uvést vraždy, kterých se před rokem 1989 ročně vyšetřovalo relativně konstantně kolem dvaceti pěti. Byly většinou sexuálního charakteru, nebo měly loupežný motiv, případně se jednalo o domácí neshody končící smrtí, tzv. domácí zabijačky, jak je nazývali kriminalisté (Exner 2008). Po roce 1990 stoupl počet vražd téměř na dvojnásobek, ovšem na druhou stranu se snížil počet znásilnění a sexuálních deliktů (Pecháčková a kol. 1998). Rovněž objasněnost trestných činů byla dříve značně vysoká, u vražd kolem 95 %, u ostatních činů zhruba 70 % (Exner 2008), ale po roce 1990 výrazně poklesla.

Po roce 1990 se v Česku objevily nové typy trestné činnosti, například nájemné vraždy nebo pašeráctví drog, případně trestné činy (dále jen TČ), které byly dříve výjimečné, se začaly objevovat častěji, třeba únos spojený s vydíráním (Pecháčková a kol. 1998, Exner 2008). Svou roli na nárůstu kriminality měl i příchod řady cizinců, ať už Rusů, Ukrajinců, Bulharů, občanů bývalé Jugoslávie nebo Číňanů a Albánců (Exner 2008). V rámci těchto skupin se nejen kupříkladu pašovaly drogy a jiné zboží, ale docházelo i k vraždám.

Hl. m. Praha je na poli kriminality specifická z mnoha důvodů. Je to velkoměsto, kde se koncentrují sociálně patologické jevy, které podporuje mimo jiné anonymita prostředí, slabší vazby mezi obyvateli, vysoká fluktuace obyvatelstva apod. I proto z Analýzy kriminality a typologie pachatelů a obětí (Kancelář ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy 2008) vyplývá, že má Hl. m. Praha mezi kraji nejvyšší trestnou činnost (a to jak v absolutním počtu TČ, tak v přepočtu TČ na počet obyvatel).

V roce 2006 se nejvíce TČ soustředilo do Hl. m. Prahy, kde se z jejich celkového počtu v Česku odehrála zhruba jedna čtvrtina. Jedná se o poměrně stálý trend a podle Marešové (2008, str. 8) je „obdobná situace i v jiných státech, kde ve velkých městech, především hlavních městech, je podstatně vyšší výskyt počtu trestných činů v poměru k počtu tam žijících obyvatel než na ostatním území státu. Proto i významné výkyvy v úrovni kriminality jsou způsobeny zejména situací v těchto velkých či hlavních městech.“

Specifičnost hlavního města dokládají následující výsledky publikované v Analýze kriminality a typologii pachatelů a obětí (Kancelář ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy 2008). Data byla čerpána z policejních statistik a databází Českého statistického úřadu<sup>24</sup>.

V roce 2007 se na území Hl. m. Prahy odehrálo 87 319 TČ, ve Středočeském kraji, který se umístil druhý, 43 956 TČ. Při přepočtu na 10 tisíc obyvatel v Hl. m. Praze došlo ke 734,5 a v druhém Ústeckém kraji ke 421 TČ (viz obrázek č. 13). Významným hlediskem je i porovnání s předcházejícím rokem, kdy byly pouze v Hl. m. Praze a Jihočeském kraji hodnoty vyšší (u Prahy došlo k poklesu o 2,6 % a u Jihočeského kraje o 2,3 %)<sup>25</sup>. Navíc je podstatné, že v Hl. m.

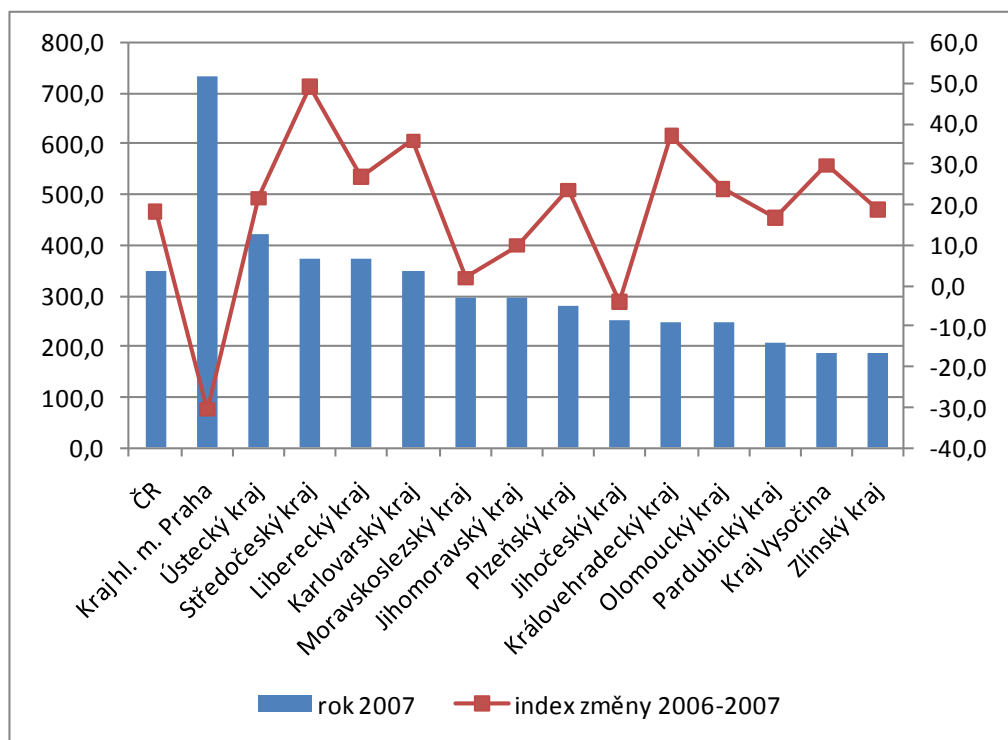
---

<sup>24</sup> U policejních statistik se jedná o ESSK – statistický výkaz č. 2 (PP – OSŘI, stav k 31. 12. 2007), u Českého statistického úřadu o Statistickou ročenku k 31. 12. 2006.

<sup>25</sup> Naopak největší nárůsty v počtech TČ jsou zřejmé u Královéhradeckého kraje, kde ovšem vzestup o 18,9 % vycházel z velmi nízké úrovně kriminality v předchozím roce, dále u Středočeského kraje (o 18,2 %) a kraje Vysočina (o 17,4 %), kde se znovu jednalo o nárůst z velmi nízké úrovně kriminality dříve (Kancelář ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy 2008).

Praze trestná činnost klesá již od roku 1999, pouze s výkyvem v roce 2002, který byl způsoben změnou trestního zákoníku (Karban 2008). Rok 1999 znamenal výrazný zlom v oblasti kriminality, v tomto roce dosáhla většina TČ svých maximálních počtů.

**Obrázek č. 13: Počet trestných činů na 1000 obyvatel v krajích v Česku v roce 2007**

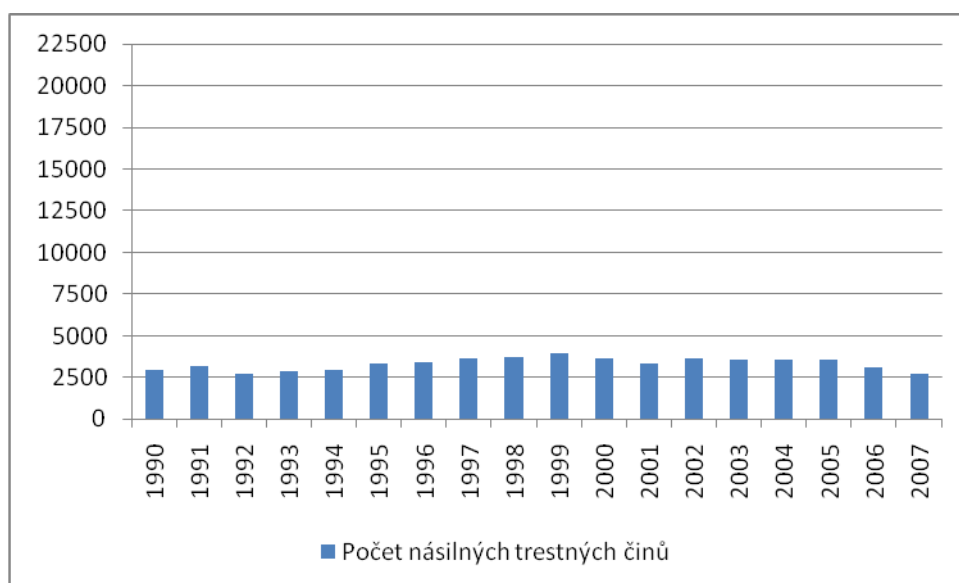


Zdroj: ESK – statistický výkaz č. 2

Při porovnání struktury kriminality s úrovní celého Česka je zřejmé, že v Hl. m. Praze je výrazně vyšší úroveň majetkové kriminality (zejména krádeží prostých) a násilné kriminality (především loupeží).

Násilná kriminalita v letech 1990–2007 na území Hl. m. Prahy, jak dokládá obrázek č. 14, výrazně kolísala, od nejnižšího počtu násilných TČ v roce 1992 postupně rostla až do roku 1999. Po výchylce v roce 2002 se od roku 2005 počet tohoto typu kriminality postupně snížil. V podstatě obdobná situace nastala u TČ loupeže, který v Hl. m. Praze představoval v roce 2007 téměř 43 % násilných TČ.

**Obrázek č. 14: Vývoj násilné kriminality na území Hl. m. Prahy v letech 1990–2007**



Zdroj: ESSK – statistický výkaz č. 2

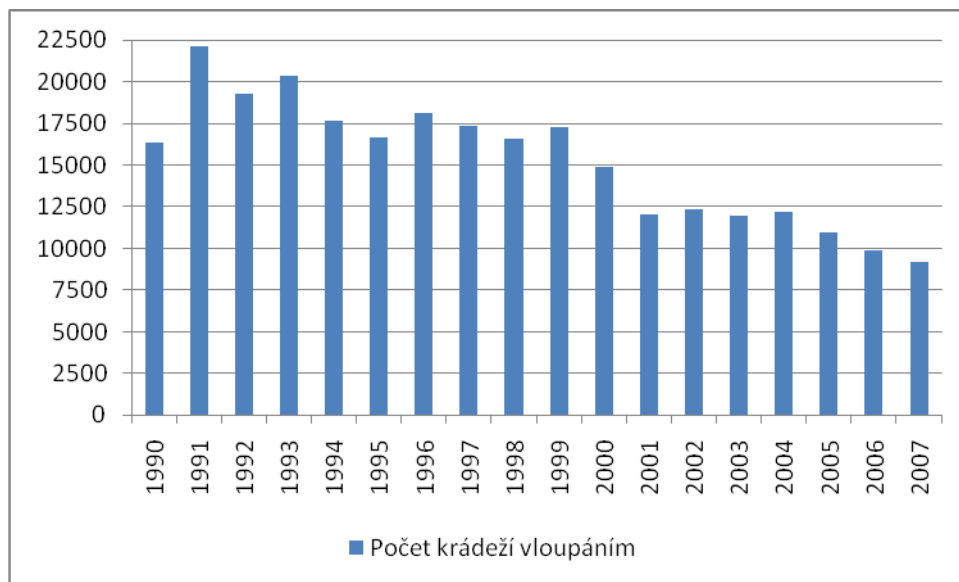
U majetkové kriminality se v Hl. m. Praze průběh příliš nelišil od vývoje násilné kriminality. Od roku 1990, kdy se odehrálo nejméně majetkových TČ (45 803), jejich počet převážně stoupal až do roku 1999, kdy bylo dosaženo jejich nejvyššího počtu (98 420 TČ). Poté nastal pokles a stabilizaci mezi lety 2001–2004 a v posledních letech k dalšímu snížení až na 68 813 majetkových TČ v roce 2007. U krádeží prostých, které tvoří značnou část majetkové kriminality, se vývoj liší pouze v opětovném dosažení vysokých hodnot z roku 1999 v letech 2001–2003.

U krádeží motorových vozidel a věcí z motorových vozidel došlo v Hl. m. Praze k největšímu rozvoji až v roce 2002 (10 500 krádeží motorových vozidel a 30 364 krádeží věcí). Poté se počet obou TČ podařilo snížit až na úroveň situace před rokem 1993. Policie jako důvody udává velké množství lokálních akcí, dopravně bezpečnostních akcí a uzávěr, činnost oddělení hlídkové služby, časté kontroly bazarů a vrakovišť a preventivní akce (Kancelář ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy 2008, str. 15).

Zcela odlišný byl vývoj krádeží vloupáním v Hl. m. Praze (viz obrázek č. 15). V tomto případě situace kulminovala již v roce 1991, a poté s drobnými odchylkami a stabilizacemi množství krádeží klesalo. Výrazná snížení jsou v kraji Hlavního města Prahy patrná mezi lety 1993–1994 a 2000–2001, kdy se počet snížil až na 9 153 TČ. Usuzuje se, že poklesy jsou způsobeny především zlepšováním bezpečnostních opatření, například zakoupení bezpečnostních dveří,

poplachových čidel nebo najmutí bezpečnostní agentury (Kancelář ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy 2008).

**Obrázek č. 15: Vývoj krádeží vloupáním na území Hl. m. Prahy v letech 1990–2007**



Zdroj: ESSK – statistický výkaz č. 2

## 6.2 Předchozí výzkumy v oblasti kriminality v Praze

Na území celého Česka, ale i Prahy proběhlo několik výzkumů, které se zabývaly problematikou vnímání kriminality obyvateli. Společnostmi, které organizovaly tato šetření, jsou Středisko empirických výzkumů (dále jen STEM), Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen CVVM) a International Business and Research Service s. r. o. (dále jen IBRS), která vytváří každoroční speciální šetření pro Policii ČR.

### 6.2.1 Vnímání problémů obyvateli

Z výzkumů STEM, které proběhly na území Česka v roce 2004 a 2006, lze využít výsledky, které dokreslují atmosféru v Praze a upozorňují na problematické oblasti, jak je vnímají respondenti. Příkladem je dotaz na priority v řešení problémů města, kdy by nejvíce respondentů nejdříve řešilo dopravní situaci, ale hned poté kriminalitu/bezpečnost<sup>26</sup> (STEM 2006). V podstatě stejných výsledků bylo dosaženo jak v roce 2004, tak v roce 2006 (pokud

<sup>26</sup> Otázka přesně zněla: „Představte si, že byste byl(a) alespoň na chvíli primátorem Prahy. Co byste řešil(a) nejdříve, jaké by bylo Vaše první rozhodnutí?“ (STEM 2006, str. 21)



zanedbáme odpovědi „neví“ nebo „jiný konkrétní problém“). Pokud měli lidé přiřadit prioritu řešení u vybraných čtyř problémových okruhů, pak nejčastěji byla jako nejnaléhavější, respektive druhá nejnaléhavější (v roce 2004) vybrána „kriminalita a bezpečnost“ (STEM 2006). Zbývající okruhy řešily následující problematiky: stav životního prostředí (výfukové zplodiny, hluk, stav zeleně a péče o parky, čištění ulic, psí výkaly a podobně), sociální problémy (například nezaměstnanost, bezdomovci, pomoc sociálně slabým rodinám, péče o seniory) a problémy spojené s dopravou (průjezdnost města, stav silnic a chodníků, MHD, ochrana chodců) (STEM 2006). Oblast kriminality a bezpečnosti zahrnovala násilí a přepadávání, vykrádání bytů a domů, krádeže automobilů, drobné pouliční krádeže, ale i postoj ke kamerovému systému nebo počtu strážníků Městské policie.

Podrobnější rozbor problémů v oblasti kriminality a bezpečnosti ukázal, že respondenti šetření STEM (2006) považují za nejakutnější problematiku násilí a přepadávání, dále vykrádání bytů a domů, organizovaný zločin, krádeže automobilů nebo šíření drog na základních a středních školách. Pokud porovnáme výsledky v roce 2004 a 2006, je zřejmý posun ve vnímání násilí a přepadávání, který se stal nejaktuálnějším a nejdůležitějším problémem, mírný pokles nastal u vnímání důležitosti vykrádání automobilů, kapsářství a pouličních krádeží a také šíření drog. Naopak nárůst na významnosti zaznamenala bezpečnost míst, kde se pohybují děti, nebo otázka heren a zastaváren. Posledně jmenovaný problém je poměrně akutní právě na Praze 3, která je počtem těchto zařízení vyhlášena.

Detailnější rozbor problematičnosti oblasti kriminality a doprovodných problémů z pohledu obyvatel řešilo šetření prováděné firmou IBRS (2004a, 2004b). Respondenti při rozhodování o závažnosti problémů týkajících se kriminality vybrali ve všech třech letech (1997, 1999 a 2004) drogy a některý z typů kriminality (pouliční kriminalitu či kapsářství).

Výzkum Analýza pocitu bezpečí – hl. m. Praha (IBRS 2004b) se zaměřil i na porovnávání názorů a vnímání různých skupin respondentů, například podle věku, nebo podle místa bydliště. Tato typologie byla využita třeba při zkoumání pohledu na závažnost některých činností, rizikovost skupin nebo ohrožení u různých typů trestné činnosti.

Věk měl v tomto výzkumu (IBRS 2004b) poměrně velký vliv, kupříkladu s rostoucím věkem se zvyšoval i pocit závažnosti problémů, které byly v nabídce. Kromě tohoto rozdíl se lišil přístup lidí v různých věkových kategoriích k některým vybraným problémům, například mladší lidé byli tolerantnější vůči graffiti, žebráctví nebo bezdomovectví, kterého se výrazněji obává nejstarší věková kategorie (70 a více let), stejně jako davového násilí. Obecně

k nejzávažnějším problémům ve všech věkových skupinách patřily drogy, pouliční kriminalita, kriminalita v MHD nebo prostituce.

Výsledky mapující postoje lidí podle místa bydliště samozřejmě nejsou tak lineární jako u věku, nicméně na některé pravidelnosti lze poukázat. První je fakt, že občané Prahy 1, 2, 3, 9 a 10 hodnotí většinu problémů jako méně závažné, než je tomu podle celopražského průměru. U občanů z Prahy 4, 12, 13 a 14 je tomu opačně. Menší rozdíly mezi respondenty z různých městských částí lze vidět u problémů jako pouliční kriminalita nebo pašování a černý trh. Výrazně bojácnější se jeví respondenti z Prahy 13, u kterých jsou odpovědi na úrovni 4 a výše<sup>27</sup>. Respondenti z Prahy 3 hodnotí všechny problémy jako méně závažné, než je tomu podle celopražského průměru. Větší problémy vidí v pouliční kriminalitě, alkoholismu a kriminalitě v MHD, naopak nejmenší problémy v soužití občanů, výherních automatech nebo davovém šílenství.

### 6.2.2 Vnímání pocitu bezpečí v Praze

V Praze proběhlo několik výzkumů, které se zaměřily na zjišťování pocitu bezpečí, organizovala je společnost IBRS na objednávku Policie ČR. Poprvé bylo šetření uskutečněno v roce 1997, dále v roce 1999, 2004 a 2007. Jak uvádí Šindlerová (2008), dané výzkumy jsou srovnatelné jen zčásti, překážky představuje nestejný počet respondentů a jiný způsob jejich výběru, odlišný způsob kladení otázek, ale i různé zařazení sociálně patologických jevů do vybraných otázek v každém výzkumu. Šetření lze i přesto porovnávat, pokud bude brán ohled na výše zmíněné překážky.

Šetření se zaměřila na zjištění názorů lidí na nebezpečnost vybraných skupin obyvatel, na typy trestných činů, ze kterých mají respondenti největší strach, na zkušenosti respondentů jako obětí trestných činů, nebo na návrhy opatření využitelných při prevenci kriminality.

Respondenti často mezi skupinami představujícími nebezpečí uváděli drogové dealery a skupinu nazvanou „nepřízpůsobiví Romové“ (výrazný nárůst vnímaného vlivu této skupiny nastal mezi lety 1999 a 2004, v roce 2007 se snížil, což lze ale považovat za obecnější trend v tomto roce). Výrazná část respondentů se obávala kriminálních recidivistů, výjimku představuje rok 2007, ve kterém respondenti rizikověji vnímali drogově závislé a fašistické i rasistické skupiny než recidivisty (viz tabulka č. 5). K velmi výraznému poklesu vnímání

---

<sup>27</sup> Škála se pohybuje v rozmezí 1 až 5, přičemž 1 znamená „nepovažuji za problém“ a 5 „tento problém považuji za velmi závažný“.

rizikovosti došlo mezi lety 2004 a 2007 u skupin obyvatel pocházejících z cizích zemí (Balkánu, bývalého SSSR a východoasijských států). Tyto skupiny respondenty znepokojovaly méně než kriminalita mládeže, teroristé, bezdomovci nebo žebráci. Při obecném porovnání obav respondentů lze konstatovat, že rok 2004 znamenal výrazné zvýšení znepokojení z mnoha skupin. Vliv stále mohly mít teroristické útoky z 11. září 2001 nebo příchod migrantů. Odpovědi respondentů jsou také závislé na aktuální situaci a vztahům a tlakům ve společnosti, neměla by se opomíjet ani souvislost s počtem nabízených možností, ze kterých mohli respondenti volit. V roce 1997 se jednalo o osm skupin, o dva roky později již o dvojnásobný počet a v roce 2004 o jedenadvacet volitelných skupin.

**Tabulka č. 5: Skupiny obyvatel vyvolávající znepokojení podle respondentů výzkumů v hl. m. Praze v letech 1997, 1999, 2004 a 2007**

Skupiny vyvolávající znepokojení	2007	2004	1999	1997
Nepřizpůsobiví Romové	65	72	50	83
Drogoví dealeri	64	73	64	
Rasistické skupiny	61	66	51	80
Drogově závislí	60	69	53	
Fašistické skupiny	60	63	49	83
Kriminální recidivisté	59	71	66	89
Kriminalita mládeže	58	58		
Teroristé	53	54		
Bezdomovci – občané ČR	52	51	49	49
Bezdomovci - cizinci (běženci)	51	57	58	67
Žebráci	50	46	45	
Skupiny obyvatel z Balkánu	47	62	59	
Skupiny obyvatel ze zemí bývalého SSSR	46	65	63	
Skupiny obyvatel z Blízkého východu	46	63		
Skupiny obyvatel z dálného Východu	45	60		
Skupiny obyvatel ze Středního východu	45	62		
Skupiny obyvatel z Afriky	42	53		
Cizinci s dočasným pobytem v ČR	41	53	53	38
Squateři	36	38	31	
Hnutí punk	36	43	36	
Náboženské sekty	27	46	28	50
Jiné	50		52	

Zdroj: IBRS 2004c

Pozn. 1: Pro 2007 N=1630, pro 2004 a 1999 N=2000, pro 1997 N=1830.

Pozn. 2: Červeně vyznačeny tři nejčastěji uváděné skupiny. Modře označeny skupiny, u kterých došlo k největším poklesům mezi roky 2004 a 2007.

Zajímavé výsledky vycházejí z analýzy podle místa bydliště respondentů v roce 2004. Lidé bydlící na Praze 1, 2 a 3 vykazují nejmenší obavu z daných potenciálně nebezpečných skupin, kdežto respondenti z Prahy 12, 13 a 15 hodnotí většinu skupin jako rizikové. Respondenti z Prahy 3 z tohoto výzkumu vycházejí jako nebojácní, největší znepokojení cítí u skupin nepřizpůsobivých Romů, kriminální mládeže a drogových dealerů. Nejmenší obavy cítí u náboženských sekt, hnutí punku a squatterů.

Z hlediska obav z jednotlivých typů trestné činnosti se zdály nejrizikovější kapesní krádeže, dále bytové krádeže, vykrádání aut nebo ublížení na zdraví. Kapesních a bytových krádeží se v letech 1999 a 2004 obávali lidé ze všech věkových kategorií. Největší obavy takřka ze všech typů trestné činnosti vyjadřovala skupina osob starších 70 let, kromě již zmiňovaných se nejvíce obávala ublížení na zdraví, krádeží ve sklepech, loupeží nebo vražd. Naopak věková skupina 40–49 let se většiny trestných činů obávala podprůměrně, výjimku představovaly trestné činy týkající se aut (IBRS 2004b).

Zajímavou se jeví skutečnost, že ve všech letech se znásilnění (a také sexuální napadení) objevilo na zadních pozicích (společně s rvačkami či výtržnictvím), domácího násilí se respondenti obávali nejméně (IBRS 2004a, 2007). Někteří výzkumníci, například Warr (1984, cit. v Stanko ?, str. 81) nebo Gordon a Riger (1988, cit. tamtéž, str. 81), se domnívají, že ženy mají tendenci vnímat strach z kriminality právě jako strach ze znásilnění (některé práce však tyto výsledky nepotvrzují<sup>28</sup>). Rok 1997 se od následujících let odlišoval, na přednějších pozicích se objevovaly vraždy, loupeže či organizovaný zločin, které se v následujících letech umísťovaly spíše uprostřed stupnice. Znovu se i zde opakuje problém srovnatelnosti a dostupné škály možností k hodnocení, která se postupně zvětšovala (například domácí násilí, terorismus nebo kriminalita mladistvých se objevily až v roce 2004).

Kolem 30 % dotázaných se ve dvou letech před daným výzkumem stalo obětí trestného činu (s lehce vzrůstající tendencí do roku 2004: 31–33–34 %, 1997–1999–2004, v roce 2007 měla zkušenost pouze čtvrtina respondentů). V letech 2004 a 2007 byli respondenti nejčastěji obětí kapesní krádeže a vykradení auta, často byly uváděny i bytové krádeže nebo krádeže ve sklepech (IBRS 2007). V roce 1997 nejvíce respondentů uvedlo, že bylo obětí ublížení na

---

<sup>28</sup> Karban (2008) ve své bakalářské práci zabývající se trestným činem znásilnění na území Prahy dospěl k výsledku, že některé lokality (Smíchov, Žižkov), které byly ženami uváděny jako místa subjektivního strachu ze znásilnění, byly ženami patrně vnímány i v kontextu jiné kriminality, například loupeží, přepadení či kapsářství. K tomuto výsledku dospěl při porovnání míst subjektivního strachu a reálných míst, kde se odehrála znásilnění, jelikož se tato místa prakticky nepřekrývala (Karbon 2008).

zdraví, dále loupežného přepadení nebo znásilnění, až poté uváděli kapesní krádeže, krádeže aut nebo věcí z aut. Předchozí zkušenosti respondentů jako obětí mohly výrazně ovlivnit jejich vnímání a citlivost k těmto prožitým trestným činům, což by vysvětlovalo odlišné vnímání rizikovitosti typů trestných činů v letech 1999 a 2004 oproti roku 1997.

### 6.3 Kriminalita na Žižkově a Jarově

Z pohledu kriminality bylo klíčovým obdobím pro Žižkov a jeho okolí 19. století, kdy získal nálepku nebezpečné lokality. Tehdy době se na jeho území odehrála řada kriminálních případů, od krádeží a loupeží přes podvody až po vraždy. V této souvislosti nelze neupozornit na populárně naučnou knížku *Jak hřešil Žižkov před 100 lety*, kterou napsal Zdeněk Šesták (2006). Velmi dobře popisuje atmosféru tehdejší Prahy s důrazem na kriminalitu na Žižkově. Ačkoliv 19. století je dávno minulostí, pro řadu lidí Žižkov stále symbolizuje nebezpečí. Tato podkapitola se zaměřuje na porovnání kriminality v této lokalitě s dalšími oblastmi v Praze a snaží se zjistit, jestli představu o nebezpečnosti Žižkova v současné době dokládají také statistické údaje.

Hlavní město Praha je pro účely policie rozčleněno na čtyři obvodní ředitelství, které se skládají z celkem 51 místních oddělení policie (dále jen MOP). MOP Žižkov i MOP Jarov spadají pod Obvodní ředitelství Praha III, které zahrnuje SV část Prahy a náleží k němu celkem čtrnáct MOP (například Karlín, Kobylisy, Libeň, Bohnice, Ďáblice, Čakovice, Letňany). Výhodou při porovnání je, že MOP Žižkov a MOP Jarov se přesně kryjí s Městskou částí Praha 3, což usnadňuje například přepočty v relativním vyjádření.

Kancelář ředitele Policie ČR – správa hl. m. Prahy (2008) porovnávala ve svých statistikách takzvaný index nápadu u jednotlivých MOP. Tento index je počítán jako počet trestných činů na jednoho policistu v příslušném MOP. V roce 2007 byl nejvyšší index u trestných činů jako celku v MOP Smíchov, Krakovská, Vršovice, Lhotka a Podolí. MOP Žižkov byl třináctý a MOP Jarov dvacátý sedmý z celkového počtu 51 MOP. Obecně nižších indexů dosahovaly zejména lokality v severních částech Prahy, vyšších na jihozápadě a jihu. Při přepočtu na jednoho obyvatele se situace poměrně výrazně mění a nejvyšší indexy mají centrálně položené lokality (zejména Praha 1) a oblast Troje a Zličína. Na ně navazují MOP patřící do vnitřního města, konkrétně Libeň, Vysočany, Vršovice, Nusle, Vinohrady, Pankrác, Podolí, Spořilov. Mezi MOP s nejnižším indexem patří Vokovice, Řepy, Bohnice, Ďáblice, Újezd nad Lesy, Horní

Měcholupy, Barrandov, Modřany a Jižní Město I. Žižkov a Jarov patří mezi MOP s průměrnou hodnotou tohoto indexu.

Ze statistických výkazů Policejního prezidia ČR vyplývá, že MOP Žižkov a Jarov patří mezi oblasti s vyšším výskytem některých druhů trestných činů, ale v zásadě lze konstatovat, že nepatří mezi ty nejrizikovější. Výsledky se liší, když se porovnávají trestné činy v absolutním vyjádření a přepočtené na exponovanou populaci. Například rozdíly mezi MOP Jarov a MOP Žižkov do jisté míry vytváří jejich odlišná velikost a počet obyvatel. V MOP Žižkov, který je rozlohou téměř poloviční oproti MOP Jarov, žije o třetinu více obyvatel. V oblasti MOP Žižkov se tedy sice odehrává více trestných činů, ale u některých druhů trestných činů po přepočtení na obyvatele náleží MOP Jarov k oblastem s vyšší intenzitou kriminality.

Na každý MOP v Praze připadlo v roce 2006 v průměru (za celou Prahu) 60 násilných trestných činů. Většina MOP s vyšším výskytem tohoto druhu trestných činů spadá do oblasti vnitřního města nebo centrální části Prahy. Obdobně tomu je i při přepočtu na 10 000 obyvatel, kromě některých nádražních oblastí patří mezi nejrizikovější oblasti MOP Krakovská, Bartolomějská a Benediktská, které všechny spadají pod MČ Praha 1 (viz tabulka č. 6), ve které je 10 MOP s nejvyšším počtem násilných trestných činů na obyvatele).

**Tabulka č. 6: Deset MOP s nejvyšším počtem násilných trestných činů na 10 000 obyvatel v roce 2007 v Praze, porovnání s rokem 2006 a s MOP Žižkov a Jarov**

Místní policejní oddělení (MOP)	2007		2006		Index změny 2007/2006
	Násilné TČ	Počet násilných TČ na 10 000 obyvatel	Násilné TČ	Počet násilných TČ na 10 000 obyvatel	
Krakovská	175	234,96	157	210,79	+11,46
Bartolomějská	65	63,76	82	80,43	-20,73
Benediktská	67	58,69	59	51,69	+13,56
Malá Strana	36	58,48	31	50,36	+16,13
Karlín	52	52,24	68	68,31	-23,53
Smíchov	119	45,87	158	60,91	-24,68
Zličín	20	43,40	16	34,72	+25,00
Letná	108	39,89	83	30,65	+30,12
Holešovice	57	39,01	34	23,27	+67,65
Libeň	68	35,48	64	33,39	+6,25
Žižkov	91	21,63	124	29,47	-26,61
Jarov	62	19,30	77	24,38	-19,48

Zdroj: Policejní prezidium, statistický výkaz č. 1

Pozn. 1: MOP s méně než 1000 obyvateli nebyly zařazeny.

Pozn. 2: Počet trestných činů se vztahuje k počtu obyvatelstva v roce 2006.

Zatímco MOP Jarov patří i po přepočtu násilných trestných činů na 10 000 obyvatel spíše mezi oblasti s vyšší kriminalitou, u MOP Žižkov je opačná situace. Úmyslné ublížení na zdraví spadá pod násilnou kriminalitu, MOP Žižkov společně s MOP Krakovská, Kyje, Nusle nebo Jižní Město jsou oblastmi s nejvyšším výskytem tohoto trestného na 10 000 obyvatel.

V MOP Žižkov je nejvyšší počet mravnostních trestných činů v Praze, až s odstupem ho následuje MOP Jarov, Ďáblice, Smíchov a Kyje. Důvodem vysokého počtu tohoto druhu trestného činu v roce 2006 je zejména častý případ odhaleného kuplířství (60 % z celé Prahy), o rok později se zde odehrálo i několik případů znásilnění (v roce 2007 tři, což se ovšem dá považovat spíše za průměr v Praze, např. v MOP Kyje došlo k 8 znásilněním).

MOP Žižkov i Jarov se u většiny druhů trestné činnosti řadí mezi MOP, které nemají výrazně dobré ani výrazně špatné výsledky. Příkladem mohou být krádeže vloupáním. Zatímco v MOP Jarov i Žižkov připadá zhruba 83 těchto trestných činů na 10 000 obyvatel, tak v MOP Krakovská necelých 227 a v MOP Bohnice zhruba 27 krádeží vloupáním na 10 000 obyvatel. U krádeží prostých je situace obdobná, pouze u krádeží věcí z motorových vozidel se MOP Žižkov pohybuje mezi MOP s vyššími počty trestných činů v přepočtu na obyvatele (viz tabulka č. 7) a u krádeží motorových vozidel se objevuje v desítce nejzatíženějších MOP. U majetkových trestných činů patří MOP Žižkov dokonce mezi MOP s nejmenšími problémy s tímto trestným činem.

**Tabulka č. 7: Deset MOP v Praze s nejvyšším počtem krádeže věcí z motorových vozidel v roce 2007, porovnání s rokem 2006 a s MOP Žižkov a Jarov**

Místní oddělení policie (MOP)	2007		2006		Index změny 2007/2006
	Počet krádeží věcí z aut	Počet krádeží věcí z aut na 10 000 obyvatel	Počet krádeží věcí z aut	Počet krádeží věcí z aut na 10 000 obyvatel	
Karlín	396	397,83	271	272,25	+46,13
Pankrác	771	310,10	634	255,00	121,61
Vysočany	557	303,94	446	243,37	+24,89
Zličín	134	290,80	153	332,03	-12,42
Vinohrady	787	290,00	804	296,26	-2,11
Vršovice	1214	279,00	1207	277,39	+0,58
Podolí	862	273,75	841	267,08	+2,50
Libeň	517	269,73	559	291,65	-7,51
Nové Město	606	260,93	675	290,64	-10,22
Spořilov	712	258,21	768	278,52	-7,29
Žižkov	963	228,90	983	233,65	-2,03
Jarov	519	164,32	424	134,25	+22,41

Zdroj: Policejní prezidium, statistický výkaz č. 1

Pozn. 1: Počet trestných činů se vztahuje k počtu obyvatelstva v roce 2006.

Ze zbývající kriminality lze zmínit problémy s opilstvím, které jsou ale větší v MOP Jarov, ač by se vzhledem k vysokému počtu hospod, barů a nonstopů dalo očekávat, že v MOP Jarov bude problém frekventovanější. U trestného činu zanedbání výživy byl MOP Žižkov čtvrtý po MOP Karlín, Smíchov a Libeň, připadalo v něm 16,6 případu na 10 000 obyvatel. Tento trestný čin považuje například Čermák (2008, str. 6) za „zajímavý ukazatel sociální problémovosti obyvatel“. Z hospodářské trestné činnosti se MOP Žižkov z průměru dostává pouze v oblasti úvěrových podvodů, kdy je čtvrtým nejzatíženějším a přidá v něm necelých 58 podvodů na 10 tisíc obyvatel.

Na základě výsledků policejních statistik lze konstatovat, že kromě některých druhů krádeží (např. motorových vozidel) a některých násilných trestných činů MOP Žižkov a ani MOP Jarov nepatří k nejrizikovějším oblastem. Za daleko nebezpečnější lze považovat centrum, zejména Prahu 1, kde vzhledem k různým okolnostem (např. koncentrace služeb, obchodů, turistů, dopravy apod.) dochází k mnoha více přestupkům v oblasti krádeží, násilných, hospodářských a majetkových trestných činů. Například v roce 2006 se v první desítce MOP s nejvyšším počtem trestných činů přepočtených na 10 000 obyvatel v majetkové i hospodářské kriminalitě, krádeží prostých i vloupáním vždy objevily MOP z Prahy 1: Krakovská, Bartolomějská, Benediktská a Malá Strana.

Porovnání počtu trestných činů, které se odehrály ve studované lokalitě v letech 1996, 2006 a 2007 je v tabulce č. 8.

**Tabulka č. 8: Počet trestných činů v MOP Jarov a Žižkov v letech 1996 a 2006**

Typ trestných činů	MOP Jarov				MOP Žižkov			
	1996	2005	2006	2007	1996	2005	2006	2007
Násilné činy	72	90	77	62	161	156	124	91
Mravnostní činy	7	3	13	1	23	18	23	9
Majetkové činy	1673	1343	1374	1495	3134	2510	2456	2314
z toho krádeže vloupáním	419	255	268	263	851	389	359	350
z toho krádeže prosté	1039	969	977	2314	1942	1 998	2014	1855
Ostatní kriminální činy	25	130	89	89	71	157	157	115
Zbývající kriminalita	79	46	78	101	177	93	165	199
Hospodářské činy	64	145	108	138	210	432	486	197
Vojenské trestní činy	7	0	0	0	13	0	1	0
Činy proti ústavnímu zřízení	0	0	0	0	0	0	1	0
CELKOVÁ KRIMINALITA	1927	1 757	1739	1886	3789	3 366	3413	2925

Zdroj: Policejní prezidium ČR



Podle Kanceláře ředitele Policie ČR – správy hl. m. Prahy (2008) patří mezi nevýhody MOP Žižkova velká hustota obyvatelstva a nepřehledná místa s úzkými uličkami staré zástavby. Ulice Husitská a Koněvova jsou popisovány jako místa se zvýšeným nápořem kapesních krádeží v autobusech MHD, na celém území je pak poukazováno na velkou koncentraci nonstop, heren a barů a k tomu se vztahující přítomnost opilců a narkomanů. U MOP Jarov představuje největší zátěž vloupání do motorových vozidel, a to zejména v ulicích Koněvova, Na Balkáně, Pod Lipami a Habrová.

## 7 VNÍMÁNÍ STRACHU NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ

V této kapitole jsou nejdříve rozebrány výsledky rozhovorů vedených se zástupci Městské policie i Policie ČR, které konkretizují jednotlivé problémy související s lokalitami Žižkov a Jarov a kriminalitou (podkapitola [7.1 PROBLÉMY NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ Z POHLEDU ZÁSTUPCŮ MĚSTSKÉ POLICIE A POLICIE ČR](#)). V podkapitolách [7.2 ŽIŽKOV A JAROV Z POHLEDU REZIDENTŮ](#) a [7.3 VNÍMÁNÍ BEZPEČNOSTNÍCH OPATŘENÍ NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ](#) jsou rozebírány výsledky dotazníkového šetření, konkrétně otázek orientovaných na vnímání nebezpečnosti Prahy 3 a práce Městské policie. Následující podkapitola [7.4 NEBEZPEČNÁ MÍSTA NA ŽIŽKOVĚ A JAROVĚ](#) je zaměřená na analýzu dotazníkového šetření propojenou s výsledky rozhovorů se strážníky Městské policie. Pro zjednodušení prezentace výsledků bylo využito okrsků používaných Městskou policií, u každého okrsku je kombinován rozhovor s příslušným strážníkem a vnímání dané oblasti respondenty dotazníkového šetření.

### 7.1 Problémy na Žižkově a Jarově z pohledu zástupců Městské policie a Policie ČR

Podstatné výsledky, mimo jiné v rovině vytvářející obecnější povědomí o situaci v oblasti kriminality, přinesly rozhovory se zástupci Městské policie Prahy 3 i Policie ČR. Rozhovory proběhly s ředitelem oblastního ředitelství Prahy 3 ing. Dušanem Machoněm a s nadporučíkem Petrem Toušem z Policie ČR.

Podle údajů Městské policie Prahy 3 došlo na území Prahy 3 za rok 2007 k 32 trestným činům, přičemž 35 pachatelů bylo přistižených přímo při činu. Ovšem řada trestných činů byla buď rovnou posuzována Policií ČR, nebo jí byla předána, případně se jednalo o přestupky či napomenutí, proto tato čísla nejsou tak vysoká. Nejčastěji se trestné činy týkaly krádeží, vykrádání vozidel nebo rušení nočního klidu.

Podle ředitele Machoně dochází na celém území Prahy 3 takřka rovnoměrně ke krádežím vozidel, vloupání nebo porušování veřejného pořádku, ale nelze říci, že by někde byla vyšší koncentrace těchto činů („herny jsou všude“ [Machoně 10. 4. 2008]). Častými pachateli vloupání do aut bývají zloději – narkomani, kterým napomáhá i velká koncentrace bazarů a zastaváren, kterých bylo před několika lety na Praze 3 celkem 53. Na obdobný problém narážel i nadporučík Touš, který zdůraznil problém, že ukradené věci lze hned zpeněžit v blízkých bazarech a zastavárnách, jež jsou sice kontrolovány živnostenským odborem nebo

kriminální policií, ale pouze nárazově, nesystematicky. Dodal zároveň, že problematika zastaváren, ale také heren, drog a hospod je celopražský problém.

Nadporučík Touš komentoval i růst relativně nového problému, a to úvěrových podvodů spojených se zneužitím nalezených či ukradených dokladů. Podle něj také velkou roli při násilných trestných činech hraje osoba oběti, její chování, reakce, ale i oblečení. Navíc k těmto činům dochází na náhodných místech, v parcích, na odlehlejších místech či v prázdných ulicích. Pachatelé také využívají opilosti svých obětí, což je spojeno s jiným závažným problémem – počtem barů, hospod, heren a nonstopů. Jenom počet hospod se podle posledních údajů pohybuje v řádu stovek (Machoň 2008).

Za další výrazný problém považují oba zástupci přítomnost bezdomovců či tuláků, narkomanů a také početné komunity Romů. Ačkoliv ve Sčítání lidí, domů a bytů 2001 se k romské národnosti přihlásilo pouze 15 lidí (SLDB 2001), je reálná situace dosti odlišná. S komunitou Romů je podle ředitele spojen problém s drogami, který, jak se vyjadřoval, „byl, je a bude“ (Machoň 10. 4. 2008). Jako příklad možného řešení problémů s Romy uvedl ředitel Machoň situaci v ulici Roháčova č. p. 107. Tento dům byl v dezolátním stavu, „vybydlený“, pod vládou klanů, ovšem poté, co byli vystěhováni neplatiči, byl dům zrekonstruován a v současnosti tam mimo jiné bydlí i strážníci. Tato metoda „vrazení klínu mezi“ (Machoň 10. 4. 2008) se podle ředitele osvědčila a situace se na místě zlepšila. Nutno ovšem podotknout, že například podle Novotné (2008) se sice situace v Roháčově č. p. 107 zlepšila, ale někteří vystěhovaní neplatiči se odstěhovali do ulice Víta Nejedlého a problém se tak spíše přesunul jinde. Nadporučík Touš se zmiňoval spíše o různých jiných národnostních menšinách, které se poměrně často vyskytují v oblasti Žižkova či Jarova, a s nimiž je spojen i problém kapesních krádeží. Patří mezi ně mimo jiné Ukrajinci, Rumuni nebo Bulhaři.

Mezi pachateli se objevují také mladiství, kteří se účastní například vloupání do vozidel, distribuce drog či drobných krádeží v obchodech. Podle nadporučíka Touše se však situace zlepšuje, což může mít několik příčin: buď se zlepšilo zabezpečení obchodů, nebo nejsou zloději odhaleni.

Nelze opomenout, že jen v první čtvrtině roku 2008 došlo hned ke čtyřem útokům na veřejného činitele, dva z nich skončily zraněním strážníků. Dochází i k pracovním úrazům strážníků, například nezastavení vozidla a sražení strážníka (zhruba před čtyřmi lety se strážník po neuposlechnutí výzvy k zastavení snažil zastavit auto s pohrůzkou použití služební zbraně, řidič na něj najel a vezl ho na kapotě auta). Podle ředitele Machoně i nadporučíka

Touše postupně narůstá agresivita a klesá respekt k zákonu, což oba považují za všeobecnější jev.

Ředitel Dušan Machoň poskytl seznam „nebezpečných míst“, který byl původně zpracován pro novináře z deníku Právo. Za riziková místa na Praze 3 jsou podle tohoto seznamu považována například: Žižkovo náměstí (závadová mládež, nedodržování veřejného pořádku), Tachovské náměstí a Karlínský tunel (výskyt narkomanů a závadových osob<sup>29</sup>), park Parukářka (nedodržování veřejného pořádku, výskyt závadových osob) nebo zahrádkářská kolonie Balkán (trestná činnost, výskyt bezdomovců a narkomanů). Příloha č. 3 obsahuje kopii seznamu od ředitele Machoně.

Obecně lze říci, že nejčastějším důvodem nebezpečnosti těchto míst byl výskyt bezdomovců nebo narkomanů (či obecně závadových osob), narušování veřejného pořádku či rozsáhlejší trestná činnost (krádeže, loupeže, vloupání). Nicméně je nezbytné upozornit, že tato místa byla vybrána jako ta, kde se mohou občané cítit nebezpečně, což může vycházet třeba jen z toho, že se tam před lety stala vražda, že se tam potuloval bezdomovec a podobně. Tudiž v místech, která podle Městské policie lidé mohou vnímat jako nebezpečná, mohlo kdysi docházet k trestným činům, ale v současné době již nedochází, případně dochází, přesto už zde není nebezpečno.

Výraznou pomoc představuje podle ředitele Městské policie Praha 3 Machoně kamerový systém, který v současnosti monitoruje 20 míst na Praze 3. Kamery byly nainstalovány například na Floře nebo na Havlíčkově náměstí, kde se soustřeďovali čichači toluenu a také se tam shlukovali Romové, kteří narušovali veřejný pořádek. Po zavedení kamer se na těchto místech situace zklidnila a nedochází tam k tolika přestupkům. Jak ovšem sám ředitel dodal, je otázkou, zda kamery takto prospívají obecně, nebo jen dochází k přesunu kriminálního chování jinde. Nicméně i přesto jsou považovány za výrazný preventivní prostředek a šetří síly a podporují operativnost: pokud se na monitorovaných místech něco děje, je tam okamžitě vyslána hlídka. (Příkladem mohou být hlídky vysílané na Náměstí Jiřího z Poděbrad, kde se v létě shlukují bezdomovci a obtěžují okolí.)

Počet strážníků se postupně zvyšuje, což ředitel Machoň vítá a podporuje. Za základ jejich práce považuje pěší hlídky, důležitou součástí jsou již zmiňované kamery, které mohou

---

<sup>29</sup> Tímto termínem Městská policie označuje například bezdomovce, narkomany nebo tuláky.

usnadnit odhalování a dokazování (např. případ, kdy pachatel narazil do vozu a utekl, ale bylo možné ho podle záznamů kamer identifikovat).

## 7.2 Žižkov a Jarov z pohledu rezidentů

Hlavním cílem prováděného dotazníkové šetření bylo zjistit, zda se rezidenti Žižkova a Jarova cítí bezpečně. Na to dále navazovaly otázky, zda vnímají svou čtvrť v rámci Prahy jako nebezpečnou a zda jim přijde specifická v oblasti kriminality. V rámci analýzy byly zkoumány možné vysvětlující proměnné zdůvodňující výsledky. Vliv může mít například věk, pohlaví či pocit doma ve čtvrti, který může ovlivnit vztah respondentů k dané lokalitě. V případě, že se respondent necítí ve své čtvrti doma, zde lze mimo jiné hledat vztah s pocitem nebezpečí, může zaujímat negativnější postoj k otázkám.

Z analýzy výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že většina respondentů se cítí v místě svého bydliště bezpečně. Výrazně se ale liší pocit ve dne a v noci. Zatímco ve dne se cítí bezpečně či spíše bezpečně 88,4 % respondentů, v noci pouze 54,8 %. Rozdíly jsou zřejmé i mezi muži a ženami. Ve dne se necítí zcela bezpečně 11,5 % žen a 3,4 % mužů, u pocitů v noci podíly respondentů narostly na 47,1 % u žen a 13,6 % u mužů (viz tabulka č. 9).

**Tabulka č. 9: Pocit bezpečí respondentů v místě bydliště ve dne a v noci**

Pocit bezpečí v místě bydliště	VE DNE						V NOCI					
	Muži		Ženy		Celkem		Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Ano	35	59,3	38	43,7	73	50,0	17	28,8	8	9,2	25	17,1
Spíše ano	21	35,6	35	40,2	56	38,4	28	47,4	27	31,0	55	37,7
Spíše ne	2	3,4	9	10,3	11	7,5	7	11,9	32	36,8	39	26,7
Ne	0	0,0	1	1,2	1	0,7	1	1,7	9	10,3	10	6,9
Nevím	1	1,7	4	4,6	5	3,4	6	10,2	11	12,7	17	11,6
Celkem	59	100,0	87	100,0	146	100,0	59	100,0	87	100,0	146	100,0

Zdroj: Dotazníkové šetření

Svou roli hraje také věk respondentů (viz tabulka č. 10). Většina těch, kteří se necítí bezpečně ve dne, je starších 55 let (a zároveň zde žije přes 20 let). U žen je nejméně bojácná v noci věková skupina 40–54 let, u mužů věkové skupiny 40–54 let a 70+ (ovšem je to dáno obecně nízkou četností mužů, kteří se bojí). Naopak nejvíce se necítí bezpečně ženy ve věku 25–39 let a 55–69 let (bojí se jich kolem 60 % z daných věkových skupin) a muži 55–69 let staří, kterých se bojí téměř srovnatelně jako nejméně bojácné skupiny u žen. Z toho vyplývá,

že zcela nejmladší a zcela nejstarší věkové skupiny nepatří mezi ty, u nichž je pocit strachu nejsilnější.

**Tabulka č. 10: Věková struktura respondentů necítících se zcela bezpečně v noci**

Věková skupina	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v % *	abs.	v % *	abs.	v % *
15-24 let	1	12,5	4	28,5	5	28,0
25-39 let	3	15,0	15	60,0	18	40,0
40-54 let	0	0,0	5	27,5	5	16,0
55-69 let	4	33,0	11	58,0	15	48,0
70+ let	0	0,0	6	40,0	6	28,5
Celkem	8		41		49	

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* Vztaheno k počtu respondentů v dané věkové skupině a pohlaví.

Vliv pocitu doma (domova) na pocit bezpečí není velký, protože ve své čtvrti se cítí doma 87,7 % respondentů (viz tabulka č. 11). Ti, kteří se tak ve svém bydlišti necítí, povětšinou bydlí na Žižkově či Jarově pouze krátce, stěžují si zejména na hlučnost, nebezpečnost, špínu a přítomnost podivných individuů. Pouze čtvrtina z žen, které se necítí v místě bydliště bezpečně, zároveň svou čtvrť nepovažují za svůj domov, ale všichni muži necítící se zcela bezpečně považují svou čtvrť za svůj domov.

**Tabulka č. 11: Vnímání čtvrti jako domova z pohledu respondentů**

Pocit doma ve své čtvrti	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Ano	37	62,7	51	58,6	88	60,3
Spíše ano	16	27,1	24	27,6	40	27,4
Spíše ne	4	6,8	7	8,1	11	7,5
Ne	0	0,0	2	2,3	2	1,4
Nevím	2	3,4	3	3,4	5	3,4
Celkem	59	100,0	87	100,0	146	100,0

Zdroj: Dotazníkové šetření

Respondenti dále hodnotili svou čtvrť z pohledu bezpečnosti v rámci Prahy. Ukázalo se, že 65,1 % respondentů považuje svou čtvrť za bezpečnou či spíše bezpečnou (viz tabulka č. 12). Pouhých 0,7 % ji považuje za zcela nebezpečnou. Nezanedbatelná je ale část respondentů, kteří si nebyli jisti či neodhadovali bezpečnost (12,3 %). Z výsledků rovněž vyplynul rozdíl

mezi respondenty pocházejícími ze Žižkova a z Jarova. Rezidenti ze Žižkova považovali svou čtvrt za nebezpečnou či spíše nebezpečnou častěji než rezidenti z Jarova.

**Tabulka č. 12: Bezpečnost čtvrti v rámci Prahy z pohledu rezidentů**

Vnímání bezpečnosti čtvrti	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Bezpečná	11	18,7	5	5,7	16	11,0
Spíše bezpečná	31	52,5	48	55,2	79	54,1
Spíše nebezpečná	12	20,3	20	23,0	32	21,9
Nebezpečná	0	0,0	1	1,2	1	0,7
Nevím	5	8,5	13	14,9	18	12,3
Celkem	59	100,0	87	100,0	146	100,0

Zdroj: Dotazníkové šetření

Rozdíly byly patrné jak mezi ženami a muži, kteří výrazně častěji vnímali v rámci Prahy svou čtvrt jako bezpečnou, tak mezi jednotlivými věkovými skupinami. Je zřejmé, že s rostoucím věkem se snižuje tendence považovat čtvrt za nebezpečnou (viz tabulka č. 13). Tato tendence je až na malou odchylku zřejmá u žen, ve věkové skupině 15–24 let jich 50 % považuje svou čtvrt za nebezpečnou či spíše nebezpečnou oproti 6,7 % žen v nejstarší věkové skupině. Mezi muži jednotlivých věkových skupin nejsou tak výrazné rozdíly ve vnímání nebezpečnosti čtvrti jako u žen. Lze pouze konstatovat, že se zvyšujícím se věkem respondenta se mírně zvyšuje podíl mužů vnímajících svou čtvrt spíše nebezpečně. Důvodem těchto rozdílů může být, že ženy ve věku 15–24 let se mohou cítit slabší a tudíž zranitelnější, mohou se více obávat napadení či například znásilnění, u žen ve věku 25–39 let se může přidat strach o děti. Ženy nejstarších věkových skupin se možná cítí bezpečněji, protože buď podle jejich názoru nepředstavují tak atraktivní cíl potenciálního trestného činu, případně se v noci nepohybují tolik venku, a proto se cítí bezpečně.

**Tabulka č. 13: Věková struktura respondentů vnímajících svou čtvrt jako nebezpečnou či spíše nebezpečnou**

Věková skupina	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v % *	abs.	v % *	abs.	v % *
15-24 let	1	12,5	5	50,0	6	33,3
25-39 let	6	13,3	6	24,0	12	26,7
40-54 let	2	15,4	5	27,8	7	22,6
55-69 let	2	16,7	4	21,1	6	19,4
70+ let	1	16,6	1	6,7	2	9,5
Celkem	12		21		33	

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* Vztaheno k počtu respondentů v dané věkové skupině.

Většina respondentů (48 %) se nedomnívá, že by jejich čtvrť byla specifická či odlišná v oblasti kriminality od ostatních částí Prahy, ovšem téměř 20 % si není jistých (viz tabulka č. 14).

**Tabulka č. 14: Vnímání odlišnosti čtvrti v oblasti kriminality**

Specifičnost čtvrť	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Ano	3	5,1	8	9,2	11	7,5
Spíše ano	13	22,0	24	27,6	37	25,3
Spíše ne	29	49,1	20	23,0	49	33,6
Ne	6	10,2	15	17,2	21	14,4
Nevím	8	13,6	20	23,0	28	19,2
Celkem	59	100,0	87	100,0	146	100,0

Zdroj: Dotazníkové šetření

Ti, kteří si myslí, že jejich čtvrť je specifická, nejčastěji uváděli následující příklady: přítomnost většího množství Romů, nepřehlednost prostředí a nepořádek, krádeže, větší koncentrace hospod, heren, zastaváren a podobných zařízení nebo více bezdomovců než v jiných oblastech (podrobně viz tabulka č. 15). Tyto příklady se téměř shodují s názory některých zástupců MP, například ing. Machoň uvedl jako specifika vyšší koncentraci barů, heren a hospod, romskou komunitu a množství narkomanů a bezdomovců (a s nimi spojené krádeže).

**Tabulka č. 15: Specifičnost čtvrti z pohledu jejích obyvatel**

Specifické rysy	Počet *
Romové	17
Krádeže, zloději	13
Bezdomovci	10
Hospody, herny, nonstopy	8
Nepřehledná, zanedbaná místa	9
Cizinci (menšiny)	9
Narkomani	3
Policejní zásahy	2
Klidnější místo	2
Vykrádání aut	2
Jiné	3

Zdroj: Dotazníkové šetření

\*počet respondentů, kteří zmínili daný rys

Pozn.: Celkový počet respondentů, kteří zodpověděli otázku = 64.



Z analýzy dotazníku rovněž vyplynulo, že 50 % mužů a 47 % žen má přímou či zprostředkovanou špatnou zkušenost z míst, která uvedli jako nebezpečná. Respondenti nejčastěji zmiňovali, že byli oni sami či někdo z jejich blízkých přepadeni, a to nejen v noci, ale i za bílého dne. Mezi další problémy, se kterými se respondenti setkali, patřily krádeže, obtěžování různými skupinami obyvatel (Romy a cizinci, devianty, narkomany, žebráky či bezdomovci) a vykrádání. Velmi často byli jako pachatelé zmiňováni Romové, nejen u zmiňovaného obtěžování, ale také u přepadení či napadení nebo v souvislosti s krádežemi. Tabulka č. 16 ukazuje nejčastější zmiňované problémy a osoby, se kterými se respondenti či jejich blízcí dostali do kontaktu. Tyto výsledky lze porovnat s analýzou IBRS (2004a), kde se mimo jiné zkoumalo, které skupiny jsou vnímány jako rizikové (viz podkapitola [6.2.2 VNÍMÁNÍ POCITU BEZPEČÍ V PRAZE](#)). Za nejzávažnější byly hodnoceny následující skupiny: drogoví dealeri, kriminální recidivisté, nepřizpůsobiví Romové a drogově závislí.

**Tabulka č. 16: Zkušenosti respondentů z jimi označených nebezpečných míst**

Druh špatné zkušenosti	Počet*
Přepadení, napadení	26
Krádež	17
Obtěžování Romy, cizinci	13
Obtěžování devianty	9
Vykradení auta	8
Vykradení bytu	4
Krádež auta	4
Obtěžování narkomany	4
Podvodníci	2
Napadení psem	2
Jiné	7

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* počet respondentů, kteří zmínili danou zkušenost

Pozn.: Celkový počet respondentů, kteří zodpověděli otázku = 69.

Zajímavý výsledek vzešel z porovnání věkové skupiny 15–24 let, 60 % žen, ale pouze 20 % mužů tohoto věku uvedlo, že mají špatnou zkušenost z daných míst. Situace se obrátila až u věkových skupin nad 40 let, kde převažují špatné zkušenosti u mužů, nejzatíženější je věková skupina 40–54 let.

### 7.3 Vnímání bezpečnostních opatření na Žižkově a Jarově

Názory na zlepšení v oblasti bezpečnosti se v posledních letech se liší nejen mezi muži a ženami, ale také mezi věkovými skupinami. Ženy jsou obecně kritičtější, jen necelých 20 % si myslí, že se bezpečnost zlepšila či spíše zlepšila, u mužů je to přes 36 %. Příznivěji také vidí situaci v bezpečnosti respondenti starší 55 let, zejména nejstarší věková skupina (viz tabulka č. 17). Výrazný rozdíl je mezi muži a ženami ve věkové skupině 25–39 let. Zatímco 40 % mužů v tomto věku si myslí, že se bezpečnost zlepšila, stejný názor sdílí pouze 8 % žen. Tento výsledek může ovlivňovat fakt, že většina žen z této věkové skupiny má děti, které lze obecně označit za ohroženější skupinu, tudíž se o ně ženy bojí a problematiku bezpečnosti vnímají osobněji.

**Tabulka č. 17: Věková struktura respondentů domnívajících se, že se bezpečnost zlepšila**

Věková skupina	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
15-24 let	3	37,5	2	20,0	5	27,8
25-39 let	8	40,0	2	8,0	10	22,2
40-54 let	3	23,0	2	11,1	5	16,1
55-69 let	5	41,7	4	21,1	9	29,0
70+ let	3	50,0	7	46,7	10	47,6
Celkem	22		17		39	

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* Vztaheno k počtu respondentů v dané věkové skupině.

Nejvýraznější zlepšení respondenti spatřují v častějších hlídkách MP, které jsou i více vidět na ulici, druhou nejčastější odpovědí bylo, že je v lokalitě méně Romů než dříve. Ve výsledcích STEM (2006) se ukázalo, že většina dotázaných si myslí (68 %), že určitě či spíše není v ulicích dostatečný počet strážníků. Tyto výsledky nelze zcela porovnat, ale 24 % respondentů dotazníkového šetření uvedlo, že se cítí bezpečněji v místě svého bydliště. V některých oblastech se shodují názory respondentů a zástupců MP, zejména v častějších hlídkách MP, hlídání na přechodech, osvěty veřejnosti a zlepšení osvětlení. Respondenti však vůbec nezmiňují kamerové systémy, které zástupci MP považují za velmi důležité. Z výzkumů STEM (2006) vyplývá, že většina respondentů (75, respektive 78 %) nepovažuje kamerový systém za „nepřípustný zásah“<sup>30</sup>.

<sup>30</sup> Celá otázka zněla: „Domníváte se, že bezpečnostní kamerový systém v ulicích Prahy je nepřípustným zásahem do soukromí lidí?“ (STEM 2006).

Skupiny respondentů myslí si, že práce MP je velmi dobrá či dobrá, nebo naopak velmi špatná či špatná, jsou téměř stejně početné (viz tabulka č. 18). Z analýzy pocitu bezpečí v Hl. m. Praze (IBRS 2004a) vyplynulo, že s prací MP je zcela nebo spíše nespokojeno 53 % respondentů (u Policie ČR 48 %), tudíž na Praze 3 je na tom MP stále ještě poměrně dobře. Ovšem oproti výsledkům výzkumu analýzy pocitu bezpečí v Hl. m. Praze (IBRS 2004a), kde byly více s prací spokojeny ženy, jsou na Praze 3 k práci MP naopak kritičtější. Rozdíly lze vidět mezi věkovými skupinami, ve výzkumu v rámci hlavního města Prahy byli nejspokojenější respondenti do 19 let a v rozmezí 60–69 let, naopak v dotazníkovém šetření na Praze 3 patřili respondenti ve věku 15–24 let k nejméně spokojeným (zejména kvůli velmi nízkému podílu spokojených žen, pouze 20 %). Výrazně nejspokojenější věkovou skupinou byly osoby starší 70 let (přes 71 % spokojených či spíše spokojených, žen dokonce 80 %).

**Tabulka č. 18: Spokojenost s prací Městské policie**

Práce Městské policie	Muži		Ženy		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Velmi dobrá	2	3,4	1	1,2	3	2,1
Dobrá	22	37,3	29	33,3	51	34,9
Špatná	15	25,4	23	26,4	38	26,0
Velmi špatná	6	10,2	6	6,9	12	8,2
Nevím	14	23,7	28	32,2	42	28,8
Celkem	59	100,0	87	100,0	146	100,0

Zdroj: Dotazníkové šetření

Mezi činnosti, které respondenti nejvíce oceňují u MP, patří, že se v ulicích pohybuje více hlídek strážníků než dříve (zejména pěších). Rozporuplné hodnocení je u kontroly parkování aut v modré zóně, kdy sice někteří respondenti oceňují, že se lépe parkuje, ale většina se domnívá, že se MP zaměřuje pouze na vybírání pokut. Někteří respondenti také odpověděli, že MP nijak nepřispívá (8,9 %), nebo že strážníci „nejsou vidět“ (6,2 %).

## 7.4 Nebezpečná místa na Žižkově a Jarově

Pro jednodušší a přehlednější porovnávání míst, o kterých se některá strana domnívá, že jsou nebo mohou být vnímána jako nebezpečná, je použito dělení Prahy 3 podle okrsků, které užívá Městská policie (viz obrázek č. 16). U jednotlivých okrsků je popsán pohled strážníka<sup>31</sup>, který má na starost daný okrsek, a názory lidí na nebezpečnost některých míst.

<sup>31</sup> Nutno podotknout, že strážníci se vyjadřovali k celkové bezpečnostní situaci, tedy i k dopravě, která s kriminalitou tolik nesouvisí.

Součástí každé podkapitoly je mapa znázorňující porovnání nebezpečných míst jmenovaných strážníky a lidmi a tabulka s nejčastěji zmiňovanými lokalitami v daném okrsku<sup>32</sup>.

Obrázek č. 16: Policejní okrsky na Žižkově a Jarově



Zdroj: GEODIS, [mapy.seznam.cz](http://mapy.seznam.cz)

#### 7.4.1 Okrsek č. 1

Strážník z okrsku č. 1 působil v této lokalitě pouze půl roku, ale o některých problémech si již dokázal utvořit vlastní představu, případně ho informovali kolegové. Za největší problémy považuje přesun Cizinecké policie, před kterou postávají davy žadatelů (zejména Ukrajinců a Rusů), a kromě většího nepořádku se v okolí zvýšil počet krádeží v autech. Dále je v oblasti problém s Romy, kteří podle něj „fetují a nepracují, ale peníze potřebují...“ (strážník z okrsku č. 1 dne 28. 4. 2008), ovšem podle jeho názoru se nesestěhovávají, ale jedná se o víceméně stálou komunitu. Významný problém představují také bezdomovci, kterých je však údajně méně a vyhýbají se náměstím a parkům, zastavárny a narkomani. Rovněž narkomanů v některých oblastech, například na Kostnickém náměstí, jež patřilo v minulosti k jejich oblíbeným místům, výrazně ubylo. Strážník se domnívá, že je to buď důsledek častější hlídkové činnosti Městské policie, nebo je možné, že se mohli stáhnout do bytů či sklepů.

<sup>32</sup> V tabulce je uveden jednak celkový počet respondentů, kteří zmínili dané místo jako nebezpečné či jako místo, kterému se vyhýbají, a pak právě podíl respondentů, kteří se tomuto místu přímo vyhýbají.

Strážník obecně svůj okrsek nepovažuje za příliš nebezpečnou oblast, pouze parky mohou představovat výjimku. Spousta hospod podle něj zavírá v deset hodin a v nonstop hernách je klid.

Za specifická riziková místa považuje ve svém okrsku Havlíčkově náměstí (problémy s auty), Kostnické náměstí (přítomnost podivných individuí) a zastávku tramvaje Lipanská. Rovněž respondenti dotazníkového šetření zmiňovali Havlíčkově a Kostnické náměstí, a to zejména v souvislosti s přítomností Romů. Kromě těchto lokalit jmenovali ještě Husitskou ulici (vyšší koncentrace heren a nonstopů, zastavárny, krádeže v tramvajích a více opilců), Husineckou ulici a Prokopovo náměstí, obě místa kvůli přítomnosti Romům. Zcela nejčastěji ovšem jako nejnebezpečnější zmiňovali Dolní Žižkov, zejména kvůli vyšší koncentraci Romů, nonstopů a heren, opilců, podivných individuí, zlodějů a part mládeže. Porovnání míst zmíněných strážníkem z okrsku č. 1 a míst, která považují respondenti za nebezpečná, je znázorněno v tabulce č. 19 a na obrázku č. 17.

**Tabulka č. 19: Nebezpečná místa v okrsku č. 1 na Praze 3**

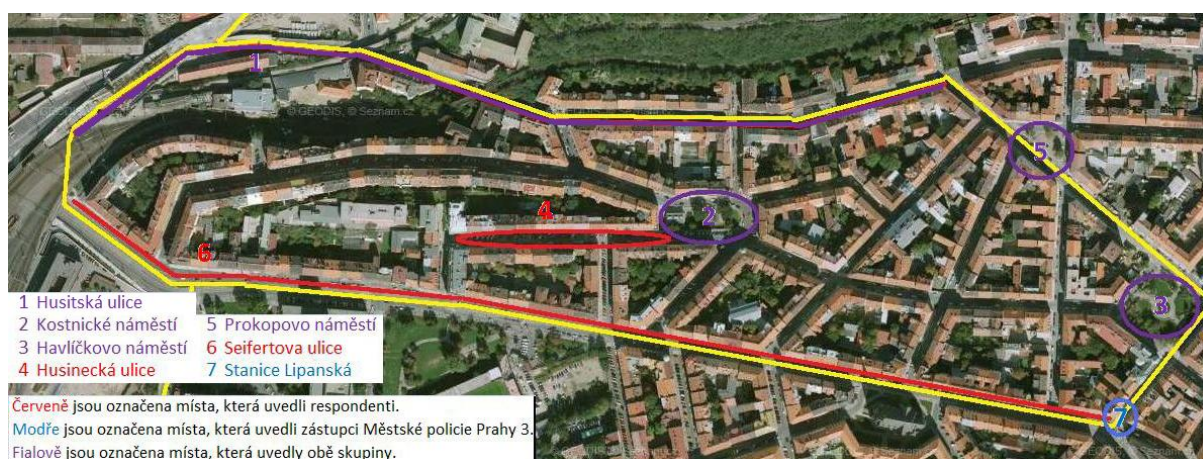
Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Dolní Žižkov	26	30,8	ne	ne
Husitská ulice	6	16,7	ne	ano
Kostnické náměstí	3	33,3	ano	ano
Havlíčkově náměstí	1	0	ano	ne
Husinecká ulice	1	0	ne	ne
Prokopovo náměstí	1	0	ne	ano
Seifertova ulice	1	0	ne	ne
Stanice Lipanská	0	0	ano	ne
Celkem	39	23,68		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo z okrsku č. 1= 38. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.



Obrázek č. 17: Nebezpečná místa v okrsku č. 1 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

Z hlediska potenciálních pachatelů má strážník jen pár tipů na „známé firmy“ od kolegů. Podle něj zde páchá trestnou činnost řada přespolních, což je výrazné i v dopravě, kdy si „zbohatlíci ze satelitních městeček myslí, že mohou vše“ (strážník z okrsku č. 1 dne 28. 4. 2008). Ovšem pachateli jsou i cizinci, například Rusové, včetně lidí pracujících na zastupitelských úřadech, ovšem ti alespoň pokuty chodí platit. Dalším příkladem jsou výtržnosti Švýcarů, kteří v jednom případě dokonce skákali po autě, ovšem na místě vše bez problémů zaplatili. Češi se oproti tomu snaží „ukecávat“ a patří mezi nejčastější pachatele výtržností. Sám zkušenost s napadením nemá, ale ví o napadení hlídky ve vedlejší ulici, kdy „čtyři kluci z Kolína, opilci, chtěli zmlátit policajta“ (strážník z okrsku č. 1 dne 28. 4. 2008).

#### 7.4.2 Okrsek č. 2

Strážník z druhého okrsku pracuje na Žižkově dva roky, v roce 1997 začínal v Petrovicích. Oproti svému původnímu působišti považuje Žižkov a obecněji centrum Prahy za živější a téměř neustále plné lidí. Kromě dopravních přestupků patří mezi nejčastější problémy, které řeší, znečišťování veřejného prostranství a rušení nočního klidu. Obdobně jako strážník z okrsku č. 1 poukazuje na množství hospod, barů a zejména v teplejších obdobích zahrádek před hospodami, kde hosté vysedávají dlouho do noci a ruší noční klid. V jeho okrsku není žádná zastavárna, podle něj však právě ty společně s hernami, nonstopy a hospodami přispívají k růstu kriminality na Žižkově.

Za specifická místa ve svém okrsku považuje park před FK Viktoria Žižkov, okolí kostela na Sladkovského náměstí, nebo „barák hrůzy“ v ulici Víta Nejedlého (č. p. 13), na všech těchto

místech se shlukují Romové. Obdobně situaci hodnotili i respondenti dotazníkového šetření. Z dalších míst s vyšším výskytem Romů jmenovali respondenti i Vlkovu ulici a Riegrovy sady, které sice již patří k Praze 2, ale za zmínku stojí, protože si je respondenti spojují s výskytem narkomanů, podivných individuí, opilců a s rizikem přepadení. U výskytu bezdomovců jsou největší problémy podle strážníka v oblasti směrem k Hlavnímu nádraží, v Seifertově ulici a kolem kostela na Sladkovského náměstí, což odpovídá i názorům respondentů. Kvůli hlučnosti bývají občas problémy v okolí Paláce Akropolis, na což si stěžovali i někteří respondenti dotazníkového šetření. Dále oslovení obyvatelé zmiňovali i Bořivojovu ulici kvůli narkomanům nebo okolí Vysoké školy ekonomické kvůli špatnému osvětlení. Tabulka č. 20 a obrázek č. 18 shrnují, jak vnímá nebezpečná místa v okrsku č. 2 k němu příslušný strážník a jak respondenti výzkumu.

**Tabulka č. 20: Nebezpečná místa v okrsku č. 2 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Ulice Víta Nejedlého	4	50	ano	ano
Bořivojova ulice	3	33,3	ne	ne
Vlkova ulice	3	66,7	ne	ne
Park před FK Viktoria Žižkov	2	50	ano	ano
Sladkovské náměstí	2	50	ano	ne
Okolí VŠE	1	0	ne	ne
Palác Akropolis	1	0	ano	ano
Seifertova ulice	1	0	ano	ne
Stanice Lipanská	0	0	ano	ne
Riegrovy sady*	9	33,3	ne	ne
Hlavní nádraží*	7	28,6	ano	ne
Celkem	33	30,3		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 2 = 55. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.

\* Tyto lokality se sice nachází mimo studované území, ale byly respondenty zmiňovány, proto jsou uvedeny i v tomto přehledu.

Obrázek č. 18: Nebezpečná místa v okrsku č. 2 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

Podle strážníka je zhruba polovina pachatelů místních – Žižkovanů a polovina přespolních. Specifickou skupinou jsou skupiny cizinců bydlících ve zdejších hotelech a penzionech, které jsou vzhledem ke své početnosti velmi hlučné. Dříve byly v tomto okrsku dvě „známé firmy“, dva drogově závislí Romové, dnes už je skladba pestřejší a proměnlivější.

Názory lidí na strážníky se zhoršily po zavedení zón, podle strážníka je zhruba 60–70 % nespokojených a 40–30 % spokojených, ale záleží na přístupu jednotlivců. Úcta k uniformě a zákonu přetrvává spíše u starších, u mladších je to údajně čím dál horší.

### 7.4.3 Okrsek č. 3

Strážník z tohoto okrsku slouží na Praze 3 od října 2006, praxi strávil na Praze 1. Specifičnost Žižkova vidí v historickém vývoji a kontextu: dřívější bydliště dělnické třídy, současná přítomnost „nepřizpůsobivých obyvatel“ a podobně. Při porovnání Prahy 3 s Prahou 1 vidí rozdíl v množství lidí, kteří se pohybují po těchto oblastech v noci. Zatímco na Praze 1 je stále živo, Praha 3 je klidná, jsou zde pouze strážníci a bezdomovci.

Mezi nejčastější problémy patří podle strážníka kromě dopravy také veřejný pořádek, zejména potíže s pejskaři nebo kouřícími dětmi. Rušení nočního klidu není tak časté, protože jsou v jeho okrsku jen dva rizikovější podniky, které se dají ohlídat, ale „lidé stejně volají“



(strážník z okrsku č. 3 dne 29. 4. 2008). Velký problém vidí i v modrých zónách, které mohou odradit podnikatele, pak dojde k rušení obchodů a místo nich zde vzniknou další herny.

Strážník zmiňoval několik míst, která jsou problematická zejména kvůli přítomnosti některých skupin obyvatel. Kupříkladu v Mahlerových sadech nebo na Náměstí Jiřího z Poděbrad představuje problém přítomnost narkomanů a bezdomovců. Obdobný názor měli i někteří respondenti dotazníkového šetření, na obou místech jim navíc vadili i opilci a party mládeže. Narkomani se dříve objevovali i na Sudoměřické ulici, kde házeli použité jehly do areálu mateřské školky. Respondentům v tomto okrsku dále vadí party mládeže na Škroupově náměstí, rvačky a Romové v okolí Žižkova náměstí a nepořádek na Olšanském náměstí. Obrázek č. 19 a tabulka č. 21 souhrnně zobrazují zmíněné výsledky.

**Tabulka č. 21: Nebezpečná místa v okrsku č. 3 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Náměstí Jiřího z Poděbrad	5	60	ano	ano
Žižkovo náměstí	5	40	ne	ano
Bořivojova ulice	3	33,3	ne	ne
Škroupovo náměstí	2	50	ne	ano
Mahlerovy sady	1	0	ano	ne
Olšanské náměstí	1	0	ne	ne
Vinohradská ulice	1	0	ano	ne
Sudoměřická ulice	0	0	ano	ne
Celkem	18	42,9		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 3 = 13.

Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.

Obrázek č. 19: Nebezpečná místa v okrsku č. 3 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

Kromě zmiňovaných problematických skupin patří podle strážníka k dalším rizikovějším také cizinci (zejména přistěhovalci), například Rumuni (Ukrajinci se již adaptovali, teď přicházejí další národnosti), ale i lidé ze západních zemí. Existuje u nich ale silnější respekt k uniformě, takže se rychleji zklidní.

#### 7.4.4 Okrsek č. 4

Strážník z okrsku č. 4 působí na Praze 3 již od roku 1996, od roku 2000 jako okrskář. Dříve pracoval přímo na Žižkově, ale v současné době pracuje podle vlastních slov „v klidnější zóně“ (strážník z okrsku č. 4 dne 5. 5. 2008). Právě v míře klidu vidí rozdíly mezi Dolním Žižkovem a Vinohrady.

Mezi největší problémy podle něj patří doprava, zejména modré zóny. Velmi často mu docházejí dopisy či e-maily od lidí, kteří oznamují parkování aut bez parkovacích karet. Zároveň si ale stěžují majitelé menších krámků ztrácející své zákazníky, kteří nemají kde zaparkovat, a z tohoto důvodu také odcházejí firmy. Podle strážníka může mít zavedení zón také vliv na pokles návštěvníků heren a je možné, že kvůli zvýšené kontrole aut dochází méně často k jejich vykrádání. Rušení nočního klidu není v jeho okrsku tak častým

problémem, o něco výrazněji se projevuje v teplejším období, kdy se otvírají zahrádky před hospodami a restauracemi.

Svůj okrsek považuje strážník za poměrně klidný, nevnímá žádná zvláště nebezpečná či riziková místa, snad kromě parků a Vinohradské ulice, která je frekventovaná a častější zde může docházet k dopravním nehodám. Rovněž respondenti zmínili pouze Vinohradskou ulici kvůli složitému a nebezpečnému přecházení. Na hřbitově se podle strážníka jeden čas ztrácelo hodně věcí, ale v současné době je klid. Ani bezdomovců a narkomanů v tomto okrsku moc není, s Romy byly problémy zejména dříve (stížnosti v domě, hluk, odpadky). Případné konflikty s cizinci hrozí pouze v době, kdy se vracejí z hospod. Přehled několika zmíněných míst v okrsku č. 4 znázorňuje tabulka č. 22 a obrázek č. 20.

**Tabulka č. 22: Nebezpečná místa v okrsku č. 4 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Vinohradská ulice	1	0	ano	ne
Náměstí Jiřího z Lobkovic	0	0	ano	ano
Celkem	1	42,9		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 4 = 5. Celkem reagovalo na otázku 109

**Obrázek č. 20: Nebezpečná místa v okrsku č. 4 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření**



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

Respondenti zmiňovali rovněž Čechovy sady, které již nepatří do studované lokality, ale těsně s ní sousedí a někteří z rezidentů Prahy 3 je využívají. Celkem 3 respondenti je zmínili jako nebezpečné místo, dva jako místo, kterému se vyhýbají.

#### 7.4.5 Okrsek č. 5

Okrsek č. 5 byl jediným okrskem, kde nebylo možné mluvit se strážníky (z důvodu dlouhodobé nemoci). Některé informace byly poskytnuty zástupkyní pro okrskáře mgr. Pytlíkovou. Podle ní patří tento okresek spíše mezi klidnější oblasti, kromě dopravních přestupků (zejména ulice Vinohradská, Jičínská, Jana Želivského) byly dříve problémy s krádežemi na hřbitovech, v současné době se situace výrazně zlepšila. Situaci komplikuje i to, že někteří návštěvníci jezdí na hroby jen párkrát do roka a není možné přesně odhalit, kdy bylo co odcizeno. Respondenti nepovažovali hřbitovy za nebezpečné, nikdo je nezmínil.

Problematickou oblastí je Nákladové nádraží Žižkov, kde se často scházejí a přebývají nejen bezdomovci, ale při kontrolách a preventivních obhlídkách tam bylo nalezeno i několik hledaných osob. Respondenti nepokládali lokalitu nádraží za nebezpečnou, zmínil ji pouze jeden z nich, zejména kvůli nepřehlednosti terénu. Před několika lety se stala centrem pozornosti lékárna u Paláce Flora, kde prodávali léky, které se daly použít jako opiáty, a sjíždělo se sem pro ně mnoho lidí z celé Prahy. V současné době se tam tyto léky již neprodávají. Respondenti zmínili u tohoto okrsku už jen občasný nepořádek v okolí Olšanského náměstí a ubytovnu pro dělníky na Malešické. Tabulka č. 23 a obrázek č. 21 přibližují pohled na případná nebezpečná místa v okrsku č. 5.

**Tabulka č. 23: Nebezpečná místa v okrsku č. 5 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Malešická ulice	1	0	ne	ne
Nákladové nádraží	1	0	ano	ne
Olšanské náměstí	1	0	ne	ne
Palác Flora	1	100	ano	ano
Vinohradská ulice	1	0	ano	ne
Jičínská ulice	0	0	ano	ne
Olšanské a Židovské hřbitovy	0	0	ano	ano
Ulice Jana Želivského	0	0	ano	ne
Celkem	5	20		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 5 = 7. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.



Obrázek č. 21: Nebezpečná místa v okrsku č. 5 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

#### 7.4.6 Okrsek č. 6

Strážník ze šestého okrsku působil na Praze 3 v letech 1993–1995 a znovu se sem vrátil v roce 2001. Rozdíly vidí v historickém kontextu: relativně nová čtvrť, úloha bourání hradeb, pavlačové domy, a ve fyzickém uspořádání oblasti: úzké uličky a parky.

Za problematické považuje strážník přestěhování Cizinecké policie, které vyvolalo příliv cizinců, přistěhovalců a žadatelů do této oblasti. Kromě toho se na šestém okrsku nalézá okolo 30 heren, 3 nevěstince (jeden zavřený) a nespočetně hospod, nonstopů a podobných zařízení, která fungují jako lákadla pro řadu kriminálních živlů. Za problém pokládá obecně nadměrné pití a také to, že lidé neumějí pít a pod vlivem alkoholu páchají spoustu přestupků. I v tomto okrsku se scházejí bezdomovci a narkomani, zejména v otevřených domech (příkladem „hnízda“ narkomanů byly podzemní sklepy v ulici Jana Želivského). Problematictí jsou ale také „zbohatlíci, páni podnikatelé, kteří si myslí, že jsou nepostihnutelní“ (strážník z okrsku č. 6 dne 28. 4. 2008). Vítkov patří mezi místa se sezonním nárůstem rizikosti, v letním období jsou časté problémy s pejskaři, ale i s narkomany, kteří se jeden čas objevovali zejména u tunelu. Respondenti zmiňovali Vítkov poměrně často, zejména v souvislosti s narkomany, devianty, bezdomovci, partami mládeže nebo rizikem přepadení.

Rovněž tunel spojující Žižkov a Karlín respondenti považovali za nebezpečný, kvůli přítomnosti Romů, podivných individuů, narkomanů a zlodějů, problémem je podle nich nepřehlednost a opuštěnost místa. Romy si respondenti spojili i s Tachovským náměstím nebo Koněvovou ulicí, kde zmiňovali také vyšší koncentraci heren, zastaváren, přítomnost podivných individuů, riziko přepadení a autonehody. Oblast Parukářky se podle respondentů pojí nejen s vyšším výskytem narkomanů, ale také opilců a podivných individuů. Porovnání míst označených strážníkem i respondenty zobrazuje obrázek č. 22 a tabulka č. 24.

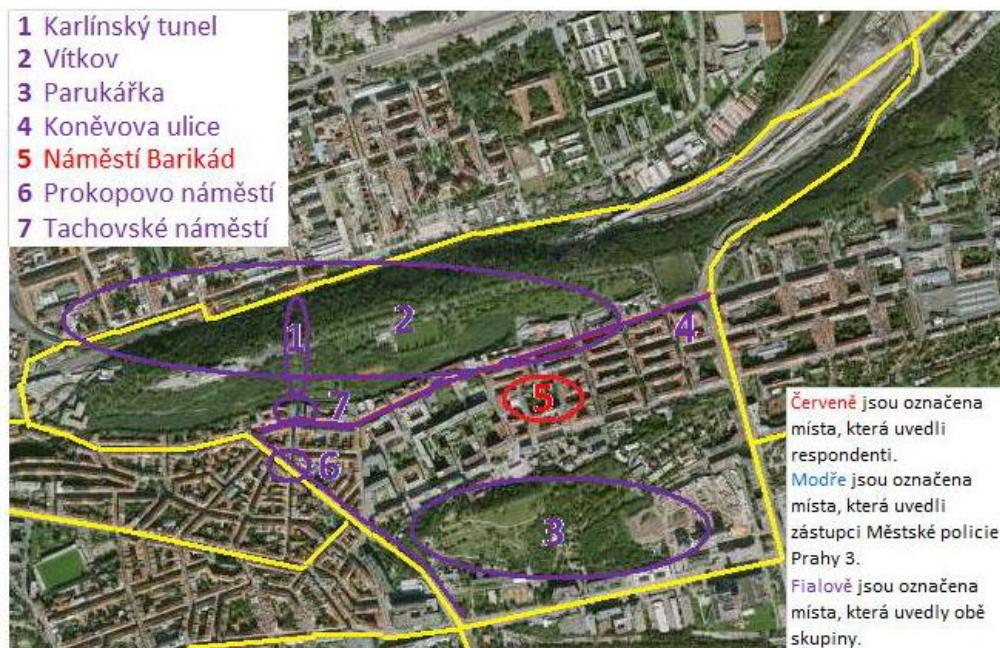
**Tabulka č. 24: Nebezpečná místa v okrsku č. 6 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Karlínský tunel	15	53,3	ano	ano
Vítkov	15	46,7	ano	ano
Parukářka	12	41,7	ne	ano
Koněvova ulice	10	0	ne	ano
Náměstí Barikád	1	100	ne	ne
Prokopovo náměstí	1	0	ano	ne
Tachovské náměstí	1	0	ne	ano
Celkem	55	36,4		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 6 = 57. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.

**Obrázek č. 22: Nebezpečná místa v okrsku č. 6 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření**



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

Z výše jmenovaných problémovějších skupin jsou potíže i s Romy, kteří se shlukují například na Prokopově náměstí a podle slov strážníka „otravují, dělají kravál a chodí do heren“ (strážník z okrsku č. 6 dne 28. 4. 2008). Problémy jsou hlavně s nemístními, ne-Žižkováky, praví Žižkováci jsou údajně spíš ti „hodní“ a v okrsku je jen pár „známých firem“, které kontrolují. Z přespolních jsou problémoví i cizinci, kterých je v této oblasti poměrně hodně, a to jak západních (třeba Angličané, Italové), kteří sice dělají hluk a nepořádek, ale rychle se zklidní, ale i východních.

#### 7.4.7 Okrsek č. 7

Strážník ze sedmého okrsku působí na Praze 3 od roku 2003. Prahu 3, ačkoliv se nachází v centru města, považuje v porovnání s jinými částmi za relativně klidnou oblast. V rámci ní je podle něj Jarov o dost klidnější oblastí než Žižkov, nachází se tam více parků, větší prostranství, jiný typ rezidenční zástavby. Na Žižkově je údajně vše rozbité, špinavé, páchnoucí a plné psů.

Některé z hlavních problémů v tomto okrsku představuje nedostatek parkovacích míst nebo rušení nočního klidu (lidé začínají volat kolem desáté večer a ke všem nahlášeným případům se musí vyjíždět). Problémoví jsou podle něj Romové, kteří jsou „nepřízpůsobiví, nebudou dělat dobrotu, nechodí do práce a cirkulují mezi nimi drogy“ (strážník z okrsku č. 7 dne 29. 4. 2008). Narkomani představují na Praze 3 významný problém, ale zejména v okresech 1–6.

Mezi místa, která by mohla být potenciálně riziková a kam častěji směřují hlídky, patří oblast okolo Krejčárku (často se tam objevují bezdomovci, poslední dobou se sice situace zlepšila, ale možné se spíše přesunuli na jiná místa) a Pražačky, Židovské pece (dříve výskyt deviantů u mateřské školky). Kromě těchto konkrétních míst je nebezpečné také okolí hospod a heren. Respondenti dotazníkového šetření jmenovali shodná místa, Krejčárek mimo jiné i kvůli riziku přepadení, narkomanům a nepořádku, Pražačku a Židovské pece rovněž kvůli narkomanům, dále kvůli volně pobíhajícím psům a partám mládeže. Tabulka č. 25 a obrázek č. 23 shrnují a porovnávají místa, která považují respondenti a strážník za potenciálně nebezpečná.



**Tabulka č. 25: Nebezpečná místa v okrsku č. 7 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Židovské pece	15	46,7	ano	ano
Krejčárek	9	22,2	ano	ano
Ulice Na Balkáně	5	60	ne	ano
Pražáčka	4	25	ano	ano
Ohrada	3	0	ne	ne
Malešická ulice	1	0	ne	ne
Celkem	37	41,2		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 7 = 29. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.

**Obrázek č. 23: Nebezpečná místa v okrsku č. 7 z pohledu strážníka a respondentů dotazníkového šetření**



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

#### 7.4.8 Okrsek č. 8

Strážník z posledního osmého okrsku působí na Praze 3 teprve od podzimu 2007, předtím sloužil na Praze 1. Podle něj jsou jen fámy, když se tvrdí, že je Žižkov nejakčnější a nejhorší částí Prahy. Svůj okrsek navíc považuje za neklidnější z celé Prahy 3.



Kromě dopravních přestupků, které představují většinu řešených trestných činů, jsou nejčastějšími dalšími případy narušování veřejného pořádku a problém s nadměrným pitím. V jeho okrsku je pouze osm hospod a herny v Koněvově ulici. Problematictější je klub Exit, kde se občas konají hlučnější koncerty a v okolí pak dochází k narušování nočního klidu. Koněvovu ulici zmiňovali také respondenti, zejména v kontextu heren, zastaváren, přítomnosti podivných individuí, Romů, ale také kvůli vyššímu riziku napadení či autonehod. Někteří rovněž jmenovali Ohradu jako nebezpečné místo, svůj názor odůvodňovali přítomností Romů a nebezpečím bytových krádeží.

Problematickou skupinou jsou v okrsku č. 8 bezdomovci, kteří v zahrádkářské kolonii Na Balkáně vykrádají a ničí chatky a v noci se též potulují v okolí konečné stanice tramvají Spojovací. Respondenti si oblast Na Balkáně spojují i s devianty a narkomany a konečnou Spojovací zas s často agresivními opilci. Strážník konstatoval, že je nedostatečné a neřešící situaci, že mohou bezdomovce pouze vykázat z místa, protože ti si pouze popojedou na jiné místo a situace se opakuje<sup>33</sup>. Přehled potenciálně nebezpečných míst zobrazuje obrázek č. 24 a tabulka č. 26.

**Tabulka č. 26: Nebezpečná místa v okrsku č. 8 na Praze 3**

Místo	Respondenti		Strážník MP	Seznam MP
	zmínili místo	z toho se mu vyhýbá (%)		
Koněvova ulice	10	0	ano	ano
Ulice Na Balkáně	5	60	ne	ano
Spojovací ulice	2	0	ano	ano
Celkem	17	15		

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Počet respondentů, kteří uvedli nějaké místo v okrsku č. 8 = 16. Celkem reagovalo na otázku 109 respondentů.

<sup>33</sup> Takto údajně funguje takřka každodenní noční cirkulace bezdomovců po Praze. Ze Spojovací, která je jedním z oblíbených nočních míst pro bezdomovce, je pošlou na Hlavní nádraží, odtamtud na Prahu 10 nebo 9 a pohyb dále pokračuje (strážník z okrsku č. 8 dne 29. 4. 2008).

Obrázek č. 24: Nebezpečná místa z pohledu strážníka z okrsku č. 8 a respondentů dotazníkového šetření



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz

## 7.5 Shrnutí

Z dotazníkového šetření i z rozhovorů se strážníky vyplynulo mnoho míst, která jsou vnímána jako riziková a nebezpečná. Tabulka č. 27 odlišuje místa, která jsou vnímána jako nebezpečná, a ta, kterým se respondenti přímo vyhýbají (nejsou uvedena místa, která byla zmíněna pouze jedním respondentem). Přesto lze konstatovat, že pořadí většiny míst je shodné, výjimku představuje například Konevova ulice, která je z pohledu respondentů druhým nejnebezpečnějším místem v oblasti Žižkova a Jarova, ale nikdo neuvedl, že se jí i vyhýbá. Vliv zde patrně má i skutečnost, že Konevova ulice je jednou z hlavních silnic na Praze 3 a koncentruje se na ní, kromě často zmiňovaných heren, hospod a nonstopů, také mnoho služeb, které využívají zdejší rezidenti. Obrázek č. 25 zobrazuje všechna místa, která byla uvedena rezidenty, strážníky nebo jsou uvedena na seznamu rizikových míst od Městské policie Prahy 3<sup>34</sup>.

<sup>34</sup> Místa jsou řazena podle počtu respondentů, kteří je uvedli jako místa nebezpečná nebo místa, kterým se vyhýbají.

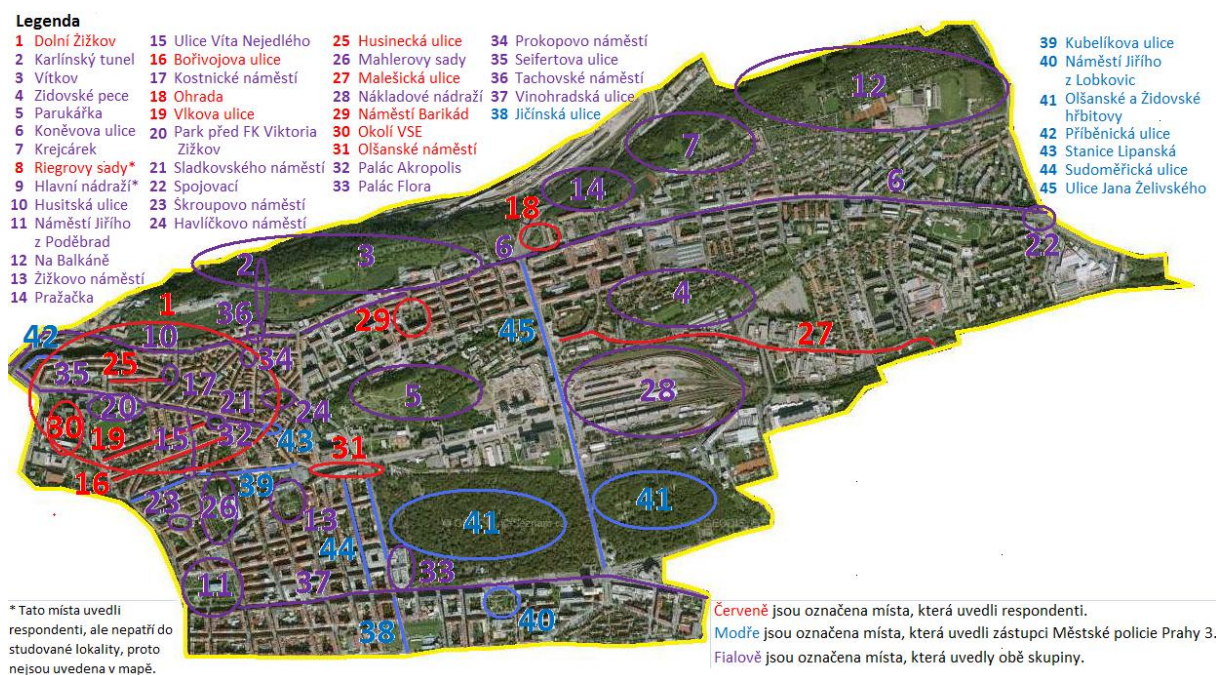
**Tabulka č. 27: Nejrizikovější místa na Žižkově a Jarově**

Zvolené místo	Počet respondentů zmiňujících místa:		Celkový počet respondentů zmiňujících uvedená místa	Zvolené místo	Počet respondentů zmiňujících místa:		Celkový počet respondentů zmiňujících uvedená místa
	vnímaná jako nebezpečná	kterým se lidé vyhýbají			vnímaná jako nebezpečná	kterým se lidé vyhýbají	
Dolní Žižkov	18	8	26	Ohrada	3	0	3
Koněvova ulice	10	0	10	Náměstí Jiřího z Poděbrad	2	3	5
Vítkov	8	7	15	Ulice Na Balkáně	2	3	5
Židovské pece	8	7	15	Ulice Víta Nejedlého	2	2	4
Karlínský tunel	7	8	15	Bořivojova ulice	2	1	3
Parukářka	7	5	12	Kostnické náměstí	2	1	3
Krejčárek	7	2	9	Spojovací	2	0	2
Riegrovy sady*	6	3	9	Vlkova	1	2	3
Hlavní nádraží*	5	2	7	Park před FK Viktoria	1	1	2
Husitská ulice	5	1	6	Viktoria Žižkov	1	1	2
Čechovy sady*	3	3	6	Sladkovské náměstí	1	1	2
Žižkovo náměstí	3	2	5	Škroupovo náměstí	1	1	2
Pražáčka	3	1	4				

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* Tato místa nespádají pod studovanou lokalitu, ale někteří respondenti je zmiňovali.

**Obrázek č. 25: Lokalizace nejrizikovějších míst na Žižkově a Jarově**



Zdroj: GEODIS, mapy.seznam.cz



Za nejnebezpečnější lokalitu lze považovat Dolní Žižkov, který přímo zmínilo 11,6 % respondentů, ale dalších necelých 16 % označilo místa, která do něj spadají (např. ulice Husitská, Víta Nejedlého, Vlkova či Bořivojova, z náměstí pak Kostnické, Sladkovského, Prokopovo nebo Havlíčkovo). Dolnímu Žižkovu se raději vyhýbá 5,5 % respondentů (spíše žen) a dalších 15,8 % respondentů oblastem pod něj spadající. Za největší problém této oblasti respondenti pokládají vyšší koncentraci Romů, ale také narkomanů, zlodějů, hospod, heren a nonstopů a s nimi spojenou přítomnost opilců. Strážníci z okrsků č. 1 a č. 2, které spadají do oblasti Dolního Žižkova, si oproti respondentům nemyslí, že by jejich okrsky byly nebezpečnější než jiné. Obyvatelé Dolního Žižkova až na výjimky jmenovali pouze místa v okolí svého bydliště (častou výjimkou byly Židovské pece, Parukářka a zejména Hlavní nádraží nacházející se mimo lokalitu Žižkov a Jarov). Mezi důvody nebezpečnosti některých míst také častěji zmiňovali Romy.

Obrázek č. 26: Zákoutí Dolního Žižkova I



Foto: David Outrata

Obrázek č. 27: Zákoutí Dolního Žižkova II



Foto: David Outrata

Při bližším pohledu na lokalitu Dolního Žižkova je zjevné, že se od ostatních liší i fyzickým stavem domů a celého prostředí, je zde řada poničených a zanedbaných budov, grafitti a nepořádek. To dokládají i fotografie (obrázky č. 26 a 27).

Z předchozích kapitol vyplývá, že respondenti zmínili řadu míst, která považují za potenciálně nebezpečná či kterým se přímo vyhýbají. Tato místa lze rozčlenit podle jejich typu a účelu. Po rozdělení je zřejmé, že za nejnebezpečnější místa jsou považovány parky, myslí si to téměř 44 % respondentů, přímo se jim vyhýbá 27,4 % respondentů. Dále jsou to opuštěné,

odlehle a zanedbané prostory, náměstí, okolí hospod, heren a nonstopů, neosvětlené či špatně osvětlené oblasti nebo tunely a podchody (viz Tabulka č. 28).

**Tabulka č. 28: Typologie rizikových míst**

Typ místa	Počet respondentů*, kteří	
	vnímají dané místo jako nebezpečné	se danému místu vyhýbají
Parky	64	40
Opuštěné, odlehle a zanedbané prostory	26	14
Náměstí	15	10
Hospody, herny, nonstopy	14	5
Tunely, podchody	13	8
Neosvětlené či špatně osvětlené oblasti	12	0
Zastavárny	3	0
Jiné	9	5

Zdroj: Dotazníkové šetření

\* Z celkového počtu 123 respondentů, kteří uvedli alespoň jeden typ místa.

Z parků byly nejčastěji zmiňovány Židovské pece, Vítkov (obrázek č. 28) a Parukářka (obrázek č. 29).

**Obrázek č. 28: Vítkov od Kostnického náměstí**



Foto: David Outrata

**Obrázek č. 29: Parukářka v noci**

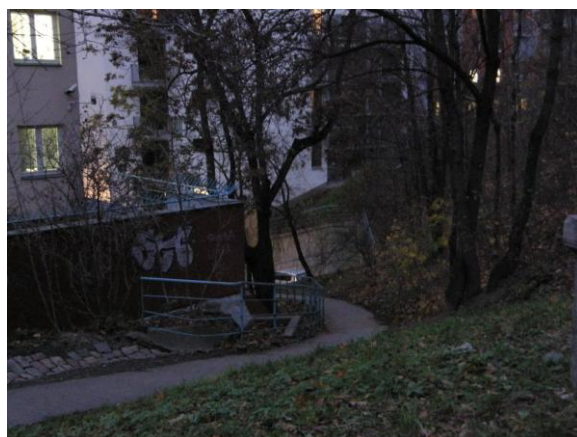


Foto: David Outrata

Tyto oblasti patří mezi poměrně rozlehlé a nepřehledné, což zejména v noci může představovat riziko. Respondenti si na těchto místech stěžovali zejména na přítomnost

narkomanů, bezdomovců, exhibicionistů nebo part mládeže. Neopomněli ani Krejčířek, který považovali za opuštěný a odlehlý s výskytem bezdomovců a narkomanů, nebo Parukářku, kde jim nejvíce vadili narkomani, podivná individua, opilci, ale také stavební ruch a přítomnost dělníků. Obdobná místa uvedli i strážníci, ale nepřikládali jim tak velkou váhu (např. u Vítkova strážník z okrsku č. 6 zmiňoval spíše problémy v turistické sezoně a o Parukářce vůbec nemluvil).

Pod opuštěnými, odlehlými a zanedbanými prostory si lze představit řadu míst, ať už znovu parky v nočních hodinách, různá staveniště nebo podchody. Důležitým hlediskem je však fakt, že respondenti vnímají jako rizikovou opuštěnost, kterou může podtrhovat fyzická zanedbanost prostředí. Zdá se, že opuštěnost budí větší strach než například party mládeže, bezdomovci nebo opilci, což může být způsobeno i tím, že o zmiňovaných skupinách člověk ví a může se na ně připravit, ale v opuštěných prostorách si nemůže být jistý, co se může stát.

Náměstí byla považována za riziková z důvodu přítomnosti Romů, podivných individuí a part mládeže, nejčastěji bylo uvedeno Žižkovo, Kostnické a Olšanské náměstí. Strážníci ve většině případů nepovažovali tato místa za tak riziková kromě Kostnického náměstí (Obrázek č. 30), kde byl zmíněn problém s Romy a podivnými individui.

**Obrázek č. 30: Kostnické náměstí**



Foto: David Outrata

Okolí hospod, heren, barů a nonstopů patřilo také z pohledu respondentů k rizikovým oblastem, tato zařízení byla uváděna v souvislosti s Dolním Žižkovem, Husitskou, Koněvovou nebo Žižkovým náměstím. Hospody patří ke koloritu Žižkova již dlouho, až časem se k nim přidaly nejrůznější herny a nonstopy, které podle některých respondentů a strážníků

v současné době nahrazují například prodejny potravin, s látkami a podobným zbožím. Vyrůstající počet těchto zařízení s sebou přináší i vyrůstající počet opilců a podivných individuí, která se pohybují v okolí. Tím se také může zvyšovat strach obyvatel, problém s opilci zmiňovalo 7,5 % respondentů a tato skupina patřila mezi pět respondenty nejrizikověji vnímaných skupin (viz tabulka č. 29). Téměř 22 % respondentů vnímá jako rizikové Romy, následují narkomani, podivná individua a bezdomovci.

**Tabulka č. 29: Rizikové skupiny**

Potenciálně nebezpečné skupiny	Strach ze skupin na místech:	
	která respondenti vnímají jako nebezpečná*	kterým se respondenti vyhýbají*
Romové	32	20
Narkomani	22	16
Podivná individua	18	11
Bezdomovci	14	13
Opilci	11	4
Národnostní skupiny	8	2
Party mládeže	7	6
Zloději	6	3
Skini	0	1

Zdroj: Dotazníkové šetření

\*Uveden počet respondentů, kteří zmínili danou skupinu.

Pozn.: Celkem uvedlo alespoň jednu skupinu 134 respondentů.

Neosvětlené či špatně osvětlené prostory jsou rovněž vnímány jako rizikové. Tato kategorie znovu souvisí i s vnímáním nepřehledných a zanedbaných míst, respondenti rovněž tuto možnost zmiňovali při uvádění důvodu nebezpečnosti parků.

## 8 ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak vnímají obyvatelé Žižkova a Jarova své bydliště z hlediska bezpečnosti. Z tohoto cíle vyplynuly tři výzkumné otázky. První z nich zjišťovala, zda lze identifikovat místa, která jsou častěji vnímána jako riziková. Druhá výzkumná otázka se zaměřila na potenciálně odlišné vnímání strachu muži a ženami a různými věkovými skupinami. Třetí výzkumná otázka se pokusila odhalit, zda existuje překryv mezi místy s vyšším výskytem trestných činů a lokalitami, které obyvatelé považují za nejméně bezpečné.

K metodám, které nejvýznamněji přispěly k ověření očekávání, patřilo dotazníkové šetření mezi obyvateli studované lokality, rozhovory vedené se zástupci Městské policie, Policie ČR a dalšími aktéry a analýza dat poskytnutých Policejním prezidiem ČR.

Výzkum potvrdil očekávání, že některá místa jsou vnímána jako rizikovější. Mezi ně skutečně patřily parky, nepřehledné a zanedbané oblasti nebo okolí hospod, heren a nonstopů. V některých případech svou roli hrály i předpokládané doprovodné faktory, zejména osvětlení a zanedbané fyzické prostředí. Parky byly mnohdy vnímány jako příliš rozlehlé, nepřehledné a s přítomností narkomanů, podivných individuí nebo part mládeže. Okolí hospod, heren a nonstopů bylo zmiňováno v kontextu opilců a podivných individuí. Respondenti cítili strach i na některých náměstích, což nebylo původně předpokládáno. Obdobně se v očekáváních detailněji nerozebíraly možné skupiny obyvatel, které si respondenti mohou spojovat s nebezpečnými lokalitami. Nebyla tak zcela vzata v úvahu přítomnost Romů, narkomanů, bezdomovců, podivných individuí nebo part mládeže, které respondenti považovali za důvody pro vnímání míst jako nebezpečných.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že za nejrizikovější oblast lze označit Dolní Žižkov, dále Koněvovu ulici, Židovské pece nebo Vítkov. Dolní Žižkov tak zůstal, alespoň v očích respondentů, dále oblastí, která je vnímána jako nebezpečná. K tomuto pohledu přispívá i stav jeho fyzického prostředí, které je v některých částech velmi zanedbané a zejména nepřehledné, vyšší koncentrace hospod, heren a nonstopů a častější přítomnost skupin, které jsou respondenty vnímány jako rizikové (Romové, narkomani, bezdomovci, podivná individua). Z ulic je za nejobávanější považována Koněvova, ve které je rovněž vyšší koncentrace hospod, heren a nonstopů, a tudíž i podivných osob soustřeďujících se kolem



těchto podniků. Židovské pece byly nejčastěji vnímány jako nebezpečné kvůli své nepřehlednosti a přítomnosti narkomanů.

Výsledky výzkumu prokázaly zřetelné rozdíly mezi vnímáním mužů a žen. Ženy byly bojácnější. Projevilo se to nejen při odpovědích na otázku, jak moc bezpečně se cítí v místě svého bydliště ve dne a v noci, ale ženy také uváděly více míst, která jim připadají nebezpečná či kterým se přímo vyhýbají. Zároveň místo svého bydliště vnímaly jako nebezpečnější v rámci Prahy než muži a kritičtěji hodnotily zlepšení v oblasti bezpečnosti. Očekávání se tak potvrdilo.

Rovněž věk hrál ve vnímání bezpečnosti významnou roli, ale zcela se nepotvrdilo očekávání, že nejbojácnější budou nejstarší a nejmladší věkové skupiny. Z výsledků vyplynulo, že nejbojácnějšími skupinami jsou lidé ve věku 25–39 let a 55–69 let. Je však nezbytné podotknout, že nejmladší a nejstarší věkové kategorie nebyly zastoupeny v takové míře, aby se daly výsledky generalizovat, navíc ve věkové skupině 25–39 let se velmi často objevovaly ženy s dětmi, což mohlo ovlivnit jejich pohled na vnímání strachu.

Zjištěné informace, názory a představy obyvatel Žižkova a Jarova a také zástupců Městské policie a Policie ČR byly navzájem porovnány a lze konstatovat, že výzkum prokázal existenci překryvu mezi místy trestných činů a lokalitami považovanými za nebezpečné. Všechna místa, která respondenti vnímali jako nejnebezpečnější, zmínili i zástupci MP, u méně četných míst se vždy názory nepřekrývaly.

Z výzkumu vyplynulo, které faktory respondenti vnímají jako nejrizikovější ve spojitosti s pocitem bezpečnosti. Patří mezi ně nedostatečná přehlednost, osvětlení a péče o některé prostory, obyvatelé by uvítali také častější přítomnost strážníků MP v ulicích. Zlepšení uvedených faktorů by rozhodně přispělo k většímu pocitu bezpečnosti obyvatel Žižkova či Jarova. Respondenti takřka vůbec nespojovali svůj strach se špatnou architekturou a designem budov, nepřehlednost zmiňovali pouze v kontextu parků. Proto by první kroky ve zlepšování pocitů bezpečnosti mohly směřovat k úpravám těchto prostor, rozšíření osvětlených ploch a jejich zpřehlednění a zvýšení počtu hlídek městské policie, které by kontrolovaly podezřelá individua, by také zlepšily pocit bezpečí.

Tato práce může posloužit nejen k porovnání výsledků se zahraničními (většinou rozsáhlejšími) výzkumy, ale také k rozvoji tématu vnímání strachu a strachu ze zločinu v Česku. Její smysl spočívá zejména v lokálním významu pro studovanou oblast, tedy Žižkov a Jarov. Práce mapuje místa, která obyvatelé vnímají jako nebezpečná, což může posloužit jako

zdroj informací pro Městskou policii a místní úřady v oblasti prevence, například v identifikaci oblastí představujících zdroj nebezpečí z důvodu podcenění rizik i oblastí, kde mají lidé „zbytečně“ velký strach. V návaznosti tak může práce napomoci ke zvýšení pocitu bezpečnosti obyvatel této lokality.

Možnosti navazujícího výzkumu jsou široké. Jako nejzajímavější se jeví pokračování ve výzkumu strachu ze zločinu a vztahem mezi kriminalitou a městským prostorem při rozšíření územního záběru o další lokality s odlišným typem rezidenčního prostředí. Během spolupráce s Městskou policií Praha 3 projevila její ředitelka zájem o výsledky výzkumu na Žižkově a Jarově, zájem měl rovněž Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Proto se dá předpokládat, že i instituce v dalších lokalitách budou mít zájem nejen o výsledky této práce, ale i o jejich využití v praxi.

## SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

### Literatura

ATKINS, S.; HUSAIN, S.; STOREY, A. (1991): The influence of street lighting on crime and fear of crime. Crime prevention unit paper 28, Londýn, 67 str.

AUGUSTA, P. (1998): Nová kniha o Praze 3. MILPO, Praha, 183 str.

AUGUSTA, P. (2007): Žižkovská náměstí. Online dostupné na: <http://www.kauza3.cz/Praha-3-historie/Zizkovska-namesti.html>, staženo dne 18. 6. 2009.

BAKALÁŘ, P. (2006): Psychologický průvodce Prahou. Votobia, Praha, 255 str.

BANNISTER, J., FYFE, N. (2001): Introduction: Fear and the City. Urban Studies 38, čís. 5–6, str. 807–813.

BAUR, J. (2007): Fear of crime: The impact of age, victimisation, perceived vulnerability to victimisation and neighbourhood characteristics. Australasian Centre for Policing Research, Marden, 8 str.

BOERS, K. (2003): Crime, fear of crime and the operation of crime control in the light of victim surveys and other empirical studies. 22<sup>nd</sup> Criminological Research Conference, European Committee on Crime Problems, Council of Europe, 24 str.

BORGULA, A. (2006): Právní aspekty využití městských kamerových dohlížecích systémů. Kriminalistika, č. 4, 8 str. Online dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/04/obsah.html>, staženo dne 29. 6. 2009.

BURIÁNEK, J. (2001). Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností. Sociologický časopis, čís. 1., str. 43 – 64.

BURIÁNEK, J. (2004): Bezpečnostní rizika: jejich percepce a normalizace. In: Rozvoj české společnosti v Evropské unii 1. Díl – Sociologie, Prognostika a správa. Matfyzpres, Praha, str. 94–109.

CECCATO, V.; HAINING, R. (2005): Assessing the Geography of Vandalism: Evidence from a Swedish City. Urban Studies 42, č. 9, str. 1637–1656.

CRAGLIA, M.; HAINING, R.; WILES, P. (2000): A Comparative Evaluation of Approaches to Urban Crime Pattern Analysis. Urban Studies 37, No. 4, str. 711–729.

- ČERMÁK, D. (2008): Kriminalita na území hlavního města Prahy. Socioweb č. 2, str. 5–6. Online dostupné na: [http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/149\\_socioweb%202-08.pdf](http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/149_socioweb%202-08.pdf), staženo dne 21. 12. 2008.
- DISMAN, M. (2007): Jak se vyrábí sociologická znalost. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha, 374 str.
- ELLIN, N. (1996): Postmodern urbanism. Oxford, Blackwell, 348 str.
- EVANS, D. J.; HERBERT, D. T. eds. (1989): The Geography of crime. Routledge, Londýn a New York, 360 str.
- FETCHENHAUER, D., BUUNK, B. P. (2005): How to explain gender differences in fear of crime: Towards an evolutionary approach. Sexualities, Evolution and Gender, roč. 7, čís. 2, str. 95–113.
- FOKKEMA, T.; GIERVELD, J.; NIJKAMP, P. (1996): Big cities, big problems: Reason for the elderly to move? Urban Studies 33, No. 2, str. 353–377.
- FYFE, N.; BANNISTER, J. (1998): The eyes upon the street: close-circuit television surveillance and the city, In: Fyfe, N. R. (ed.): Image of the Street Planning, Identify and Control in Public Space. Routledge, Londýn, str. 254–267.
- GEHL, J. (2000): Život mezi budovami: užívání veřejného prostranství. Překlad: K. Blažek, Boskovice, Albert, 202 str.
- GILL, M.; SPRIGGS, A. (2007): Vyhodnocení účinku kamerových systémů. Praha, 142 str. Online dostupné na: <http://www.ok.cz/iksp/docs/336.pdf>, staženo dne 26. 11. 2007.
- GORDON, M. T.; RIGER, S. (1989): The Female Fear: The Social Cost of Rape. Online dostupné na: [http://books.google.cz/books?id=4N6i2tfpp5sC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=The+Female+Fear:+the+Social+Cost+of+Rape.&source=bl&ots=nP9KENYfK1&sig=8sV0NawcOac0QzQcxlGLaD-JU0&hl=cs&ei=z0-ESrW6KaSemwPzITdBA&sa=X&oi=book\\_result&ct=result&resnum=3#v=onepage&q=park&f=false](http://books.google.cz/books?id=4N6i2tfpp5sC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=The+Female+Fear:+the+Social+Cost+of+Rape.&source=bl&ots=nP9KENYfK1&sig=8sV0NawcOac0QzQcxlGLaD-JU0&hl=cs&ei=z0-ESrW6KaSemwPzITdBA&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3#v=onepage&q=park&f=false), staženo dne 15. 4. 2009.
- HENDL, J. (2004): Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat. Portál, Praha, 584 str.
- HERBERT, D. T. (1989): Crime and Place: an introduction. In Evans, D. J.; Herbert, D. T. (eds.): The Geography of crime. Routledge, Londýn a New York, 360 str.

- HOLUB, J.; LYER, S. (1968): Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 528 str.
- HRŮŽA, J. (1989): Město Praha. Odeon, Praha, 421 str.
- HRYCHOVÁ, H. (2000): Analýza revitalizace na náměstí Barikád a Jánského vršku v Praze. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 116 str.
- IRVING, B. (2002): Fear of Crime: Theory, Measurement and Application. Proof of Evidence to the Home Affairs Select Committee Considering the White Paper: „Policing the New Century: a Blueprint for Reform“, Police Foundation, 11 str.
- JACKSON, J.; FARRALL, S.; GRAY, E. (2006): The Provenance of Fear. Experience Expression in the Fear of Crime. Working Paper No. 2. Online dostupné na: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1012364](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1012364), staženo dne 29. 5. 2009.
- JOHNSTON, R. J. a kol. (2000): The Dictionary of Human Geography 4<sup>th</sup> Edition. Blackwill Publishers Ltd., 958 str.
- KARBAN, M. (2008): Strach ze znásilnění v Praze. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 41 str.
- KITCHIN, R. (1996): Are There Sex Differences in Geographic Knowledge and Understanding? The Geographical Journal 162, č. 3, str. 273–286.
- KOSKELA, H. (1999): Gendered Exclusions: women's fear of violence and changing relations to space. Geografiska Annaler 81 B, čís. 2, str. 111–124.
- KOSKELA, H., PAIN, R. (2000): Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built Environment. Geoforum 31, str. 269–280.
- KUNDERA, L. (1998): Genius loci? Online dostupné na: <http://www.ipetrov.cz/dokumenty.py?idd=D000000000000000176>, staženo dne 1. 7. 2009.
- KURY, H.; ZAPLETAL, J. (2002): Kriminalita a její prezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky. Kriminalistika, čís. 2. Online dostupné na: [http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02\\_02/kury.html](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/kury.html), staženo dne 29. 6. 2009.
- MALÍKOVÁ, T. (2007): Strach ze sexuálního násilí u VŠ studentek. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 76. str.
- MARCUSE, P. (1997): The Enclave, the citadel, and the ghetto. What has changed in the post-fordist U. S. City. Urban Affairs Review 33, č. 2, str. 228–265.

- MAREŠOVÁ, A. (2008): Kriminalita v roce 2006 z pohledu statistik Policie ČR. In Marešová, A.; Baloun, V.; Cejp, M.; & Martinková, M. Kriminalita v roce 2006. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. On-line dostupné na: <http://www.ok.cz/iksp/docs/342.part1.rar>, staženo 15. 4. 2009.
- MCCONNELL, E. H. (2009): Fear of crime and victimization. 13 str. Online dostupné na: <http://www.docstoc.com/docs/4645014/Fear-of-Crime-and-Victimization>, staženo dne 5. 5. 2009.
- NAKONEČNÝ, M. (2000): Lidské emoce. Academia, Praha, 335 str.
- NEWMAN, O. (1996): Creating defensible space. U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research, 126 str.
- NORBERG-SCHULZ, CH. (1994): Genius loci: k fenomenologii architektury. Překlad: P. Halík, P. Kratochvíl. Odeon, Praha, 218 str.
- NOVOTNÁ, J. (2008): Romové v transformujícím se vnitřním městě. Případová studie lokality Žižkov. Ročníková práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 39 str.
- ÖHMAN, J.; SIMONSEN, K. (2003): Voices from the North. New Trends in Nordic Human Geography. Ashgate, 314 str.
- PAIN, R. (1991): Space, Sexual Violence and Social Control: Integrating Geographical and Feminist Analyse of Women's Fear of Crime. Progress in Human Geography 15, str. 415–431.
- PAIN, R. (2001): Gender, Race, Age and Fear in the City. Urban Studies 38, čís. 5 – 6, str. 899–913.
- PÁSKOVÁ, M.; ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. MMR, Praha, 448 str.
- PECHÁČKOVÁ, Z.; HRABA, J.; BAO, W.- N.; LORENZ, F. O. (1998): Pocit ohrožení kriminalitou v České republice. Sociologický časopis 34, čís. 1., str. 205–219.
- REINER, R.; LIVINGSTONE, S.; ALLEN, J. (2000): No More Happy Endings? The Media and Popular Concern about Crime Since the Second World War. In Hope, T.; Sparks, R. (ed.): Crime, Risk and Insecurity: Law and Order in Everyday Life and Political Discourse. London: Routledge.
- RENTGERT, G. (1989): Behavioural geography and criminal behaviour. In Evans, D. J.; Herbert, D. T. (eds.): The Geography of crime. Routledge, Londýn a New York, str. 161–175.
- SCHMEIDLER, K. (2000): Prostředí města, urbanistická tvorba a sociální patologie. Kriminalistika, čís. 4. Online dostupné na:

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2000/00\\_04/schmeidl.html](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2000/00_04/schmeidl.html),  
staženo dne 13. 5. 2008.

SCHMEIDLER, K. (2001): Vytváří určité prostředí města, městské čtvrti či ulice predispozice ke kriminálnímu jednání? Kriminalistika, čís. 1. Online dostupné na:

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01\\_01/schmeidl.html](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/schmeidl.html),  
staženo dne 29. 6. 2009.

SCHMEIDLER, K. (2002): Sonda Hodonín: Jak občané vnímají riziko kriminality ve svém městě? Mohou urbanisté kriminalitu zmenšit? Urbanismus a územní rozvoj 5, č. 1, str. 28–33.

SCHNEIDER, I. E., WESELY, J. K., GAARDNER, E. (2002): Stress and Fear among Urban-proximate Female Recreationists: Experience, Explanation, and Alternatives. ABSTRACT of Papers Presented at the Tenth Canadian Congress on Leisure Research. 5 str.

SLÁNSKÝ, T. (2008): Agrese u pachatelů majetkové trestné činnosti a loupeží. Diplomová práce. Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno, 102 str.

SMITH, S. J. (1989): Social relations, neighbourhood structure, and the fear of crime in Britain. In Evans, D. J.; Herbert, D. T. (eds.): The Geography of crime. Routledge, Londýn a New York, str. 193–227.

SRB, J.; PULDOVÁ, P.; OUŘEDNÍČEK, M.; TEMELOVÁ, J.; NOVÁK, J. (2008): Socioekonomická analýza sídliště Kateřinky v Opavě. SPF Group v. o. s., 62 str. Online dostupné na:

[http://opava-city.cz/assets/zx/rozvoj/Socioekonomicka\\_analyza\\_sidlisti\\_Kateinky.pdf](http://opava-city.cz/assets/zx/rozvoj/Socioekonomicka_analyza_sidlisti_Kateinky.pdf),  
staženo dne 11. 7. 2009.

STANKO, E. A. (1995): Women, Crime and Fear. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 539, čís. 1, str. 46–58.

STANKO, E. A. (1996): The Commercialism of Fear of Crime. Online dostupné na:  
[www.aic.gov.au/publications/proceedings/27/stanko2.pdf](http://www.aic.gov.au/publications/proceedings/27/stanko2.pdf), staženo dne 3. 3. 2009.

SUAU, L.; CONFER, J. (2005): Parks and the geography of fear. Northeastern Recreation Research Symposium, str. 273–279.

SVOBODA, L. (ved. kol.); VARCL, L.; VIDMAN, L. (1973): Encyklopedie antiky. Academia, Praha, 744 str.

SÝKORA, L. (1993): Gentrifikace: mění se tvář vnitřních měst. In: Sýkora, L. (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Univerzita Karlova v Praze, Praha, str. 100–119.

ŠESTÁK, Z. (2005): Jak žil Žižkov před sto lety. Academia, Praha, 344 str.

ŠESTÁK, Z. (2006): Jak hřešil Žižkov před sto lety. Academia, Praha, 308 str.

ŠTABLOVÁ, R. (2008): Kriminologie. Studijní texty. Online dostupné na:  
<http://www.vsrr.cz/predmety/kestazeni/kriminologie.pdf>, staženo dne 13. 5. 2008.

TEMELOVÁ, J.; OUŘEDNÍČEK, M.; NOVÁK, J.; PULDOVÁ, P. (2007): Socioekonomická analýza sídliště Kročehlavy v Kladně. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 125 str.

VÁVRA, J. (2003): Studie: Vnímání místa. Výuka (nejen) zeměpisu nejen poznáváním a hodnocením, ale i vnímáním s využití Yi-Fu Tuanovy koncepce. Online dostupné na:  
<http://blisty.cz/art/14798.html>, staženo dne 1. 7. 2009.

VYKOPALOVÁ, H. (2000): Kriminalita a viktimologické výzkumy. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica, č. 2, str. 229–233.

WILLIAMS, F. P.; MCSHANE, M. D.; AKERS, R. L. (2000): Worry about victimization: an alternative and reliable measure for fear of crime. Western Criminology Review 2, č. 2, online dostupné na: <http://wcr.sonoma.edu/v2n2/williams.html>, staženo dne 14. 4. 2009.

## **Rozhovory**

MACHOŇ, D. (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, ředitel obvodního ředitelství Prahy 3. Rozhovor, 10. 4. 2008.

MAREŠOVÁ, A. (2008): Institut pro kriminologii a sociální prevenci, výzkumná pracovnice. Rozhovor, 18. 2. 2008.

POLANECKÁ, J. (2008): Klub přátel Žižkova, předsedkyně. Rozhovor, 27. 5. 2008.

PYTLÍKOVÁ, M. (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, zástupce ředitele obvodního ředitelství Prahy 3. Rozhovor, 28. 4. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 1 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 28. 4. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 2 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 6. 5. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 3 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 29. 4. 2008.



STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 4 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 5. 5. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 6 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 28. 4. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 7 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 29. 4. 2008.

STRÁŽNÍK Z OKRSKU Č. 8 (2008): Městská policie Hlavního města Prahy, strážník na Praze 3. Rozhovor, 29. 4. 2008.

TOUŠ, P. (2008): Policie ČR, ředitel místního oddělení oblastního ředitelství Praha III – Žižkov. Rozhovor, 21. 5. 2008.

### **Statistické zdroje**

ČSÚ – Český statistický úřad hlavní město Praha (2009a): Časové řady. Online dostupné na: [http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/casove\\_rady](http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/casove_rady), staženo dne 12. 7. 2009.

ČSÚ – Český statistický úřad hlavní město Praha (2009b): Statistická ročenka hlavního města Prahy – 2008. Online dostupné na: <http://www.czso.cz/xa/edicniplan.nsf/p/13-1101-08>, staženo dne 12. 7. 2009.

IBRS – International Business and Research Service (2004a): Analýza pocitu bezpečí – porovnání 2004 x 2001 (a porovnání s průzkumy pro Městskou policii 2002 a 2003). Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/63119\\_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy](http://magistrat.praha.eu/63119_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy), staženo dne 3. 7. 2009.

IBRS – International Business and Research Service (2004b): Analýza pocitu bezpečí – Hl. m. Praha, studie. Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/63119\\_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy](http://magistrat.praha.eu/63119_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy), staženo dne 3. 7. 2009.

IBRS – International Business and Research Service (2004c): Analýza pocitu bezpečí – Hl. m. Praha, srovnávací tabulka. Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/63119\\_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy](http://magistrat.praha.eu/63119_Analyza-pocitu-bezpeci-na-uzemi-hl-m-Prahy), staženo dne 3. 7. 2009.

IBRS – International Business and Research Service (2007): Analýza pocitu bezpečí – Hl. m. Praha. Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/78520\\_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012](http://magistrat.praha.eu/78520_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012), staženo dne 3. 7. 2009.

KANCELÁŘ ŘEDITELÉ POLICIE ČR – SPRÁVY HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, analyticko-právní skupina (2008): Analýza kriminality a typologie pachatelů a obětí. Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/78520\\_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012](http://magistrat.praha.eu/78520_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012), staženo dne 3. 7. 2009.

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR (1996): Statistický výkaz č. 1 – kriminalita za období 01. 01. 1996 – 31. 12. 1996.

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR (2005): Statistický výkaz č. 1 – kriminalita za období 01. 01. 2006 – 31. 12. 2006.

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR (2006): Statistický výkaz č. 1 – kriminalita za období 01. 01. 2006 – 31. 12. 2006.

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR (2007): Statistický výkaz č. 1 – kriminalita za období 01. 01. 2007 – 31. 12. 2007.

SLDB 2001 – Sčítání lidí, domů a bytů 2001, Český statistický úřad.

STEM – Středisko empirických výzkumů (2006): Hlavní město Praha 2005–6 – Politika a problémy města. Přehledová zpráva z kvantitativního výzkumu STEM pro Magistrát hl. m. Prahy. Online dostupné na: [http://www.praha.eu/public/34/3e/14/129145\\_113535\\_SI\\_STEM\\_Mesto\\_2006.pdf](http://www.praha.eu/public/34/3e/14/129145_113535_SI_STEM_Mesto_2006.pdf), staženo dne 21. 2. 2009.

ŠINDLEROVÁ, A. (2008): Srovnávací tabulka provedené „Analýzy pocitu bezpečí“ na území hlavního města Prahy. Online dostupné na: [http://magistrat.praha.eu/78520\\_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012](http://magistrat.praha.eu/78520_Koncepce-prevence-kriminality-hl-m-Prahy-na-leta-2009-az-2012), staženo dne 3. 7. 2009.

## **Ostatní zdroje**

BOHÁČOVÁ, L. (2007a): Radnice nabízí dům hrůzy i s nájemníky. Pražský deník.cz, online dostupné na: [http://prazsky.denik.cz/zpravy\\_region/dum\\_hruzy20071120.html](http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/dum_hruzy20071120.html), staženo dne 1. 6. 2008.

BOHÁČOVÁ, L. (2007b): Žižkovští radní chtějí prodat domy firmě, která vznikla před týdnem. Pražský deník.cz, online dostupné na: [http://prazsky.denik.cz/zpravy\\_region/zizkov\\_dum20071205.html](http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/zizkov_dum20071205.html), staženo dne 1. 6. 2008.

BOHÁČOVÁ, L. (2008): Obyvatele z žižkovské ruiny čeká stěhování. Pražský deník.cz, online dostupné na: [http://prazsky.denik.cz/zpravy\\_region/ruina20080218.html](http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/ruina20080218.html), staženo dne 9. 7. 2009.

BROULÍK, P. (2006): Ostravan je opakem Hanáka. Mladá fronta DNES, Kraj Moravskoslezský, str. 4. Online dostupné na: <http://www.osu.cz/dokumenty/napsalionas/odb-20061214-1220.pdf>, staženo dne 1. 7. 2009.

ERB, V. (2004): Tajemství jmen ulic. Hlas Trojky. Online dostupné na: <http://www.hlastrojky.babylon90.com/cisla/35.pdf>, staženo dne 15. 6. 2008.

EXNER, O. (2008): Jak se měnila policie: od SNB k Policii ČR. Online dostupné na: <http://www.praha.eu/jnp/cz/extra/metamorfozy/policie/index.html>, staženo dne 23. 4. 2009.

GEODIS, mapy.seznam.cz (2009): Podklady pro tvorbu map. Online dostupné na: [www.mapy.cz](http://www.mapy.cz), staženo ve dnech 12.–18. 8. 2009.

HYNČÍK, D. (2007): Úzkost a strach v nás a kolem nás. Online dostupné na: <http://www.ordinace.cz/clanek/uzkost-a-strach-v-nas-a-kolem-nas/>, staženo dne 8. 2. 2009.

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY (2009): Územně analytické podklady hl. m. Prahy. Online dostupné na [http://wgp.urm.cz/tmap/tms/aplk/arcgis\\_api/uap/uap.html](http://wgp.urm.cz/tmap/tms/aplk/arcgis_api/uap/uap.html), staženo dne 3. 3. 2009.

NOVÁKOVÁ, J. (2007): Žižkovští se přetahují o dům. Lidové noviny, online dostupné na: [http://www.lidovky.cz/zizkovsti-se-pretahuji-o-dum-di7-/ln\\_praha.asp?c=A070307\\_092236\\_ln\\_praha\\_vvr](http://www.lidovky.cz/zizkovsti-se-pretahuji-o-dum-di7-/ln_praha.asp?c=A070307_092236_ln_praha_vvr), staženo dne 9. 7. 2009.

OBČANSKÝ ZPRAVODAJ PRAHA 3 (2008): Vybydlený dům Víta Nejedlého je opět na prodej. Online dostupné na <http://www.kauza3.cz/aktuality/Vybydleny-dum-Vita-Nejedleho-13-je-opet-na-prodej.html>, staženo dne 9. 7. 2009.

PORTÁL MĚSTA PRAHY (2009): Nákladové nádraží Žižkov se promění v novou čtvrť. Online dostupné na: [http://www.praha.eu/jnp/cz/obcan/mesto/nakladove\\_nadrazi\\_zizkov\\_se\\_promeni\\_v.html](http://www.praha.eu/jnp/cz/obcan/mesto/nakladove_nadrazi_zizkov_se_promeni_v.html), staženo dne 11. 7. 2009.

SKANSKA (2009): Bydlení v Praze. iDnes.cz. Online dostupné na: [http://bydleni.idnes.cz/reality\\_bdp.asp?y=reality\\_bdp/nejlepsibydleni.htm](http://bydleni.idnes.cz/reality_bdp.asp?y=reality_bdp/nejlepsibydleni.htm), staženo dne 2. 7. 2009.

SOJKA, P. (2007): ČT: reportáž o podezřelém prodeji domů na Praze 3. Strana Zelených, online dostupné na: <http://praha3.zeleni.cz/7342/clanek/ct-reportaz-o-podezrelem-prodeji-domu-na-praze-3/>, staženo dne 9. 7. 2009.

Webové stránky E-architekt (2009): Ostrov muzeí v Praze. Online dostupné na: <http://www.e-architekt.cz/index.php?PIId=1742&KatId=125>, staženo dne 12. 7. 2009.

Webové stránky IKSP - Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (2008): Základní informace. Online dostupné na: <http://www.ok.cz/iksp/onas.html>, staženo dne 14. 4. 2008.

Webové stránky Kognitivní server (2008): Výkladový slovník – Genius loci. Online dostupné na: <http://fim.uhk.cz/cogn/?Module=dictionary&Letter=G>, staženo dne 20. 5. 2008.

Webové stránky městské části Praha 3 (2008, 2009): Praha 3. Online dostupné na: <http://www.praha3.cz/index.html>.

Webové stránky Portál.cz (2009): Úzkost a strach. Online dostupné na: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=5346>. Staženo dne 2. 6. 2009

Webové stránky Praha3 Zelení (2008): Kauza Parukářka. Online dostupné na: [www.praha3.zeleni.cz](http://www.praha3.zeleni.cz).

Webové stránky Silesia.wz.cz (2009): Fobie a geopatogenika. Online dostupné na: <http://silesia.wz.cz/fobie.htm>, staženo dne 8. 2. 2009.

Webové stránky The City of Liverpool (2008): Feeling of Safety and Perceptions of Crime. Online dostupné na <http://www.liverpool.gov.uk/Images/tcm21-30056.pdf>, staženo dne 4. 1. 2008.

Webové stránky Wikipedia (2009): Fear. Online dostupné na: [http://en.wikipedia.org/wiki/Fear\\_of\\_crime](http://en.wikipedia.org/wiki/Fear_of_crime), staženo dne 20. 2. 2009.

Webové stránky Žižkov.info (2009): online dostupné na <http://www.zizkov.info/kategorie/co-je-zizkov/>, staženo dne 18. 6. 2009.

## PŘÍLOHY

### Příloha č. 1: Dotazník

6 - Která místa v okolí Vašeho bydliště vnímáte jako nebezpečná? Proč?

Konkrétní místo	Důvod

7 - Kterým místům v okolí Vašeho bydliště se vyhýbáte? Proč? V jakou denní dobu?

Konkrétní místo	Důvod	Kdy?
		<input type="checkbox"/> den <input type="checkbox"/> noc
		<input type="checkbox"/> den <input type="checkbox"/> noc
		<input type="checkbox"/> den <input type="checkbox"/> noc
		<input type="checkbox"/> den <input type="checkbox"/> noc

8 - Máte Vy, nebo někdo z Vašich blízkých či známých, špatnou osobní zkušenost z Vámi označených nebezpečných míst? ☐ ano ☐ ne

*Pokud ano:*

8a - Jakou? .....

9 - V rámci Prahy vnímáte Vaši čtvrť jako:

- ☐ nebezpečnou oblast ☐ spíš nebezpečnou oblast  
☐ spíš bezpečnou oblast ☐ bezpečnou oblast ☐ nevím

*Otočte, prosím!*

### VNÍMÁNÍ BEZPEČNOSTI NA ŽÍŽKOVĚ A JAROVĚ



Univerzita Karlova v Praze

Dobrý den,  
jmenuji se Jana Jíchová a jsem studentkou sociální geografie a regionálního rozvoje na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Píši diplomovou práci na téma "Vnímání bezpečnosti na Žižkově a Jarově", jejíž součástí je i tento dotazník. Cílem práce je zjistit, jak vnímají ohrožení, kriminalitu a bezpečnost obyvatelé Žižkova a Jarova. Velmi mi pomůžete, pokud dotazník vyplníte. Budu rovněž vděčná za Vaše komentáře, poznámky a upřesnění, které může vepsat přímo k otázkám či do volného prostoru na konci dotazníku. **Velice Vám děkuji za spolupráci.**

Výběr místa bydliště: ☐ Žižkov ☐ Jarov ☐ jiné: .....

1 - Jak dlouho zde bydlíte? .....

2 - Odkud jste sem přišel/šla (město, čtvrť)? .....

3 - Chtěl/a byste se odsud odstěhovat?  
☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím

3a - Z jakého důvodu se chcete či nechcete odstěhovat? .....

4 - Cítíte se "doma" ve Vaší čtvrti?  
☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím

5 - Cítíte se v místě Vašeho bydliště bezpečně?  
Ve dne ☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím  
V noci ☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím

**1 -** Srovnáte-li Vaši čtvrť s ostatními částmi Prahy, myslíte si, že je z hlediska kriminality něčím specifická?

☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím

*Pokud ano, spíš ano:*

**10a -** V čem? .....

**2 -** Domníváte se, že se v posledních letech zlepšila bezpečnost v místě Vašeho bydliště?

☐ ano ☐ spíš ano ☐ spíš ne ☐ ne ☐ nevím

*Pokud ano, spíš ano:*

**11a -** V čem vidíte zlepšení? .....

**3 -** Jak vnímáte práci městské policie v místě Vašeho bydliště?

☐ velmi dobrá ☐ dobrá ☐ špatná ☐ velmi špatná ☐ nevím

**12a -** Jak si myslíte, že městská policie přispívá ke zvýšení bezpečnosti? .....

**12b -** V čem by se podle Vás mohla její práce zlepšit? .....

## Identifikační údaje:

Pohlaví: ☐ žena ☐ muž

Věk: ☐ 15 – 24 ☐ 25 – 39 ☐ 40 – 54 ☐ 55 – 69 ☐ 70 a více

Vzdělání:

☐ základní ☐ střední bez maturity ☐ střední s maturitou ☐ vysokoškolské

Ekonomická aktivita:

☐ zaměstnanec ☐ podnikatel ☐ nezaměstnaný ☐ mateřská dovolená

☐ důchodce ☐ student ☐ v domácnosti ☐ jiné: .....

Kolik členů má Vaše domácnost? .....

Žijete v rodině s dětmi do 15 let? ☐ ano ☐ ne

Adresa (ulice + číslo popisné): .....

*Pokud si nepřejete uvést číslo popisné Vašeho domu, mohl/a byste, prosím, vyplnit kromě Vaší ulice alespoň i nejbližší ulici, která tu Vaši křížuje?*

Nejbližší ulice: .....

**Máte-li nějaké poznámky, uveďte je, prosím, zde:**

**VELICE DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU!** Věřím, že Vaše odpovědi mi pomohou nejen pochopit vnímání otázky bezpečnosti na Žižkově a Jarově, ale v budoucnu přispějí i ke zlepšení pocitu bezpečí ve Vaší čtvrti.

Budete-li mít nějaké dotazy, připomínky či nápady, můžete je zaslat na můj e-mail: [jana.jichova@gmail.com](mailto:jana.jichova@gmail.com). **Přeji příjemný den!!**

## **Příloha č. 2:** Okruhy otázek použitých při rozhovorech se strážníky Městské policie Praha 3

### Okruhy témat

- 1) Info o mé diplomové práci
- 2) Vnímání Žižkov x Jarov x zbytek Prahy
  - porovnání s ostatní Prahou, stejné x jiné, v čem
  - specifické v pohledu kriminality? V čem? Počty a typy přestupků, agresivita, pachatelé
- 3) Faktory
  - čím je zde ovlivněna kriminalita?
  - hlavní problémy
  - rizikové skupiny, zvláštní prostředí, vliv historie
- 4) Vývoj kriminality, přestupků
  - zlepšení x zhoršení
  - změny struktury přestupků
- 5) Specifická místa
  - rizikové oblasti, nebezpečné oblasti
  - stěžují si lidé na některé? Mohou se tu někde bát?
  - herny, bary, hospody, ulice x parky, zákoutí
- 6) Pachatelé
  - místní x přespolní x cizinci
  - známé firmy
  - specifické skupiny
- 7) Nejčastější přestupky
  - jaké problémy, případy
  - změna postupem času?
- 8) Okrsky
  - nejčastější problémová místa, nejčastější přestupky
  - obchůzka- ustálené trasy? Náplň obchůzky, jak často řešení přímo při ní
- 9) Obyvatelé
  - jak vnímají práci MP? Stížnosti x poděkování
  - úcta k uniformě? Agresivita? Vlastní zkušenosti?
- 10) Spolupráce s Policií ČR
  - jaká je spolupráce? Společné akce, vzájemné chování
- 11) Identifikační údaje
  - jak dlouho zde pracuje
  - zda zde bydlí

**Příloha č. 3:** Přehled „nebezpečných“ míst na území městské části Praha 3 podle oblastního ředitele Městské policie Praha 3

**Zahrádkářské kolonie Balkán** – trestná činnost (vloupání do chat, bezdomovci, narkomani)

**Nám. J. z Poděbrad** – bezdomovci, narkomani

**Park Vítkov** – narkomani

**Tachovské nám., Karlínský tunel** – závadové osoby, narkomani

**Ul. Pražanka, areál FK Viktoria Žižkov** – narkomani, bezdomovci

**Ul. Kubelíkova 27, okolí paláce Akropolis** – narušování veřejného pořádku (rušení nočního klidu, výtržnosti)

**Žižkovo nám.** – závadová mládež, veřejný pořádek (poškození parkové úpravy)

**Škroupovo nám.** – závadová mládež, veřejný pořádek (poškození parkové úpravy)

**Stanice metra Flora a okolí** – narkomani

**Olšanské a Židovské hřbitovy** – trestná činnost (krádeže, loupeže)

**Nám. J. z Lobkovic, park** – bezdomovci, narkomani

**Park Parukářka** – veřejný pořádek (poškození dětského hřiště), výskyt závadových osob

**Park Krejčířka** – bezdomovci, veřejný pořádek (skládka)

**Park Židovské pece** – veřejný pořádek (poškození dětského hřiště)

**Ul. Spojovací, konečná stanice tramvají** – bezdomovci

**Ul. Kubelíkova 64, vnitroblok** – bezdomovci

**Ul. Víta Nejedlého 13** – veřejný pořádek (rušení nočního klidu, znečištění veřejného prostranství problémovými nájemníky domu)

**Ul. Seifertova, park před stadionem FK Viktoria Žižkov** – závadové osoby, bezdomovci

**Prokopovo nám.** – závadové osoby

**Kostnické nám.** – závadové osoby

**Ul. Příběnická 1, v okolí klubu Templ** – závadové osoby, narkomani

**Ul. Husitská 1–3, v okolí tetovacího studia** – narkomani, závadové osoby

**Ul. Koněvova 221, v okolí klubu Exit** – závadové osoby, veřejný pořádek (rušení nočního klidu)

**Celé území Prahy 3** – krádeže vozidel, vloupání do vozidel

V Praze dne 28. 1. 2008

Ing. Dušan Machoň v. r.  
ředitel OŘ MP Praha 3